OCTAVIA-LUCIANA PORUMBEANU

UTILIZATORII ȘI INTERMEDIARII DE INFORMAȚII ȘI DOCUMENTE ÎN EPOCA CONTEMPORANĂ

Editura Universității din București

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

OCTAVIA-LUCIANA PORUMBEANU

UTILIZATORII ŞI INTERMEDIARII DE INFORMAŢII ŞI DOCUMENTE ÎN EPOCA CONTEMPORANĂ

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

OCTAVIA-LUCIANA PORUMBEANU

UTILIZATORII ŞI INTERMEDIARII DE INFORMAŢII ŞI DOCUMENTE ÎN EPOCA CONTEMPORANĂ

Editura Universităţii din Bucureşti
2003

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Referenți științifici: prof. dr. Ion STOICA
lector dr. Ionel ENACHE

Biblioteca Centrală Universitară
"Carol I" București
Cota II 310176

128/12

© Editura Universității din București

Șos. Panduri, 90-92, București – 050663; Telefon/Fax: 410.23.84
E-mail: editura@unibuc.ro
Internet: www.editura.unibuc.ro

B.C.U. "CAROL I" BUCUREȘTI
C20120933

Tehnoredactare computerizată: Meri Pogonariu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PORUMBEANU, OCTAVIA-LUCIANA
Utilizatorii și intermediarii de informații și documente în epoca contemporană / OCTAVIA-LUCIANA PORUMBEANU
– București: Editura Universității din București, 2003

Bibliografie
ISBN 973-575-819-9

002.6:027.5

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

To my best friend, Mr. S.,
for having always been by my side

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

CUPRINS

Cuvânt înainte..... *9*

I. UTILIZATORII DE INFORMAȚII ȘI DOCUMENTE 13

Educația utilizatorilor pentru cultura informației..... 13

Importanța studiilor privind utilizatorii de informații și documente..... 33

Aspecte privind utilizatorii bibliotecilor din învățământul superior românesc: Studiul utilizatorilor de informații de la BCU București, BCU Iași și BCU Timișoara..... 43

O categorie specială a utilizatorilor de informații: studenții de la Secția de Bibliologie și Știința Informării..... 59

II. INTERMEDIARII DE INFORMAȚII ȘI DOCUMENTE 79

Necesitatea dezvoltării profesionale continue a bibliotecarilor și a specialiștilor din domeniul informării..... 79

Bibliotecarii și specialiștii din domeniul informării – manageri ai cunoașterii..... 93

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Învățarea – principala modalitate de adaptare a specialiștilor din structurile documentare la noul mediu informațional..... 105

Tehnica muncii intelectuale și dezvoltarea personalității umane..... 113

BIBLIOGRAFIE..... **138**

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Cuvânt înainte

Procesele de emisie, intermediere şi receptare a informaţiei au cunoscut în ultimele decenii schimbări profunde. În noul context creat de evoluţiile din câmpul tehnologiilor informării şi comunicării, zonele intermedierii şi receptării au dobândit o importanţă majoră, în cadrul cercetării de profil tema utilizatorilor, de exemplu, ocupând în prezent o poziţie cheie. Şi aceasta pentru că buna cunoaştere şi înţelegere a nevoilor şi a comportamentului utilizatorilor în procesul de căutare şi regăsire a informaţiei sunt esenţiale pentru activitatea desfăşurată de structurile documentare.

Progresele din domeniul tehnologiilor informaţiei au impus, de asemenea, nu doar necesitatea instruirii utilizatorilor, ci şi pe aceea a dezvoltării continue a competenţelor şi a cunoştinţelor intermediarilor – bibliotecarii şi specialiştii în informare.

Încadrându-se în această imensă arie de investigaţie, lucrarea ***Utilizatorii şi intermediarii de informaţii şi documente în epoca contemporană*** *abordează câteva elemente fundamentale privind practica accesului, intermedierii şi utilizării informaţiilor.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Prima parte a lucrării cuprinde patru studii care se concentrează asupra zonei utilizatorilor.

Conceptul de cultură a informației, programele de educație a utilizatorilor și abilitățile pe care aceștia trebuie să le aibă pentru a putea face față schimbărilor pe care evoluțiile din sfera tehnologiilor informației le-au determinat la nivelul structurilor documentare sunt teme dezvoltate în primul studiu.

Datele despre utilizatori, despre comportamentul lor în procesul de căutare a informației, despre nevoile și așteptările pe care aceștia le au sunt elemente importante a căror cunoaștere poate duce la îmbunătățirea produselor și serviciilor oferite de structurile infodocumentare. Asemenea date pot fi obținute prin intermediul studiilor privind utilizatorii, iar necesitatea acestor cercetări este argumentată în cel de-al doilea studiu al lucrării.

Pe baza unui chestionar distribuit în cadrul BCU București, BCU Iași și BCU Timișoara în primăvara anului 2002, a fost realizat un studiu al utilizatorilor din aceste structuri infodocumentare, iar rezultatele analizei sunt prezentate în cel de-al treilea studiu.

Modul în care bibliotecile și centrele de documentare răspund nevoilor de informare ale utilizatorilor constituie tema celui de-al patrulea studiu care, pe baza experienței în calitate de utilizatori a studenților din anul IV (anul universitar 2002-2003) de la Secția de Bibliologie și Știința Informării, analizează aspectele pozitive și

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

negative din activitatea structurilor infodocumentare frecventate de studenți și propune soluții pentru îmbunătățirea produselor și serviciilor oferite de instituțiile documentare respective.

A doua parte a lucrării, cea dedicată intermediarilor de informații și documente, cuprinde trei studii.

Primul studiu subliniază importanța dezvoltării profesionale continue a bibliotecarilor și a specialiștilor din domeniul informării, în condițiile în care rolul acestora cunoaște modificări permanente.

Managementul cunoașterii a devenit un concept cheie în dezvoltarea organizațiilor, inclusiv a structurilor infodocumentare. Cum organizațiile cu cel mai mare succes sunt cele în care fiecare angajat este încurajat să devină un manager al cunoașterii, bibliotecile, centrele de informare și alte instituții documentare trebuie să acorde o atenție tot mai mare instruirii profesionale și educației continue a personalului în direcția îmbunătățirii abilităților acestuia de achiziționare, dezvoltare, comunicare, utilizare și inovare a cunoașterii. Toate aceste aspecte sunt abordate în cel de-al doilea studiu.

Al treilea studiu se concentrează asupra procesului de învățare continuă la nivelul profesioniștilor din instituțiile documentare, pentru care reprezintă principala modalitate de adaptare la cerințele noului mediu informațional.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

În fine, lucrarea cuprinde şi un studiu pe tema tehnicii muncii intelectuale şi a dezvoltării personalităţii umane în direcţia creativităţii. Din această perspectivă sunt abordate elemente privind munca intelectuală în bibliotecă şi procesul de lectură.

Scopul principal al lucrării este să sublinieze importanţa educaţiei pentru cultura informaţiei atât a utilizatorilor, cât şi a intermediarilor de informaţii şi documente, necesitatea adaptării la noul mediu informaţional a metodelor şi a practicilor pe care aceştia le întrebuinţează pentru accesarea, regăsirea şi utilizarea informaţiei.

Autoarea

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

I. UTILIZATORII DE INFORMAȚII ȘI DOCUMENTE

EDUCAȚIA UTILIZATORILOR PENTRU CULTURA INFORMAȚIEI

Introducere

În ultimele decenii, educația utilizatorilor s-a conturat ca o nouă zonă de intensă cercetare și, de asemenea, ca o zonă de noi responsabilități pentru biblioteci și pentru specialiștii din domeniul informării. Întreaga comunitate de utilizatori ai structurilor infodocumentare se confruntă cu o cantitate de informații în permanentă creștere și toată acestă masă de informații este difuzată și este disponibilă pe diverse suporturi: pe hârtie, pe CD-ROM-uri, online etc. Aceste aspecte îi pun adesea în dificultate pe utilizatori atunci când ei caută informații.

Din acest motiv, structurile infodocumentare trebuie să acorde în prezent o atenție tot mai mare educației utilizatorilor, mai exact educației utilizatorilor pentru cultura informației. Literatura domeniului a consacrat în ultimul timp spații ample pentru prezentarea celor mai recente abordări ale acestui subiect. Au fost realizate, de asemenea, multe instrumente care oferă posibilitatea de a învăța despre sursele de informare relevante și despre modalitățile de accesare a acestora. Termeni foarte des vehiculați în lucrările de specialitate sunt: comportamentul utilizatorilor, nevoile utilizatorilor, programe de instruire, cultura informației, cultura informației digitale, cultura rețelelor, practici informaționale, abilități de informare etc.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Extraordinara dezvoltare cunoscută de tehnologiile informării şi comunicării a schimbat aproape radical societatea în care trăim şi, implicit, mediul în care îşi desfăşoară activitatea structurile infodocumentare. Mediul electronic are consecinţe şi asupra rolului profesioniştilor din domeniul informării, dar şi asupra pregătirii pe care aceştia trebuie să o aibă. Ei trebuie să ţină pasul cu mediul informaţional aflat într-o continuă şi rapidă schimbare, să facă faţă nevoilor privind educaţia continuă.

În general, abilităţile necesare pe piaţa muncii în momentul actual sunt destul de diferite de cele din trecut. În domeniul biblioteconomiei şi ştiinţei informării, tehnologia informaţiei a determinat în mod continuu o serie de schimbări în privinţa pregătirii specialiştilor. Abilităţile de manipulare a tehnologiilor multimedia şi de lucru cu resurse în reţea sunt foarte solicitate. Bibliotecarul trebuie să fie la curent şi să ştie cum să utilizeze resursele locale, dar şi cum să localizeze, să acceseze şi să importe efectiv resurse din mii de puncte din reţea.

Nevoile şi comportamentul utilizatorilor s-au aflat mereu în atenţia profesioniştilor domeniului, dar acestor aspecte care necesită mult studiu li se adaugă astăzi noi elemente aduse în scenă de schimbările tehnologice: programe de instruire în utilizarea resurselor electronice, formarea abilităţilor privind tehnologia informaţiei, cunoştinţe de evaluare a colecţiilor electronice etc.

Aspecte privind educaţia utilizatorilor

Diversitatea suporturilor, creşterea cantitativă a colecţiilor de documente, sistemele de regăsire şi ultimele modalităţi de transfer al informaţiei sunt elemente care pun numeroase probleme în procesul de căutare a informaţiei şi care impun necesitatea educaţiei utilizatorilor.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Acest aspect a fost înțeles la nivelul structurilor infodocumentare de foarte multă vreme. Unele instituții au întreprins acțiuni în această direcție încă de acum câteva decenii, acțiuni care fie continuă și în prezent, fie au fost întrerupte pe parcurs din cauza lipsei de personal, de resurse financiare și de condiții organizatorice. Prin anii 1990, s-a accentuat însă nevoia de a desfășura acțiuni destinate educației utilizatorilor, datorită dificultăților pe care aceștia le-au întâmpinat în utilizarea informațiilor în format modern. Astăzi, este un lucru cert că formarea utilizatorilor constituie o nevoie permanentă și există numeroase indicii că, în viitor, lucrurile vor sta la fel în această privință. Este necesar să se sublinieze faptul că educația utilizatorilor trebuie percepută ca un mijloc de a ajunge la un anumit scop și nu ca un scop în sine.

Despre acest concept s-a scris și s-a discutat mult, dar, în general, a fost definit ca "orice efort sau program care va ghida și instrui utilizatorii actuali și potențiali în mod individual sau colectiv, cu scopul de a facilita recunoașterea propriilor nevoi de informare, formularea acestor nevoi, utilizarea efectivă și eficientă a serviciilor de informare, ca și evaluarea acestor servicii" (definiție formulată de Jacques Tocatlian, fost Director al Programului General de Informare al UNESCO). În linii mari, educația utilizatorilor include câteva zone interconectate: informarea utilizatorilor, orientarea în bibliotecă, instruirea bibliografică și profilul utilizatorilor.

Obiectivele unui program în acest sens ar trebui stabilite în funcție de ultimele dezvoltări în domeniu și avându-se în vedere nevoile de instruire ale utilizatorilor. Îmbunătățirea programului se poate realiza în urma evaluării acestuia. Cele mai avantajoase modalități de instruire sunt considerate a fi demonstrația, abordarea practică, foarte importante de dobândit de către utilizatori fiind elementele de bază privind folosirea sistemului de regăsire a informației.

Însă înainte de a iniția programe de educație a utilizatorilor, structurile infodocumentare trebuie să se preocupe de instruirea

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

propriului personal în privința folosirii noilor echipamente și a noilor modalități de a desfășura cercetări ale literaturii.

Hans Raj Chopra a subliniat importanța pregătirii bibliotecarilor în vederea utilizării noilor tehnologii și a propus, în urma analizei rezultatelor unei anchete pe care a desfășurat-o printre aproximativ 150 de specialiști ai domeniului din diferite tipuri de biblioteci din India de Nord, câteva zone esențiale care ar trebui să fie acoperite de un program de instruire a bibliotecarilor[1]:

- infrastructura tehnologiilor informației (elemente de bază legate de software și hardware, servicii de bibliotecă și informare bazate pe tehnologia informației, automatizarea bibliotecilor);
- tehnologia telecomunicațiilor (elemente de bază privind rețelele, poșta electronică, poșta vocală, tehnica teleconferințelor, multimedia);
- editarea electronică;
- CD-ROM-urile și bazele de date DVD (baze de date bibliografice, numerice, full-text);
- crearea de surse de informare electronice (design Web, catalogarea surselor electronice, elemente de bază legate de HTML și JAVA);
- serviciile de bibliotecă și informare bazate pe Internet (publicații electronice, navigare în rețea, motoare de căutare, servicii de baze de date bazate pe Web);
- sursele electronice online de informare (baze de date online, bănci de date online, căutarea literaturii online);
- bibliotecile electronice (conceptul de biblioteci electronice/ biblioteci digitale/ biblioteci virtuale; avantajele și dezavantajele lor);

---

[1]Hans Raj Chopra, User education: training the librarians to use new technologies in the developing countries. În: *67th IFLA Council and General Conference Papers*. Boston, 2001. (CD-ROM)

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

♦ analiza cost-beneficiu (economia căutării online în comparație cu căutarea în baze de date pe CD-ROM);

♦ crearea de baze de date indigene (metodologii și tehnici, probleme și perspective);

♦ accesul public online la cataloage (OPAC, MARC).

În procesul de formare a competențelor de informare în societate, bibliotecile au potențialul pentru a deveni instituții de importanță fundamentală, dar ele trebuie să acorde o mai mare atenție acestor aspecte legate de instruirea utilizatorilor și să dezvolte abordările existente într-o manieră sistematică.

De exemplu, în Germania, extinderea activităților privind educația utilizatorilor și dezvoltarea bibliotecilor ca centre de informare se numără printre noile responsabilități ale bibliotecarilor. În această țară, activități promițătoare în direcția formării utilizatorilor au fost inițiate în urmă cu aproximativ trei decenii, dar foarte puține au fost realizate sau încununate de succes, în parte datorită resurselor insuficiente și lipsei unei dezvoltări sistematice și susținute a sarcinilor de predare în biblioteci. În anii 1980, aceste activități au fost reduse în aproape toate bibliotecile, dar la începutul anilor 1990 au apărut noi acțiuni determinate în principal de nevoile sporite ale utilizatorilor pentru asistență în utilizarea noilor sisteme de informare electronice[2].

Cursurile de educație a utilizatorilor s-au concentrat pe transmiterea abilităților de folosire a anumitor sisteme de informare și adesea ele se bazau pe manualul producătorului respectivului sistem și erau repetate la anumite intervale de timp. Homann arată că cel mai important avantaj al acestei educații pragmatice a utilizatorilor a fost nivelul relativ scăzut al cheltuielilor cu personalul și organizarea, cheltuieli necesare pentru realizarea cursurilor, dar creșterea numărului

[2] Benno Homann, Difficulties and new Approaches in User Eduction in Germany. În: *67th IFLA Council and General Conference Papers*. Boston, 2001. (CD-ROM)

BIBLIOTECA CENTRALA

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

sistemelor de informare disponibile şi schimbările frecvente ale interfeţelor cu utilizatorii au determinat apariţia unor cereri numeroase pentru programe de instruire şi astfel au ieşit la iveală şi dezavantajele. Pe lista acestora din urmă s-au adăugat şi potenţialul motivaţional scăzut şi lipsa posibilităţilor de coordonare didactică între diferitele cursuri[3].

În momentul actual, se doreşte o îmbunătăţire a educaţiei utilizatorilor în bibliotecile germane, prin orientarea activităţilor spre noi concepte pedagogice şi spre dezvoltări străine. Noile abordări sunt influenţate de factori precum: teoria curriculum-ului, modelele anglo-americane de cultură a informaţiei, metodele de predare/ învăţare centrate pe cei care învaţă, metodele şi tehnicile de învăţare online.

În continuare, prezentăm două programe recente, dezvoltate în spaţiul german:

- La Biblioteca Universităţii din Heidelberg a fost pusă în aplicare o acţiune de predare modulară ale cărei caracteristici sunt următoarele: unităţile de predare sunt mici (1-2 ore), module de predare sunt integrate în curriculum, se poate beneficia de instruire suplimentară online, a fost adoptat un model dinamic de cultură a informaţiei care oferă o bază pentru dezvoltarea şi reflectarea activităţilor de predare.
- Un alt exemplu este cel oferit de Departamentul de Biblioteconomie şi Informare de la Universitatea de Ştiinţe Aplicate din Hamburg, unde a fost dezvoltată o abordare orientată spre proiecte. Caracteristica principală a acestei abordări este utilizarea de probleme sau interese tematice individuale ca puncte de plecare pentru declanşarea proceselor de învăţare şi, astfel, deprinderea competenţelor privind cultura informaţiei poate fi integrată unor conţinuturi

[3] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

din alte domenii precum economie sau istorie. Cel care predă are un rol pasiv, limitându-se la asistența la cerere. Participanții trebuie să fie activi și sunt principalii responsabili pentru strategiile adoptate și rezultatele obținute[4].

La nivel internațional au apărut o serie de inițiative individuale privind dezvoltarea educației utilizatorilor și se poate observa o îmbunătățire a activităților de predare desfășurate de biblioteci, dar se simte nevoia unui sprijin instituționalizat din partea organizațiilor specializate din domeniu.

Cultura informației

În ultimii ani, atenția specialiștilor s-a îndreptat tot mai mult spre ceea ce este cunoscut sub denumirea de cultura informației, cultura digitală, cultura rețelelor. Dar pentru a vorbi despre acestea este necesar să vedem mai întâi ce înseamnă cultura tradițională în domeniul informării, ce presupune utilizarea efectivă a resurselor tradiționale de bibliotecă. Așadar, ce abilități sunt necesare pentru accesul la colecțiile tipărite?

În primul rând, abilități de citire, cunoaștere a instrumentelor de acces și abilitatea de a evalua critic atât instrumentele de acces, cât și materialele regăsite cu ajutorul acestor instrumente. Două elemente sunt importante aici: instruirea utilizatorilor în legătură cu interpretarea diferitelor elemente de informație din catalogul pe fișe și instruirea în privința obținerii informației din periodice, prin diferite instrumente de acces precum indexurile pe subiecte, revistele de recenzii și indexurile de citări.

M. C. Wilson arată că volumul mare de informație disponibilă pentru utilizatori prin procesul de regăsire a informației cu ajutorul

[4] *Ibid.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

calculatorului i-a determinat pe specialiști să extindă cultura tradițională la mult mai cuprinzătoarea cultură a informației. Aceasta pune accentul pe abilitatea utilizatorilor de a evalua critic informația prin prisma autenticității, a valorii și a caracterului său adecvat pentru procesul de rezolvare a problemelor[5].

Toate elementele necesare utilizatorilor într-un mediu tradițional de bibliotecă trebuie să se regăsească și în cultura informației. Cultura digitală necesită însă și competențe suplimentare precum: cultură tehnică (abilități de utilizare a calculatorului), cultură a rețelelor, dar, mai ales, flexibilitate și adaptabilitate.

Cultura informației a fost definită ca "abilitatea de a localiza, evalua și utiliza în mod efectiv informația necesară"[6]. Cultura informației, un produs al societății informaționale, este cheia pentru educația permanentă și are o mare importanță în curriculum-ul din învățământul superior, îmbunătățind mediul predării și învățării. S-a spus chiar că "este abilitatea de a supraviețui în secolul al XXI-lea"[7].

Cultura digitală a fost definită drept cultura adecvată pentru era Internetului și această definiție trimite la numeroasele și variatele informații disponibile pe Internet, la care utilizatorii au acces. Însă pentru a extrage informațiile cele mai pertinente și cele mai fiabile din bazele de date, de pe site-urile web, utilizatorii trebuie să dispună de o serie de criterii care să îi ajute la filtrarea surselor de informare. Și aici trebuie să intervină specialiștii domeniului care să-i asiste pe

---

[5]Myoung Chung Wilson, To Dissect a Frog or Design an Elephant: Teaching Digital Information Literacy through the Library Gateway. În: *63rd* IFLA *General Conference*. Copenhagen, 1997, Booket 7, p. 12-15.

[6]*A progress report on information literacy: an update on the American Library Association Presidential Committee on Information Literacy: Final Report*. March 1998.

[7]Hannelore B. Rader, Faculty-Librarian Collaboration in Building the Curriculum for the Millenium-the US Experience. În: *Paper of the 64th IFLA General Conference*. Amsterdam, 1998, Booket 1, p. 34-42.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

utilizatori sau să-i instruiască în privința unei metode sistematice de evaluare a fiabilității surselor. Printre criteriile de evaluare a conținutului informațional ar trebui să se numere: mediul autorității care emite informațiile, valoarea și stabilitatea informației și dacă site-ul oferă un conținut nou sau o reflectare a unor conținuturi vechi[8]. De asemenea, pentru a putea utiliza în mod eficient colecțiile electronice, utilizatorii trebuie să aibă cunoștințe în legătură cu o serie de noțiuni pe care le-a introdus Internetul: metadate, motoare de căutare, limbaje etc.

Gilster a formulat o definiție a culturii digitale în care arată că aceasta înseamnă "dobândirea abilității de a înțelege și utiliza informația în formate multiple dintr-o gamă largă de surse atunci când este prezentată prin intermediul calculatorului"[9]. Abilitățile necesare pentru a localiza surse de informare în format modern și abilitățile de evaluare a acestora se dovedesc deci elemente esențiale pentru cultura digitală.

Cultura informației bazată pe tehnologia de rețea într-un mediu în rețea a fost denumită cultura rețelelor și definită drept "abilitatea de a identifica, accesa și utiliza informație electronică din rețeaua informațională"[10]. Educația utilizatorilor pentru cultura rețelelor a devenit pentru biblioteci un element critic al activității lor și constă din două aspecte: cunoaștere a informației din rețea și abilități pentru a localiza, selecta, evalua și utiliza informația din rețea.

Un lucru cert este că, în mediul informațional în rețea, rolul bibliotecarului devine mai complex, la sarcinile sale tradiționale adăugându-se acum administrarea, regăsirea, analiza, organizarea și

---

[8] Paul Gilster, Digital Literacy. New York, John Wiley & Sons Inc.,1997. Apud Myoung Chung Wilson, *Op. cit.*

[9] *Ibid.*, p. 33.

[10] Charles R. McClure, Network Literacy: A role for Libraries? În: Information Technology and Libraries 13, 2 (June 1994), p. 115-125. Apud Chengren Hu, Network Literacy: New Task for Librarians on User Education. În: *62nd IFLA General Conference*. Beijing, 1996, p. 84-88.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

punerea la dispoziția utilizatorilor a informației din rețea, bibliotecarul acționând nu numai în calitate de intermediar, ci și ca partener al cadrelor didactice în scopul educării utilizatorilor studenți pentru cultura rețelelor[11].

Despre cultura post-Internet putem spune că va necesita extinderea abilităților de a evalua informația, iar adaptabilitatea va continua să fie caracteristica personală cea mai importantă pentru utilizarea efectivă a instrumentelor digitale.

Acțiuni și instrumente realizate în scopul dezvoltării culturii informației. Noul rol al bibliotecilor

Misiunea bibliotecilor se reconturează dând posibilitatea creării unui mediu adecvat pentru schimbare. Dezvoltările tehnologice, nevoile de informare în continuă schimbare ale utilizatorilor determină o restructurare a bibliotecilor, a modului în care bibliotecarii își desfășoară activitatea. În prezent, aceștia trebuie să prelucreze și să echilibreze colecții de informații nu numai tipărite, ci și electronice. Ce s-a putut remarca în ultimii ani este o regândire a fluxului de activități, progrese în manipularea informației electronice, în accesarea și utilizarea acesteia pentru predare și învățare. Nevoia de a structura și organiza informația, deci nevoia de instrumente avansate de acces, organizare, control devine tot mai acută. Concomitent cu regândirea activităților de prelucrare, bibliotecarii își definesc și rolul în cadrul comunității pe care o deservesc.

Bibliotecile pot juca diverse roluri în educația pentru cultura informației. Dintre acestea, foarte importantă se dovedește contribuția pe care bibliotecile o pot avea în dezvoltarea de instrumente de

[11]Chengren Hu,Network Literacy: New Task for Librarians on Users Education. În: *62nd IFLA General Conference*, Beijing, 1996, p. 84-88.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

învățare și de acces la informație. Bibliotecile pot, de asemenea, să ofere sprijin pentru utilizarea resurselor de informare din rețea și pentru crearea unor oportunități privind activitățile de învățare în cooperare. Aceste două direcții se înscriu în rolul pe care bibliotecile îl pot juca în domeniul educației la distanță prin intermediul rețelelor.

La nivelul instituțiilor de învățământ superior s-au înregistrat în ultimul timp tendințe spre o modificare a strategiilor educaționale. Acest proces este însă dificil și cere timp, dar un aspect important îl constituie faptul că pentru realizarea acestuia este necesară formarea de echipe care să includă cadre didactice, profesioniști din domeniul informării, specialiști în noile tehnologii ale informației și specialiști în pedagogie. Se conturează astfel pentru bibliotecari posibilitatea de a facilita integrarea informației electronice în curriculum și de a oferi expertiza pe care o dețin în cadrul activităților de predare a abilităților de informare.

Învățarea bazată pe resurse cucerește tot mai mult teren și își dovedește avantajele. Dar nu trebuie uitat că aceasta trebuie să se bazeze pe acces la toate tipurile de resurse informaționale, atât tradiționale, cât și moderne și, astfel, depinde și de implicarea bibliotecarilor în proces.

Rader spune că, în viitor, bibliotecarii vor fi percepuți ca parteneri educaționali ai instituțiilor de învățământ și ei îi vor ajuta pe studenți să devină consumatori efectivi de informație[12]. În cadrul parteneriatului, expertiza pe care bibliotecarii o vor aduce se referă la predarea abilităților de informare: metodologia și abordările necesare pentru a localiza și utiliza în mod efectiv sursele de informare electronice.

Realizarea unor astfel de programe de parteneriat presupune urmărirea câtorva aspecte: o bună planificare a resurselor implicate

[12] Hannelore B. Rader, *Op. cit.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

(personal, tehnologie, timp), cunoaşterea instituţiei (facultăţii) în care funcţionează biblioteca şi înţelegerea curriculum-ului, utilizarea echipelor de specialişti şi a competenţelor fiecărui membru al acestora, începerea cu proiecte pilot, deci de mici dimensiuni, revizuirea programului pe baza evaluării şi a feed-back-ului.

Pentru că utilizatorii desfăşoară din ce în ce mai des cercetări independente, ei asumându-şi responsabilitatea pentru ceea ce învaţă, înlocuindu-se astfel sistemul în care pentru fiecare curs erau indicate liste bibliografice cu lecturile necesare, studenţii au nevoie în prezent de alt tip de asistenţă din partea bibliotecarilor.

Bibliotecile trebuie să ofere cursuri privind căutarea informaţiei atât în formă tipărită, cât şi în formă digitală.

În spaţiul scandinav se poate constata că bibliotecile au înţeles faptul că trebuie să-şi asume un rol în iniţierea activităţilor în echipă cu instituţiile de învăţământ şi în introducerea programelor de calitate privind cultura informaţiei la nivelul universităţilor.

În Suedia, la Universitatea din Malmö, biblioteca a iniţiat un program pentru cultura informaţiei destinat instruirii studenţilor de la orice nivel, de la cel preuniversitar până la nivelul doctoral. Scopul cursurilor este să-i facă pe studenţi să înţeleagă şi să-şi asume responsabilitatea pentru ceea ce învaţă, să-i ajute să dobândească abilităţi sporite de a gândi critic şi independent şi de a rezolva diversele probleme cu care se confruntă şi, de asemenea, să le ofere instrumente necesare pentru educaţia permanentă[13].

La nivelul Programului Uniunii Europene *Telematică pentru Biblioteci*, în cadrul proiectului EDUCATE (End-User Courses in

[13] Christina Tovoté, Customer or refined student? Reflections on the "Customer" Metaphor in the Academic Environment and the new Pedagogical Challenge to the Libraries and Librarians. În: *67th IFLA Council and General Conference Papers*. Boston, 2001. (CD-ROM)

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Information Access through Communication Technology/Cursuri pentru Utilizatorii Finali privind Accesul la Informație prin intermediul Tehnologiei Comunicării), al cărui obiectiv este să-i ajute pe studenți, cercetători etc. în dezvoltarea culturii informației, a fost realizat un instrument numit INTO INFO. "Scopul specific al proiectului EDUCATE a fost să se realizeze un nou tip de model de curs de educație a utilizatorilor în privința selectării și utilizării instrumentelor de informare. S-a planificat ca aceste cursuri să se bazeze pe utilizarea Internetului"[14].

Proiectate pentru a răspunde nevoilor oamenilor de știință, inginerilor, profesorilor, bibliotecarilor și specialiștilor din domeniul informării, programele INTO INFO au fost la început produse pentru câteva domenii precum chimie, fizică, electronică și ulterior pentru alte discipline, ele oferind un instrument pentru a învăța despre și pentru a accesa surse de informare relevante. Materialul este disponibil în engleză, franceză și spaniolă.

Pentru universități și colegii, INTO INFO este disponibil pe baza unei licențe, taxa de licență acoperind costurile de întreținere și rulare. La două luni după încheierea proiectului EDUCATE, programele INTO INFO erau utilizate în 29 de universități din 11 țări.

Specialiștii din domeniul informării pot utiliza INTO INFO în numeroase moduri, ca instrument de referințe care oferă acces rapid la surse relevante atât tradiționale, cât și moderne. Bibliotecarii de referințe îl pot utiliza în activitatea lor zilnică, deoarece oferă un acces structurat la resurse de informare selectate, de înaltă calitate, în cadrul unei anumite zone de subiecte.

Un mare avantaj este că INTO INFO oferă alternative proiectate să se potrivească utilizatorilor individuali. Programele se

[14] Nancy Fjällbrant; Rose-Marie Bostrom..., INTO-INFO (EDUCATE) – WWW – based Programs for Information Education, Training and Access. În: *63rd IFLA General Conference*. Copenhagen, 1997, Booklet 7, p. 18-24.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

bazează pe o structură ierarhică inițială pe trei niveluri, cu multe hyperlink-uri interne și externe, astfel încât utilizatorii sunt liberi să-și urmeze propriile opțiuni[15].

Pe continentul nord-american există, de asemenea, numeroase exemple de programe destinate dezvoltării culturii informației, o serie de parteneriate între biblioteci și instituții de învățământ superior, care arată clar că asemenea colaborări sunt posibile și benefice pentru ambele părți implicate. Desigur, există și dificultăți în derularea acestor programe, precum infrastructura și resursele insuficiente, angajamentul în timp necesar pentru a dezvolta cursuri noi, apectele legate de copyright, dar avantajele pe care le prezintă depășesc aceste probleme. Prezentăm în cele ce urmează trei exemple de astfel de parteneriate:

- *Arcada informației la Universitatea din Iowa,* care constă într-un efort de colaborare între biblioteci, oficiul pentru tehnologia informației și facultăți. Este o facilitate proiectată pentru a sprijini utilizarea serviciilor electronice în cercetare, predare și în învățarea independentă. Include un angajament formal pentru cooperare și comunicare și funcționează de la începutul anilor 1990.
- *Programul Serviciile de Informare Vancouver de la Universitatea Vancouver,* care oferă instruire privind tehnologia modernă pentru studenți, personal și facultate. Sunt utilizate ateliere care pornesc de la nevoi și există, de asemenea, mini – ateliere bazate pe web.
- *Cursul interdisciplinar de Aplicații pe Calculator de la Colegiul Hunter,* care se bazează pe eforturile de cooperare între un bibliotecar și un profesor pentru a preda studenților aplicațiile pe calculator[16].

---

[15] *Ibid.*

[16] Hannelore B. Rader, *Op. cit.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

La nivelul bibliotecilor şcolare, tot pe continentul nord-american, Asociaţia Americană a Bibliotecarilor Şcolari (AASL-American Association of School Librarians) şi Asociaţia pentru Comunicaţii şi Tehnologie Educaţională (AECT-Association for Educational Communications and Technology) au înţeles nevoia tot mai mare pe care o au utilizatorii de a avea o cultură a informaţiei şi au dezvoltat un set de standarde în acest domeniu. S-au avut în vedere nevoile utilizatorilor de a accesa resurse autentice şi utile, ca şi nevoia de a interpreta şi aplica rezultatele şi, în acest sens, a fost realizat un studiu în cadrul unui liceu din California. O echipă formată din membrii instituţiei, cadre didactice şi bibliotecari, au urmărit problemele pe care elevii le întâmpinau în accesarea şi evaluarea informaţiei. Apoi, a fost stabilit un grup de studiu al cărui scop a fost "să îmbunătăţească competenţa elevilor privind cultura informaţiei prin dezvoltarea unui repertoriu de strategii de cercetare, prin evaluarea critică a informaţiilor, prin sintetizarea şi partajarea informaţiei în modalităţi creative semnificative, prin încorporarea tehnologiei în procesul de instruire"[17].

Evaluând nivelul abilităţilor pe care elevii le aveau, au fost detectate şi zonele care necesitau atenţie: evaluarea site-urilor web, determinarea calităţii şi credibilităţii informaţiei, utilizarea surselor de referinţe specializate, compararea diferitelor surse care tratau acelaşi subiect, redactarea lucrărilor de cercetare într-o modalitate sistematică, citarea surselor în mod corect, crearea bibliografiilor adnotate, evitarea plagiatului etc.

Studiul s-a bazat în permanenţă pe observarea claselor pe parcursul activităţilor de cercetare în bibliotecă şi pe parcursul îndeplinirii sarcinilor şcolare primite. S-a constatat că şi profesorii aveau nevoie să-şi îmbunătăţească instruirea în această zonă, iar printre

[17]Lesley Farmer, Information literacy: a whole school reform approach. În: *67th IFLA Council and General Conference Papers*. Boston, 2001. (CD-ROM)

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

soluțiile formulate în urma rezultatelor studiului s-au numărat: dezvoltarea unei secvențe de instruire privind cultura informației pe parcursul curriculum-ului; dezvoltarea și instituirea unor standarde de cercetare și a unor modele de citare, ca și dezvoltarea curriculum-ului și a asistenței pentru a-i sprijini pe elevi să devină mai instruiți în ceea ce privește cultura informației. După punerea în aplicare a acestor soluții, rezultatele s-au îmbunătățit considerabil[18].

Orice analiză a abilităților de informare trebuie să plece de la două aspecte: de ce sunt importante aceste abilități și cum pot fi ele definite.

În ceea ce privește primul aspect, așa cum am menționat mai înainte, apariția diverselor surse de informare electronice, a Internetului etc. ridică o serie de probleme legate de stabilirea provenienței, acurateței și a fiabilității informațiilor, ca și probleme legate de copyright. Având abilitățile de informare necesare putem face față tuturor acestor probleme.

În privința celui de-al doilea aspect, o definire a abilităților de informare ar trebui să aibă în vedere atât abilități precum cele de a fi capabil să utilizezi o bibliotecă și resursele sale, să întreprinzi o cercetare a literaturii la orice adâncime sau complexitate și să demonstrezi aceste lucruri prin intermediul citărilor și referințelor la materialele respective, cât și abilități legate de înțelegerea modului în care informația este produsă în lumea modernă, de evaluarea critică a conținutului și a validității informației, apoi anumite idei practice despre cum este achiziționată, administrată, diseminată și exploatată informația în lumea actuală, în special cunoștințe despre cum anumite grupuri profesionale utilizează informația la locul de muncă (în afaceri, în lumea culturii și a artelor)[19].

---

[18] *Ibid.*

[19] Toby Bainton, Information literacy and academic libraries: the SCONUL approach. În: *67th IFLA Council and General Conference Papers.* Boston, 2001. (CD-ROM)

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

La nivelul structurilor infodocumentare britanice s-a putut observa în ultimii ani o extindere a activităților în domeniul dezvoltării abilităților de informare, deoarece cercetările au arătat că, adesea, studenții părăsesc universitățile fără abilitățile necesare pentru a se descurca într-o societate bazată pe informație.

În urma unei analize complexe a literaturii de specialitate, SCONUL (Standing Conference of National and University Libraries / Conferința Permanentă a Bibliotecilor Naționale și Universitare) a identificat și propus un set de șapte abilități principale de informare, necesare pentru formarea unor persoane competente în ceea ce privește cultura informației. Aceste abilități pornesc de la elemente de bază din domeniul biblioteconomiei și tehnologiei informației. Le redăm în continuare:

1. Abilitatea de a recunoaște nevoia de informare.

2. Abilitatea de a distinge modalități în care "lipsa" de informare poate fi abordată:

– cunoașterea tipurilor corespunzătoare de resurse, atât tipărite, cât și non-tipărite;

– selecția resurselor cele mai adecvate;

– abilitatea de a înțelege aspecte care afectează accesibilitatea surselor.

3. Abilitatea de a construi strategii pentru a localiza informația:

– pentru a dezvolta o metodă sistematică adecvată nevoii;

– pentru a înțelege principiile construirii și generării bazelor de date.

4. Abilitatea de a localiza și accesa informația:

– pentru a dezvolta tehnici de căutare corespunzătoare;

– pentru a utiliza tehnologiile informației și comunicării, inclusiv rețele universitare internaționale;

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

– pentru a utiliza servicii de indexare şi rezumare adecvate, indexuri şi baze de date de citări;
– pentru a utiliza metode de informare curentă.

5. Abilitatea de a compara şi evalua informaţia obţinută din diferite surse:
– înţelegere a aspectelor ce ţin de autoritate;
– înţelegere a procesului de recenzare în editarea ştiinţifică;
– extragere adecvată a informaţiei care corespunde nevoii de informare.

6. Abilitatea de a organiza, aplica şi comunica informaţia altor persoane în modalităţi corespunzătoare situaţiei:
– să se citeze referinţele bibliografice în proiecte, teze etc.;
– să se construiască un sistem bibliografic personal;
– să se comunice efectiv utilizând mijlocul adecvat;
– să se înţeleagă aspecte legate de copyright şi plagiat.

7. Abilitatea de a sintetiza şi construi pe baza informaţiei existente, contribuind la crearea de cunoaştere nouă[20].

Statisticile arată că numărul mediu de ore alocat de personalul de bibliotecă pentru a oferi orientare şi post-orientare pentru studenţi în instituţiile SCONUL a crescut în ultimii 6 ani de la 13 la 22 de ore, iar procentul celor care beneficiază de aceste sesiuni de orientare sau post-orientare se situează între 36% şi 46%.

Concluzii

Progresele care au avut loc în ultimul timp în majoritatea domeniilor cunoaşterii au determinat transformări complexe la nivelul societăţii şi al diverselor sale componente, inclusiv al structurilor

[20] *Ibid.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

infodocumentare. Dezvoltarea rapidă a tehnologiilor informării şi comunicării a avut consecinţe majore asupra activităţilor din aceste structuri şi a dus la o reconturare a misiunii lor în cadrul societăţii.

Elementul cel mai important în toată această transformare este reprezentat de necesitatea de a acţiona în vederea dezvoltării capacităţii utilizatorilor de a face faţă avalanşei de schimbări. Conceptul de educaţie a utilizatorilor domină majoritatea acţiunilor pe care bibliotecile le întreprind în această direcţie.

Educaţia pentru cultura informaţiei este o responsabilitate a tuturor furnizorilor de informaţie. Este necesară însă abordarea strategică a acesteia şi, de asemenea, colaborarea între specialiştii din structurile infodocumentare şi experţii din zona învăţământului, a tehnologiei şi a altor discipline, pentru dezvoltarea unor programe care să favorizeze cultura informaţiei. Aceasta trebuie văzută ca un proces continuu care necesită interacţiunea tuturor părţilor implicate.

Dacă în prezent se poate remarca o amploare mai mare a acestor programe de educaţie a utilizatorilor la nivelul bibliotecilor din învăţământ, în viitor, se aşteaptă punerea unui accent sporit pe cultura informaţiei şi în bibliotecile publice care au o responsabilitate majoră în domeniul educaţiei adulţilor.

BIBLIOGRAFIE

A progress report on information literacy: an update on the American Library Association Presidential Committee on Information Literacy: Final Report. March 1998.

BAINTON, Toby. Information literacy and academic libraries: the SCONUL approach. În: *67th IFLA Council and General Conference Papers*. Boston, 2001. (CD-ROM)

CHOPRA, Hans Raj. User education: training the librarians to use new technologies in the developing countries. În:*67th IFLA Council and General Conference Papers*. Boston, 2001. (CD-ROM)

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

FARMER, Lesley. Information literacy: a whole school reform approach. În: *67th IFLA Council and General Conference Papers.* Boston, 2001. (CD-ROM)

FJÄLLBRANT, Nancy; BOSTROM, Rose-Marie... INTO-INFO (EDUCATE) – WWW – based Programs for Information Education, Training and Access. În: *63rd IFLA General Conference.* Copenhagen, 1997, Booklet 7, p.18-24.

GILSTER, Paul. Digital Literacy. New York, John Wiley & Sons Inc., 1997. Apud Wilson, Myoung Chung. To Dissect a Frog or Design an Elephant: Teaching Digital Information Literacy through the Library Gateway. În: *63rd* IFLA *General Conference.* Copenhagen, 1997, Booket 7, p. 12-15.

HOMANN, Benno. Difficulties and new Approaches in User Eduction in Germany. În: *67th IFLA Council and General Conference Papers.* Boston, 2001. (CD-ROM)

HU, Chengren. Network Literacy: New Task for Librarians on Users Education. În: *62nd IFLA General Conference*, Beijing, 1996, p. 84-88.

McCLURE, Charles R. Network Literacy: A role for Libraries? În: Information Technology and Libraries 13, 2 (June 1994), p.115-125. Apud Hu, Chengren. Network Literacy: New Task for Librarians on User Education. În: *62nd IFLA General Conference.* Beijing, 1996, p. 84-88.

RADER, Hannelore B. Faculty-Librarian Collaboration in Building the Curriculum for the Millenium-the US Experience. În: *Paper of the 64th IFLA General Conference.* Amsterdam, 1998, Booket 1, p. 34-42.

TOVOTÉ, Christina. Customer or refined student? Reflections on the "Customer" Metaphor in the Academic Environment and the new Pedagogical Challenge to the Libraries and Librarians. În: *67th IFLA Council and General Conference Papers.* Boston, 2001. (CD-ROM)

WILSON, Myoung Chung. To Dissect a Frog or Design an Elephant: Teaching Digital Information Literacy through the Library Gateway. În: *63rd* IFLA *General Conference.* Copenhagen, 1997, Booket 7, p. 12-15.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

IMPORTANȚA STUDIILOR PRIVIND UTILIZATORII DE INFORMAȚII ȘI DOCUMENTE

În trecut, structurile infodocumentare își concentrau atenția asupra cărților, colecțiilor de documente, toate activitățile (achiziția, prelucrarea, prezervarea) având ca scop principal conservarea patrimoniului de cunoaștere al umanității. În prezent, majoritatea acțiunilor desfășurate de structurile infodocumentare au ca obiectiv final difuzarea către utilizatori a cunoașterii, a informațiilor cuprinse în colecții. Dacă centrele de documentare au fost de la început înființate cu misiunea de a disemina informația, de-a lungul timpului și bibliotecile și-au reorientat activitățile pentru a veni cât mai bine în întâmpinarea nevoilor de informare ale comunității deservite. Astăzi, utilizatorii trebuie să se situeze în centrul preocupărilor tuturor structurilor de informare, biblioteci sau centre de documentare. Rolul sistemelor de informare fiind facilitarea transferului de informații către utilizatori, aceștia devin astfel elementul fundamental pentru buna funcționare a sistemelor respective.

Guinchat și Menou arată că utilizatorul poate participa la majoritatea operațiunilor desfășurate în cadrul lanțului documentar: semnalarea și evaluarea surselor de informare, selecționarea achizițiilor, facilitarea accesului la literatura neconvențională, realizarea unor

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

instrumente de lucru, utilizarea produselor şi serviciilor, producerea de informaţii şi documente, circulaţia informaţiei, acţionând astfel ca "un agent esenţial în conceperea, evaluarea, îmbogăţirea, adaptarea, stimularea şi funcţionarea unui sistem de informare"[1].

Importanţa extraordinară pe care informaţia a dobândit-o pentru toate categoriile de utilizatori a determinat o creştere a aşteptărilor acestora în privinţa eficacităţii, a calităţii serviciilor de informare furnizate de structurile documentare, a adecvării produselor informaţionale la nevoile lor. Avem de-a face, în prezent, cu utilizatori din ce în ce mai exigenţi în privinţa satisfacerii nevoilor de informare. Acest fapt s-a făcut simţit la nivelul activităţilor desfăşurate de structurile infodocumentare care s-au concentrat pe asigurarea unui serviciu cât mai bun pentru utilizatori. Analiza valorii, calitatea totală, marketingul, măsurile de performanţă, toate aceste abordări urmăresc sporirea calităţii produselor şi serviciilor de informare. Calitatea este un aspect care priveşte satisfacţia utilizatorului şi vizează atât forma, cât şi conţinutul produselor şi serviciilor informaţionale. Calitatea se referă la toate funcţiile instituţiei, la toate activităţile, la toţi colaboratorii, la toate relaţiile între colaboratori, la toate ameliorările calităţii (probleme existente şi prevenire), la întregul ciclu de viaţă al produsului (de la concepere la utilizare), la toate relaţiile cu furnizorii, cu partenerii. La nivelul unei structuri infodocumentare, Éric Sutter vorbeşte de calitatea conceperii produselor, calitatea producerii şi procedurilor de control, calitatea serviciului care însoţeşte produsul, calitatea relaţiilor cu utilizatorii.[2] Eficacitatea serviciilor de informare poate fi măsurată prin intermediul satisfacţiei utilizatorilor, care depinde foarte mult de

---

[1]Claire Guinchat; Michel Menou, *Introduction générale aux sciences et techniques de l'information et de la documentation*. Paris, Unesco, 1990, p. 486.

[2] Éric Sutter, *Services d'information et qualité: comment satisfaire les utilisateurs*. Paris, ADBS, 1992, p. 11.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

calitatea dialogului dintre utilizatori şi specialiştii din domeniul informării, de competenţele acestora din urmă şi de atitudinile manifestate de ambele părţi. Trebuie depăşite atitudinile negative, eronate: pe de o parte, specialiştii trebuie să ştie că finalitatea profesiei lor este deservirea utilizatorilor, satisfacerea nevoilor de informare ale acestora, acceptarea colaborării cu utilizatorii; pe de altă parte, utilizatorii trebuie să înţeleagă cerinţele mecanismelor moderne de transfer al informaţiei, să accepte delegarea anumitor sarcini specialiştilor, să acorde încredere acestora[3].

Utilizatorii au astăzi şi posibilitatea de a alege între diferiţi furnizori de informaţie, aşa încât calitatea produselor şi serviciilor constituie un important element şi în atragerea şi menţinerea utilizatorilor. Printre factorii care determină alegerea unui anumit furnizor de către utilizatori, specialiştii au identificat: atitudinea şi comportamentul utilizatorilor în ceea ce priveşte informaţia, percepţia pe care aceştia o au asupra furnizorilor, obiceiurile, mentaliatatea sau cultura utilizatorilor în privinţa documentelor, nevoile, motivaţiile lor[4].

Este evident că pentru a-şi îndeplini misiunea cât mai bine, pentru a oferi produse şi servicii de calitate, structurile infodocumentare trebuie să identifice prin diverse modalităţi nevoile şi aşteptările utilizatorilor. Specialiştii, arată Éric Sutter, trebuie să ştie ce vor utilizatorii de la un serviciu de informare atât în privinţa conţinutului (subiectul sau tema, aspectul sau faţeta subiectului, natura informaţiei sau a datelor), cât şi a funcţionalităţilor serviciului (orientare, localizare, reperare – bibliografie, adresă; răsfoire, vizualizare, consultare – text integral; extragere – date factuale; manipulare – exploatare) şi a nivelului serviciului (performanţe în legătură cu timpul, exhaustivitatea sau subiectivitatea; uşurinţa exploatării – prezentare

[3] Claire Guinchat; Michel Menou, *Op. cit.*, p. 486-487.

[4] Eric Sutter, *Op. cit.*, p.65.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

adaptată, suport; fiabilitatea datelor selecționate – actualizate, încredere în sursă; cel mai scăzut cost de achiziționare)[5].

Nevoile de informare și comportamentul utilizatorilor în căutarea informației sunt influențate de o serie de factori și constituie de fapt două din cele mai importante zone de cercetare ale studiilor privind utilizatorii. Înțelegerea comportamentului utilizatorilor ajută în procesul de proiectare a unor servicii și produse informaționale mai eficiente. Pornind de la rezultatele studiilor privind utilizatorii, poate fi îmbunătățită interacțiunea dintre specialiștii din domeniul informării și comunitatea utilizatorilor și, în general, cunoașterea generată de aceste studii poate ajuta la dezvoltarea sistemelor de informare.

Structurile infodocumentare trebuie să întreprindă diverse acțiuni pentru a cunoaște utilizatorii, nevoile de informare ale acestora și evoluția lor, gradul de satisfacere a nevoilor utilizatorilor, aceste aspecte aflându-se la baza relațiilor dintre structuri și utilizatorii lor. Relațiile între cele două părți trebuie să fie cât mai constante, strânse și diversificate. Printre metodele de studiu al utilizatorilor, Guinchat și Menou menționează: chestionare, interviuri conduse după planuri bine structurate, colectarea datelor oferite de documentele de control ale instituției respective (cererile de împrumut, de fotocopii), observarea comportamentului utilizatorilor, analiza documentelor produse de utilizatori, documente administrative, analiza interviurilor nestructurate, studiile de caz, experimentarea de noi produse și servicii sau de noi forme de prezentare sau de acces[6]. De asemenea, date valoroase pot oferi și conversațiile informale, reuniunile, opiniile, criticile, sugestiile utilizatorilor, care trebuie să fie ascultate. Ideal este să fie utilizate în același timp mai multe metode pentru o bună cunoaștere a utilizatorilor și a nevoilor acestora. În selectarea metodelor de studiu

---

[5] *Ibidem*, p. 66.

[6] Claire Guinchat; Michel Menou, *Op.cit*, p. 492.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

se ține cont de datele pe care dorim să le obținem, de mijloacele de care dispunem și de utilizarea pe care o vor avea rezultatele. În dezvoltarea diverselor instrumente și metode de studiu al utilizatorilor trebuie să se aibă în vedere elementele care determină satisfacerea nevoilor de informare ale acestora: rapiditatea serviciului, numărul de cereri satisfăcute, precizia răspunsurilor, noutatea lor, exhaustivitatea, efortul depus de utilizatori pentru a obține informațiile sau serviciile necesare, costul acestora etc. Studiile trebuie să se bazeze atât pe date cantitative, cât și pe date calitative pentru a se obține informații cât mai corecte. În general, prin intermediul acestor studii sunt urmărite trei obiective: analiza nevoilor (conținutul și tipul informației căutate), care ajută la definirea produselor și serviciilor adaptate utilizatorilor; analiza comportamentelor de informare (cum sunt satisfăcute nevoile, condițiile pe care trebuie să le îndeplinească produsele și serviciile de informare), care ajută la definirea tipului necesar de pregătire / formare a utilizatorilor; analiza motivațiilor și atitudinilor (valori, dorințe exprimate și ascunse față de informație și activitățile de informare, imaginea structurilor de informare și a specialiștilor), care ajută la explicarea fundamentului comportamentelor și nevoilor utilizatorilor[7].

S-a observat adesea că cercetări întreprinse în diferite zone geografice, dar asupra aceluiași tip de utilizatori au rezultate asemănătoare. Aceasta înseamnă că nevoile de informare și comportamentul utilizatorilor depind foarte mult de domeniul în care își desfășoară activitatea utilizatorii respectivi și că aceste elemente variază de la o disciplină la alta. Acest aspect este subliniat și de doi cercetători turci care au întreprins un studiu privind nevoile de informare și comportamentul în căutarea informației în cazul oamenilor de știință de la Universitatea Hacettepe din Ankara[8].

---

[7] *Ibid.*

[8] Nazan Ozenc Ukar; S. Serap Kurbanoglu, Information need and information seeking behaviour of scholars at a Turkish University. În: *Paper of the 64th IFLA General Conference.* Amsterdam, 1998, Booklet 1, p. 29-33.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Cercetarea s-a bazat pe un chestionar care a cuprins întrebări referitoare la sursele şi canalele de informare, perioada în care informaţiile au cea mai mare valoare, tipul de informaţie căutată: curentă sau retrospectivă, familiaritatea cu sursele şi serviciile electronice de informare, motivele şi frecvenţa de utilizare a structurilor infodocumentare.

Rezultatele chestionarului au arătat că există diferenţe mari în privinţa nevoilor şi comportamentului în căutarea informaţiei între membrii unor discipline majore, iar în cadrul fiecărei discipline se înregistrează similarităţi puternice. Cele mai mari diferenţe au fost semnalate între ingineri şi specialiştii din domeniile umaniste. Toţi cei chestionaţi au declarat că preferă canalele formale de informare, iar în ceea ce priveşte tipul informaţiei, inginerii şi reprezentanţii ştiinţelor naturale sunt interesaţi de informaţii actuale, disponibile în periodice, spre deosebire de specialiştii din ştiinţele umane care utilizează în principal monografiile. Primii folosesc şi sistemele de regăsire electronice mai mult decât reprezentanţii altor discipline. În ceea ce priveşte modul de desfăşurare al cercetărilor, specialiştii din toate domeniile, cu excepţia reprezentanţilor ştiinţelor naturale, preferă să întreprindă ei înşişi cercetări ale literaturii.

Cea mai mare parte a rezultatelor cercetării desfăşurate la Universitatea Hacettepe se aseamănă cu cele obţinute la universităţi din alte ţări şi, pe baza lor, s-au putut face o serie de recomandări pentru îmbunătăţirea interacţiunii dintre specialiştii din domeniul informării şi oamenii de ştiinţă de la universitatea turcă amintită.

Un alt exemplu de studiu al utilizatorilor îl găsim în Franţa, unde, din 1997, a început o anchetă privind practicile informaţionale ale profesorilor de colegiu[9]. S-a pornit de la faptul că cercetarea

[9]Vincent Liquete, Observation des pratiques informationnelles des professeurs de collège français: contribution pour appréhender la multidimensionnalité de la recherche d'information enseignante. În: *67th IFLA Council and General Conference Papers*. Boston, 2001. (CD-ROM)

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

informațională le permite profesorilor să-și pregătească lecțiile, să-și reactualizeze cunoștințele profesionale și să fie la curent cu actualitatea cercetării pedagogice și s-a dorit identificarea elementelor ce caracterizează în prezent căutarea informației în rândul acestei categorii profesionale.

Ancheta a avut în vedere patru aspecte: cadrul instituțional, profilul actorilor (gradul de responsabilitate profesională, participarea la activități de formare continuă, vechimea în instituție, integrarea în dinamica pedagogică a instituției), tipurile de informație căutată, avântul tehnologiilor informării și comunicării.

Pentru a cuprinde complexitatea problemei, au fost utilizate trei metode diferite: ancheta cantitativă, interviul, studiul conținutului unui ansamblu de texte oficiale elaborate de Ministerul Francez al Educației Naționale.

O concluzie importantă a studiului este că sunt rari profesorii care apelează la o singură structură sau care utilizează cu prioritate fondurile și serviciile Centrului de Documentare și Informare pentru diversele lor nevoi de informare.

Liquete spune că "ecosistemul documentar al profesorilor este constituit în principal din patru tipuri diferite de cercetare a informației care au în vedere: informația culturală și de recreere, informația pedagogică și profesională, informația științifică și tehnică, informația științifică și experimentală."[10]

Noile tipuri de documente și noile modalități de acces la informație nu i-au determinat pe profesori să renunțe la cercetările desfășurate în periodicele pe hârtie sau la deplasările la structurile infodocumentare, constatându-se astfel o acumulare a utilizărilor și nu o substituire a lor. La nivelul Centrelor de Documentare și Informare se conturează trei tendințe principale: dezvoltarea unui pol de veghe

[10] *Ibid.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

expertă educativă având ca destinatari profesorii, includerea între misiunile documentaristului-bibliotecar a uneia de mediere informațională, luarea în calcul a formării reciproce în cadrul instituției.

Studiile utilizatorilor pot aborda diverse categorii ale acestora și pot viza o multitudine de aspecte. Dacă ar fi să menționăm ceea ce așteaptă în linii mari utilizatorii – indiferent de domeniul în care își desfășoară activitatea, de specializarea sau de localizarea lor geografică – de la structurile infodocumentare la care apelează, atunci trebuie amintite următoarele elementele: o informație selectată, un suport adaptat, un serviciu eficace[11].

Structurile infodocumentare se definesc în funcție de caracteristicile, atitudinile, nevoile celor care le utilizează. Conceperea și orientarea activităților acestor instituții depinde tot de utilizatori, astfel încât o bună cunoaștere a acestora, a nevoilor de informare pe care le au, prin intermediul diverselor tipuri de studii, contribuie la îmbunătățirea activităților structurilor infodocumentare, a interacțiunii specialiștilor cu cei pe care îi deservesc și, implicit, la creșterea gradului de satisfacere a nevoilor acestora din urmă.

BIBLIOGRAFIE

GUINCHAT, Claire; MENOU, Michel. *Introduction générale aux sciences et techniques de l'information et de la documentation.* Paris, Unesco, 1990.

LIQUETE, Vincent. Observation des pratiques informationnelles des professeurs de collège français: contribution pour appréhender la multidimensionnalité de la recherche d'information enseignante. În: *67th IFLA Council and General Conference Papers.* Boston, 2001. (CD-ROM)

[11] Éric Sutter, *Op. Cit.*, p. 16.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

SUTTER, Éric. *Services d'information et qualité: comment satisfaire les utilisateurs*. Paris, ADBS, 1992.

UKAR, Nazan Ozenc; KURBANOGLU, S. Serap. Information need and information seeking behaviour of scholars at a Turkish University. În: *Paper of the 64th IFLA General Conference*. Amsterdam, 1998, Booklet 1, p. 29-33.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ASPECTE PRIVIND UTILIZATORII BIBLIOTECILOR DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR ROMÂNESC: STUDIUL UTILIZATORILOR DE INFORMAȚII DE LA BCU BUCUREȘTI, BCU IAȘI ȘI BCU TIMIȘOARA*

Utilizatorii constituie elementul fundamental în circuitul de transfer al informației. Activitățile pe care structurile infodocumentare le desfășoară sunt planificate, organizate, astfel încât să se vină cât mai bine în întâmpinarea utilizatorilor și a nevoilor de informare ale acestora. Cu alte cuvinte, structurile infodocumentare trebuie să-și adapteze în permanență activitățile pentru ca produsele și serviciile pe care le oferă să corespundă nevoilor și așteptărilor utilizatorilor.

În prezent, în contextul numeroaselor progrese tehnologice și al importantelor schimbări pe care acestea le determină la nivelul procesului de transfer al informației, este cu atât mai mult necesară o analiză a modului de funcționare a structurilor infodocumentare, a produselor și serviciilor pe care acestea le pun la dispoziția publicului.

* Studiu realizat în colaborare cu lect. univ. dr. Rodica Mandeal.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Utilizatorii de informații au reprezentat întotdeauna o imensă zonă de investigație, dar parcă niciodată atât de generoasă ca în prezent.

Evoluțiile înregistrate la nivelul producției de informație și al tehnologiilor informării și comunicării au dus la schimbări ale comportamentului utilizatorilor, ale educației acestora, ale barierelor întâlnite în procesul de informare.

Pentru a-și îndeplini cât mai bine misiunea de diseminare a informațiilor și a cunoștințelor, pentru a oferi servicii și produse de calitate utilizatorilor, pentru a-i atrage și a-i menține pe aceștia, structurile infodocumentare trebuie să întreprindă diverse acțiuni prin care să identifice nevoile și așteptările utilizatorilor, să cunoască cât mai bine comportamentul acestora în cadrul procesului de informare, să depisteze factorii care influențează acest comportament. Structurile infodocumentare trebuie să știe ce servicii și produse doresc utilizatorii, atât din punctul de vedere al conținutului, cât și al modului de furnizare al acestora.

Necesitatea studiilor privind utilizatorii și nevoile lor de informare a fost subliniată de specialiști cu mult timp în urmă. Printre metodele de studiu considerate relevante se numără chestionarele, interviurile, colectarea de date, observarea comportamentului utilizatorilor, analizarea sugestiilor acestora etc. Pentru o cât mai bună cunoaștere a utilizatorilor și a nevoilor de informare ale acestora, ideală ar fi folosirea în același timp a mai multor metode de studiu.

Datele despre utilizatori și despre nevoile lor de informare ajută la proiectarea unor servicii și produse documentare mai bune, la îmbunătățirea activității structurilor infodocumentare și evident la creșterea gradului de satisfacere a nevoilor de informare ale utilizatorilor.

În România, deși problematica utilizatorilor de informații este prezentă în preocupările bibliotecilor, sunt publicate destul de puține studii pe această temă. Din acest motiv, am considerat că ar fi utilă

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

prezentarea rezultatelor unei cercetări aplicative conduse în biblioteci universitare. Studiul se bazează pe analiza chestionarelor la care au răspuns utilizatorii a trei mari instituții: Biblioteca Centrală Universitară din București, Biblioteca Centrală Universitară din Iași și Biblioteca Centrală Universitară din Timișoara.

În alegerea bibliotecilor universitare pentru acest studiu s-a pornit de la importanța pe care o au aceste structuri în societate. Bibliotecile universitare sprijină procesele de educație și de cercetare, contribuie la dezvoltarea socială și culturală, au un rol deosebit de important in satisfacerea nevoilor de informare ale tinerilor și în procesul de instruire privind cultura informației.

Nu trebuie uitat faptul că pentru studenți, deci pentru o mare parte a segmentului de populație cuprins între 18 și 25/26 de ani, biblioteca universitară reprezintă principala instituție infodocumentară la care aceștia apelează.

Un alt argument pentru desfășurarea studiului derivă chiar din caracteristicile pieței bibliotecilor universitare[1] : o comunitate de utilizatori cu categorii fixe și clar definite, ale căror nevoi de informare sunt ușor de identificat, deoarece sunt determinate de misiunea și activitățile instituțiilor care patronează aceste biblioteci.

În această situație, pentru a-și putea ridica nivelul calitativ al serviciilor oferite, bibliotecile universitare sunt obligate să exploreze mai în profunzime nevoile de informare ale propriilor categorii de utilizatori, nevoi în concordanță și cu nivelul contemporan de dezvoltare tehnologică: acces nelimitat la resurse globale și furnizare cât mai rapidă a documentelor, respectiv informațiilor.

---

[1] Philip Payne, User employment: striking back for the customers of academic libraries. În: *Providing customer-oriented services in academic libraries*. Ed. by Chris Pinder and Maxine Melling. London: Library Association Publishing, 1996, p. 63.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Obiectivele cercetării

Cercetarea a urmărit identificarea a patru principale aspecte vizând nevoile de informare ale utilizatorilor celor trei biblioteci:

A. Profilul utilizatorilor şi produsele şi serviciile de informare la care apelează în mod curent.

B. Comportamentul utilizatorilor în cadrul procesului de informare.

C. Motivaţiile şi atitudinile utilizatorilor legate de procesul de informare.

D. Gradul de satisfacţie al utilizatorilor şi soluţii propuse la problemele semnalate.

Condiţii de desfăşurare a cercetării

Ancheta a fost efectuată în perioada mai-iunie 2002.

La BCU Bucureşti, datele au fost colectate în cadrul Unităţii Centrale prin intermediul chestionarelor care au fost completate în perioada 26 mai-1 iunie 2002.

Procentul de răspuns la chestionare a fost de 73,7 % (la cele 80 de chestionare înmânate, au răspuns 59 de utilizatori).

La BCU Iaşi, chestionarele au fost completate pe parcursul zilei de 30 mai 2002.

Procentul de răspuns la chestionare a fost de 60% (la cele 40 de chestionare înmânate, au răspuns 24 de utilizatori).

La BCU Timişoara, chestionarele au fost completate în perioada10-12 iunie 2002.

Procentul de răspuns la chestionare a fost de 100% (la cele 50 de chestionare înmânate, au răspuns 50 de utilizatori).

Deci, din totalul de 170 de chestionare înmânate, au fost completate 133 (un procent de răspuns foarte satisfăcător, de 80%).

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Analiza rezultatelor

Întrucât nu s-au înregistrat diferențe notabile între răspunsurile primite în cele trei biblioteci universitare, analiza rezultatelor se bazează pe media valorilor obținute la fiecare întrebare din cele 133 de chestionare.

Întrebările, în număr de 27, conținând și întrebări de control-încrucișat, au vizat cele patru obiective ale cercetării, menționate mai înainte.

Depășirea procentului de 100%, în unele cazuri, se datorează multiplelor opțiuni pe care le-au făcut unii utilizatori.

A. Profilul utilizatorilor și produsele și serviciile de informare la care apelează în mod curent.

1. Utilizatorii care au răspuns la chestionare au vârsta cuprinsă între 19 și 76 de ani, cei mai mulți însă se încadrează între 20 și 24 de ani. Majoritatea sunt studenți (85%), dar au răspuns și manageri, doctoranzi, cercetători științifici, cadre didactice universitare, cadre didactice din învățământul preuniversitar care efectuează studii de master, cu specializări foarte diverse.

2. Întrebările care au vizat tipologia utilizatorilor au evidențiat și faptul că utilizatorii cu ponderea cea mai mare în răspuns sunt studenți care frecventează biblioteca de 2 sau mai multe ori pe parcursul unei luni. Se poate observa că majoritatea celor care au participat la acest studiu apelează în mod frecvent la serviciile bibliotecii. Răspunsul ne arată că au o experiență acumulată, observațiile nu sunt întâmplătoare și putem acorda credit răspunsurilor primite în marea majoritate a chestionarelor.

3. În ceea ce privește gradul în care Biblioteca Centrală Universitară reușește să răspundă nevoilor de informare ale utilizatorilor,

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

acesta este ridicat (77,4%). Procentul arată că cele trei biblioteci desfăşoară o activitate eficientă, îndeplinindu-şi bine misiunea primordială, aceea de a sprijini procesul de educaţie şi de cercetare care se derulează la nivelul învăţământului superior. Totuşi, procentul celor care declară că găsesc toate documentele/informaţiile necesare este destul de mic, 5,2%. La extremitatea cealaltă există utilizatori care spun că nu găsesc nici un document sau nici o informaţie din cele necesare. Aceştia reprezintă 1,5%.

4. În ceea ce priveşte intervalul de timp în care utilizatorii aşteaptă pentru obţinerea/primirea documentelor/informaţiilor căutate, acesta este considerat acceptabil (51,8%). 29,3% sunt de părere că aşteaptă puţin, în schimb 15,7% declară că aşteaptă mult. Se constată că, de fapt, 80% dintre utilizatori sunt destul de mulţumiţi de timpul în care li se pune la dispoziţie informaţia, ceea ce arată şi de ce preferă serviciile Bibliotecii Centrale Universitare, aspect confirmat de punctul 1.

5. 75% dintre utilizatorii chestionaţi au făcut apel la asistenţa bibliotecarului care a răspuns cu solicitudine cererii. 25% dintre utilizatori afirmă că nu au solicitat această asistenţă.

6. Modalităţile în care biblioteca îşi face cunoscute publicului serviciile şi produsele se pare că nu sunt prea eficiente. 54,8% dintre utilizatori au aflat despre acestea singuri, pe parcursul frecventării bibliotecii, iar 28,5% au aflat de la colegi sau prieteni. Numai 21 % confirmă faptul că produsele şi serviciile pe care biblioteca le oferă le-au fost prezentate la înscriere, iar 18 % au citit despre acestea în materialele care prezintă activitatea bibliotecii. Rezultă din aceste date că ar fi necesară o promovare mai eficientă a produselor şi serviciilor de informare puse la dispoziţia comunităţii utilizatorilor.

7. În privinţa serviciilor şi produselor bibliotecii la care utilizatorii apelează, lucrurile nu sunt deloc surprinzătoare. Consultarea documentelor primare la sala de lectură reprezintă pentru 77,4% dintre

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

utilizatori principalul serviciu oferit de bibliotecă pe care îl folosesc. Urmează împrumutul de documente, la care apelează 57,8% dintre utilizatori. Concluzie care evidențiază că bibliotecile universitare românești, chiar cele mai moderne, au în continuare ca cea mai importantă funcție, funcția de furnizare a documentelor primare și nu pe cea de regăsire a informației, respectiv oferirea serviciilor de informare.

Consultarea cataloagelor se face în principal după autor (72,1%). În privința serviciilor de informare doar 22,5% dintre utilizatori sunt interesați de serviciile de informare curentă și 18,7% de cele retrospective. Se poate constata un slab apel la cursurile de instruire a utilizatorilor (3,75%), fapt datorat în mare parte și numărului deosebit de mic al unor astfel de programe de instruire. Abonarea la produsele editate de bibliotecă este, de asemenea, un serviciu puțin folosit (3,7%), probabil datorită cunoașterii relativ slabe a existenței acestui serviciu și a gamei de produse puse la dispoziția utilizatorilor. Accesul oferit la baze de date este folosit de 36,8% dintre cei chestionați.

8. Deși răspunsurile privind modalitățile de promovare a ofertei arată (în proporție de peste 80%) că acestea nu sunt foarte eficiente, 54,2% dintre utilizatori consideră că materialele de prezentare a bibliotecii și a serviciilor și produselor oferite, ca și materialele cu instrucțiuni de folosire a catalogului, a calculatorului etc. există în număr suficient, iar 49,3% consideră că acestea sunt puține. În privința utilității acestora, 67,6% consideră că sunt folositoare, iar motivele pentru care unii le consideră totuși inutile sunt forma de prezentare și conținutul insuficient de informații.

9. Majoritatea utilizatorilor apreciază mediul de studiu oferit de bibliotecă ca fiind corespunzător desfășurării activității de informare (85%). Cei 15% care au considerat acest mediu necorespunzător indică printre cauze: zgomotul provocat de diverse surse (telefoane

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

mobile, persoane care vorbesc în sălile de lectură), temperatura ridicată în timpul verii, iluminarea ineficientă etc.

10. Pentru 86% dintre utilizatori, programul de lucru al bibliotecii este satisfăcător, dar pentru 14% acesta este nesatisfăcător, iar printre motive se numără: lipsa programului în timpul weekend-ului, program prea scurt în perioada vacanțelor și a sesiunilor etc.

11. Întrebați dacă obțin informațiile cele mai pertinente și cele mai importante pentru activitatea lor de la BCU sau de la alte biblioteci, 69,9% dintre utilizatori declară că obțin aceste informații apelând la serviciile Bibliotecii Centrale Universitare. Încă o dată, aceste rezultate arată că în mare măsură instituția reușește să-și îndeplinească misiunea și să răspundă nevoilor de informare ale utilizatorilor.

Printre celelalte structuri care răspund cel mai bine nevoilor de informare ale utilizatorilor sunt menționate bibliotecile instituțiilor de cultură străine din România, bibliotecile unor diverse facultăți, mari biblioteci din străinătate care pot fi accesate online (de exemplu, Library of Congress) etc.

B. Comportamentul utilizatorilor în cadrul procesului de informare.

1. În ceea ce privește comportamentul informațional al utilizatorilor, aceștia sunt obișnuiți să apeleze la serviciile bibliotecilor. Cei mai mulți dintre repondenți se îndreaptă spre Biblioteca Centrală Universitară (86,4%). 68,4% dintre utilizatori solicită serviciile bibliotecii facultății la care studiază. În ordine descrescătoare, utilizatorii apelează apoi la librării (50,3%), la prieteni (45,8%), la alte resurse (25,5%), pentru ca pe ultimul loc să se situeze bibliotecile publice (21%). Aceste rezultate, ca și cele de la capitolul A, indică faptul că

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

bibliotecile de învățământ superior reușesc să satisfacă în mare măsură nevoile de informare ale comunității de utilizatori pentru care au fost de fapt înființate. Concluzia era de așteptat, deoarece avem de-a face cu utilizatori specializați și cu biblioteci care își constituie fondurile exact în specialitatea utilizatorilor. Același lucru îl confirmă și răspunsurile la alte întrebări de control din chestionar, de exemplu, a celor care vizează scopul în care este folosită informația. Majoritatea utilizatorilor (90%) folosesc informația în scopuri profesionale.

2. În ceea ce privește demersul de a apela la bibliotecă, se constată că utilizatorii, în marea lor majoritate, acționează din proprie inițiativă (90%). Profesorii sunt cei care îi încurajează în această direcție în proporție de 30%. Părinții, în schimb, îi îndrumă destul de puțin în această privință (3%).

Cea mai ridicată frecvență de utilizare a bibliotecii se înregistrează pe parcursul anului universitar (40,6%) și în perioada elaborării lucrărilor de seminar, a lucrărilor de diplomă etc. (32,3%). Numai 24,8% vin la bibliotecă cel mai mult pe durata sesiunilor. Un procent de 24% frecventează biblioteca pe tot parcursul anului, ceea ce reprezintă un număr destul de mic de cititori permanenți.

3. În privința tipurilor de documente consultate sau a serviciilor la care utilizatorii apelează, ei sunt interesați în principal de consultarea documentelor pe suport hârtie (67,6%), în special reviste de specialitate (66%) – care conțin informație nouă; apoi sunt interesați de obținerea unor referințe (32%) și de monografii (27,7%), deci informație mai puțin actuală. Utilizatorii sunt interesați, de asemenea, de folosirea Internetului (30,8%) și de fotocopierea unor diverse materiale (29,3%), proporția celor interesați de consultarea materialelor non-carte fiind mic, de 12%.

Dintre tipurile de servicii de informare folosite, consultarea bazelor de date la care are acces biblioteca este cea mai frecventă

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

(50,3%). Urmează consultarea altor resurse Web (33%), consultarea de cataloage, OPAC-uri (30,8%). Dintre bazele de date consultate, peste jumătate sunt baze de date bibliografice.

4. În ceea ce priveşte "mitul" actualităţii informaţiilor solicitate de utilizatori, ancheta a arătat că utilizatorii sunt interesaţi în mod sensibil egal atât de informaţii actuale (65%), cât şi de informaţii retrospective (58%), aspect confirmat şi de rezultatele de la punctul anterior. Acest rezultat este explicabil pentru utilizatorii studenţi care nu au nevoie neapărat de informaţii actuale, ci şi de informaţii de vulgarizare sau consolidate.

5. În legătură cu variantele preferate de căutare a informaţiilor, utilizatorii optează pentru căutarea mixtă (manuală+ asistată de calculator) a informaţiilor în procent de 47,3% şi exclusiv pentru căutarea asistată de calculator în procent de 42,1%. Numai 9,6% preferă căutarea manuală. Este evident că cea mai mare parte a utilizatorilor preferă variante moderne, mult mai rapide şi mai eficiente.

6. Întrebaţi în cazul căreia dintre variantele de căutare (manuală, asistată de calculator, mixtă) au nevoie de asistenţa unui bibliotecar, utilizatorii au răspuns în proporţie de 32% că au nevoie de asistenţa unui bibliotecar în cazul căutării manuale. Celelalte două variante reprezintă 31%, respectiv 25% din răspunsurile utilizatorilor.

Răspunsurile pot explica procentele de la punctul anterior: deoarece mulţi consideră că în căutarea manuală au nevoie de asistenţa bibliotecarului, preferinţele pentru acest tip de căutare sunt mici (doar ~10%). Această situaţie poate fi motivată de anumite deficienţe existente în comunicarea interpersonală bibliotecar-utilizator, la rândul ei influenţată de o serie de factori obiectivi sau/şi subiectivi.

7. Totuşi, 83,4% dintre utilizatori consideră important ca bibliotecarii să-i asiste pe parcursul procesului de informare, aspect

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

care demonstrează că odată cu apariția noilor tehnologii ale informării și comunicării, departe de a-și pierde poziția de mediatori, bibliotecarii devin chiar mai utili, rolul lor se extinde, iar abilitățile pe care le posedă în privința căutării și regăsirii informațiilor sunt tot mai solicitate de către utilizatori.

8. În privința modalității de acces la fișierele bibliotecii, 67,6% dintre utilizatori apelează la accesul informatizat în cadrul bibliotecii, 26,3% folosesc cataloagele pe fișe și numai 18,04% utilizează accesul online de la distanță. Procentul destul de mic se poate datora în mare parte lipsei echipamentelor necesare în afara bibliotecii.

9. În ceea ce privește echipamentele folosite de utilizatori pentru a obține servicii de informare, doar 24% dintre aceștia sunt în posesia unui echipament propriu. Accesul la echipament colectiv este cel mai extins printre utilizatori (36,8%), 10,5% neavând acces la un echipament informatic.

10. În privința efortului depus de utilizator pentru a folosi diversele facilități pe care le oferă biblioteca, pe primul loc, în proporție de 24%, sunt indicate accesul propriu-zis în sala de lectură și accesul la fotocopiator; pe locul doi se situează efortul depus de utilizator pentru a folosi catalogul. Aceste procente sunt surprinzătoare, deoarece ar părea mai normal, mai ales în condițiile unor biblioteci modernizate cum sunt cele analizate, ca ponderea efortului să fie identificată pe regăsirea informațiilor și documentelor.

C. Motivațiile și atitudinile utilizatorilor legate de procesul de informare.

1. Întrebați în care dintre situații se adresează pentru asistență bibliotecarului, datele indică faptul că utilizatorii apelează la ajutorul

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

bibliotecarului pentru identificarea şi obţinerea documentelor pe un anumit subiect în proporţie de 34,5%, iar pentru identificarea şi obţinerea unor documente cunoscute, în proporţie de 47,3%. Acest ultim procent este destul de mare, dacă avem în vedere că utilizatorii care frecventează BCU sunt persoane care ar trebui să aibă, în principiu, o experienţă destul de îndelungată în folosirea serviciilor de bibliotecă, iar identificarea şi obţinerea unor documente cunoscute, respectiv consultarea catalogului, reprezintă unele dintre cele mai simple activităţi din cadrul procesului de informare.

2. Întrebaţi în care dintre etapele procesului de căutare a informaţiei consideră că este mai necesară asistenţa acordată de bibliotecari, pe primul loc într-un clasament al activităţilor se situează căutarea documentelor/informaţiilor necesare (54,8%). Pe următorul loc se situează prezentarea produselor şi serviciilor oferite de bibliotecă (21,05%), ceea ce explică şi faptul că oferta bibliotecii nu este aşa de bine cunoscută de utilizatori. Pe al treilea loc se găseşte prezentarea organizării bibliotecii (17,2%), ceea ce confirmă şi răspunsul obţinut la punctul anterior.

3. În ceea ce priveşte modalităţile prin care au dobândit abilităţile de informare (utilizarea catalogului, a OPAC-ului, a calculatorului, a Internetului, a CD-ROM-urilor etc.) 33% dintre utilizatori declară că atunci când au avut nevoie au fost ajutaţi de bibliotecar. Datele indică în mod clar necesitatea instruirii utilizatorilor în privinţa abilităţilor de informare, cu ocazia primei vizite la bibliotecă. Numai 18,7% au beneficiat de o astfel de instruire. 28,5% spun că au fost ajutaţi de alţi utilizatori, iar 27% că au dobândit aceste abilităţi din materialele de prezentare a bibliotecilor. Procentul celor care au ştiut dinainte să utilizeze echipamentele şi să consulte catalogul este de 24%. Şi răspunsul la această întrebare confirmă rezultatele de la punctul 1 al acestei secţiuni.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

4. În ceea ce privește cele mai frecvente obstacole cu care se confruntă utilizatorii în procesul de informare, acestea sunt în ordine descrescătoare bariere financiare (48,1%), bariere în utilizarea noilor tehnologii (33,08%), bariere instituționale care țin de bibliotecă (16,5%), bariere instituționale care țin de instituția unde își desfășoară activitatea (15,7%), bariere de limbă (7,5%).

Aceste procente, ca ierarhie și pondere, sunt confirmate și de sugestiile pe care le fac utilizatorii pentru creșterea nivelului calitativ al serviciilor oferite (în secțiunea D).

D. Gradul de satisfacție al utilizatorilor și soluții propuse la problemele semnalate.

1. Cele mai apreciate aspecte legate de activitatea bibliotecii pe care utilizatorii le menționează sunt:

- multitudinea surselor de informare la care biblioteca oferă acces;
- buna organizare a serviciilor;
- disponibilitatea, amabilitatea și profesionalismul personalului;
- posibilitatea accesului la Internet;
- condițiile de studiu deosebite;
- accesul rapid la informații;
- posibilitatea accesului la raft;
- echipamentele moderne și performante.

2. Cele mai puțin apreciate aspecte legate de activitatea bibliotecii sunt:

- taxele (înscriere, vizare permis, amenzi) prea mari;
- tarifele ridicate pentru fotocopiere și acces la Internet;
- existența unui număr insuficient de calculatoare pentru acces la Internet;

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

– absența/numărul mic al materialelor noi, de specialitate, mai ales în limbi străine;
– neconcordanțele între ce apare în catalog și ce există la raft sau în depozit;
– timpul mare de așteptare pentru obținerea documentelor solicitate;
– numărul mic de exemplare pentru unele documente foarte solicitate;
– programul de lucru prea scurt;
– modul de desfășurare al împrumutului de documente (timp scurt de împrumut, număr mic de volume care pot fi împrumutate);
– sălile de lectură foarte aglomerate.

3. Cele mai frecvente sugestii ale utilizatorilor în legătură cu biblioteca/serviciile oferite de bibliotecă sau bibliotecari se referă la:

a. barierele financiare:
- reducerea tarifelor, amenzilor;
- acces gratuit la Internet;

b. barierele în utilizarea noilor tehnologii:
- achiziționarea unor echipamente de lucru performante;
- acces la mai multe baze de date gen EBSCO;

c. barierele instituționale:
- achiziționarea mai multor documente actuale, a mai multor reviste de specialitate;
- achiziționarea mai multor exemplare pentru cărțile foarte solicitate;
- extinderea programului de lucru (în weekend; program non-stop);
- instituirea împrumutului pe timpul nopții pentru materialele din sălile de lectură;

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

- instituirea unui împrumut pe termen lung;
- oferirea mai multor materiale informative şi

în general o mai bună promovare a serviciilor.

Concluzii

Câteva observaţii importante au fost confirmate de rezultatele acestei cercetări aplicative:

1. Cunoaşterea surselor, a facilităţilor oferite de sistemul de informare şi familiarizarea cu noile tehnologii ale informaţiei şi comunicaţiilor sunt factori decisivi pentru satisfacerea nevoilor de informare ale utilizatorilor atunci când aceştia doresc să se informeze neasistaţi de bibliotecar. Observaţia este valabilă în special în cazul în care utilizatorul se adresează unei structuri infodocumentare pe care o cunoaşte foarte bine.

2. Pentru ca utilizatorul să-şi mărească abilităţile în căutarea informaţiei utile este posibil ca un pliant bun de prezentare a produselor şi serviciilor sau un sfert de oră de discuţii iniţiale cu un personal calificat să înlocuiască cursurile de instruire care sunt costisitoare (vezi barierele financiare cu care se confruntă utilizatorii), iau timp şi nu sunt personalizate, existând pericolul ca la terminarea acestora cursantul să nu îşi însuşească cele predate.

3. Utilizatorii acordă o atenţie primordială documentelor primare pe care le pot consulta şi mai puţin produselor documentare secundare care ar putea fi surse importante de informaţii. Există probabilitatea ca acest lucru să se datoreze faptului că structura infodocumentară nu elaborează variante condensate/consolidate ale documentelor primare sau, mai grav, că produsele documentare există, dar

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

nu sunt apreciate ca eficiente pentru nevoia de informare a utilizatorului.

4. Utilizatorii consideră că, în majoritatea cazurilor, calitatea serviciilor oferite de structurile infodocumentare creşte dacă ei sunt implicaţi într-o verigă importantă a lanţului documentar şi anume achiziţia. Bibliotecile trebuie deci să ia în considerare aceste cerinţe şi, în plus, să facă eforturi pentru ca utilizatorii să observe că li s-a acordat toată atenţia în această privinţă.

5. În fine, considerăm că soluţia creşterii calităţii serviciilor de informare – mai ales la noi în ţară, unde, încă sunt probleme cu infrastructura şi echipamentele de acces sau serviciile Internet sunt considerate scumpe – rezidă într-o pregătire foarte bună a profesioniştilor care asistă utilizatorul în demersul său de informare, dublată de cunoaşterea modalităţilor de comunicare interpersonală eficientă.

Aceste două calităţi vizibile îi vor da siguranţa celui care are nevoie de informaţie că serviciul pe care l-a primit sau care i se oferă reprezintă cea mai bună soluţie, atât din punct de vedere financiar, cât şi al valorii/utilităţii informaţiei obţinute.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

O CATEGORIE SPECIALĂ A UTILIZATORILOR DE INFORMAȚII ȘI DOCUMENTE: STUDENȚII DE LA SECȚIA DE BIBLIOLOGIE ȘI ȘTIINȚA INFORMĂRII*

Argument

Pornind de la complexitatea procesului de informare, studiul abordează în prima parte elemente teoretice privind cercetarea documentară, iar în cea de-a doua parte prezintă aspecte din experiența personală ca utilizatori a studenților din anul IV (2002-2003) de la Secția de Bibliologie și Știința Informării (Facultatea de Litere, Universitatea din București) în căutarea și regăsirea informației. Având în vedere că scopul principal al oricărei structuri infodocumentare este satisfacerea nevoilor de informare ale utilizatorilor, s-a urmărit cât de bine au răspuns bibliotecile la cererile studenților care au apelat la serviciile respective. Au fost semnalate aspectele pozitive și negative din activitatea acestor instituții și s-au făcut propuneri pentru îmbunătățirea capacității lor de răspuns.

* Studiu realizat în colaborare cu lect. univ. dr. Rodica Mandeal.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

I. Tipuri de nevoi de informare şi procesul căutării informaţiei

În prezent, comunitatea utilizatorilor de informaţii şi documente este caracterizată de o mare diversitate. Atât nevoile, cât şi atitudinile şi comportamentul utilizatorilor sunt foarte diferite. În acest context şi ţinând seama de multitudinea în continuă creştere a resurselor de informare, modalitatea în care este abordat procesul foarte complex al căutării şi regăsirii informaţiei este specifică fiecărui utilizator sau grup de utilizatori, în parte.

În general, principalele nevoi şi cereri de informare pe care utilizatorii le au atunci când apelează la o structură infodocumentară sunt[1]:

♣ Nevoia de a localiza şi obţine o copie după un anumit document, al cărui autor sau titlu este cunoscut. Procesul prin care această nevoie este satisfăcută de către structurile infodocumentare se numeşte procesul de furnizare a documentelor şi el este relativ simplu dacă nu luăm în considerare costurile legate de achiziţia documentelor primare în condiţiile existenţei acestora în fondurile proprii sau ale copyright-ului.

♣ Nevoia de a localiza documente care tratează un anumit subiect sau care pot răspunde la o anumită întrebare (cerere). Procesul prin care structurile infodocumentare răspund acestei nevoi se numeşte procesul de căutare şi regăsire a informaţiei. La rândul ei, această a doua categorie de nevoie de informare este diversă. Putem întâlni:

– Nevoia de informaţii pentru rezolvarea unei anumite probleme sau pentru a facilita luarea unei decizii, de exemplu:

---

[1] Vezi Rodica Mandeal; Doina Banciu, Sisteme de informare – sisteme de regăsire a informaţiei. În: *Studii de Bibliologie şi Ştiinţa Informării*, vol. 3, 1997. Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2001, p. 18-20.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

• nevoia pentru un singur răspuns privind, de regulă, date faptice;

• nevoia de a avea unul sau mai multe documente asupra unui anumit subiect, dar nu întreaga literatură publicată sau accesibilă;

• nevoia pentru o cercetare cuprinzătoare, care să regăsească cât mai mult posibil din literatura publicată asupra unui anumit subiect, într-o anumită perioadă de timp;

• nevoia de confirmare că nu există nimic publicat asupra unui anumit subiect;

– Nevoia de informații privind noile dezvoltări într-un anumit domeniu de specializare.

Orice proces de cercetare documentară se bazează în principiu pe două elemente: instrumentele de cercetare și metodologia de cercetare. Instrumentele pot fi de tip manual (documente sursă sau documente de control, acces și orientare) și / sau de tip automatizat (baze de date tip sursă sau baze de date bibliografice). În privința metodologiei de cercetare, indiferent de instrumentele folosite, utilizatorii pot opta pentru o căutare delegată sau pentru o căutare nedelegată.

În primul caz, cel al căutării delegate utilizatorul se adresează unei structuri infodocumentare, respectiv unui specialist în domeniul informării pentru a găsi informațiile necesare, iar procesul căutării informațiilor se desfășoară în câteva etape. Acestea sunt:

• Dialogul dintre utilizator și specialist, când se precizează nevoia de informare, obiectivele la care vor servi informațiile și ce anume cunoaște deja utilizatorul despre subiectul căutat. Utilizatorul trebuie să mai menționeze perioada de timp pe care să o acopere căutarea, tipurile de documente preferate, limba sau limbile în care dorește documentele, tipul de cercetare dorită (exhaustivă sau selectivă), forma sub care

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

dorește să consulte documentele / rezultatele, data limită de primire a răspunsului, suma maximă de bani pe care utilizatorul o poate aloca pentru căutare, dacă este cazul.

- Definirea strategiei de căutare care constă din analiza conceptuală a cererii de informare și din traducerea conceptelor evidențiate în termenii vocabularului controlat al sistemului (dacă acesta există).
- Căutarea propriu-zisă.
- Organizarea răspunsului (selectarea răspunsurilor obținute și organizarea acestora în forma dorită de utilizator).

În cel de-al doilea caz, utilizatorul apelează direct la serviciile specializate ale unei structuri infodocumentare fără ajutorul unui specialist în domeniu, dar, și în situația căutării nedelegate, utilizatorul trebuie să-și definească clar natura informației de care are nevoie și să-și formuleze strategia de căutare, în mod corespunzător. Adesea, pe parcursul procesului, căutarea nedelegată se transformă într-una delegată și aceasta datorită obstacolelor pe care utilizatorul le întâmpină în regăsirea informațiilor.

În satisfacerea nevoilor de informare ale utilizatorului, de o deosebită importanță este măsura în care acesta este capabil să recunoască natura exactă a nevoii sale de informare și măsura în care această nevoie este reflectată corect (exprimată) de utilizator.

De asemenea, o atenție mare trebuie acordată și obstacolelor care pot să apară în timpul procesului de căutare a informației: bariere instituționale, bariere financiare, bariere tehnice, bariere lingvistice, bariere psihologice.[2]

Pentru a răspunde cât mai bine nevoilor de informare ale propriilor utilizatori, structurile documentare trebuie să cunoască

[2] Vezi Rodica Mandeal, Utilizatorul și căutarea informației. În: *Buletin ABIR*, vol. 13, nr. 2, 2002, p. 9.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

dificultățile care pot să apară în căutarea informației și să acorde importanță comportamentului, atitudinilor și așteptărilor pe care utilizatorii le au pe parcursul acestui proces.

II. Un studiu al utilizatorilor-studenți de la Secția de Bibliologie și Știința Informării (Facultatea de Litere, Universitatea din București)

În aproape toate domeniile cunoașterii, se pot constata diferențe între teorie și practică. În domeniul informării, de asemenea, se pot observa la nivelul structurilor infodocumentare diferențe între cum ar trebui să fie organizate acestea și cum sunt în realitate, între ce servicii de informare ar trebui să ofere și ce servicii oferă de fapt.

În practică, procesul de căutare și regăsire a informației coincide doar într-o anumită măsură cu teoria. La baza diferențelor s-a constatat că stau în principal atitudinea bibliotecarilor, dar și cea a utilizatorilor, ca și lipsa resurselor financiare.

Alegerea studenților din ultimul an (IV) ai Secției de Bibliologie și Știința Informării din cadrul Facultății de Litere a Universității din București pentru această analiză nu este întâmplătoare. În cadrul cursului *Utilizatorii de informații și documente* li s-a cerut să redacteze o lucrare de seminar despre teoria și practica cercetării documentare care să pună accentul, în special, asupra experienței lor în calitate de utilizatori ai serviciilor de informare. De asemenea, li s-a solicitat să facă propuneri pentru îmbunătățirea calității acestor servicii, propuneri care să se bazeze pe propria cunoaștere și experiență. S-a considerat că observațiile studenților noștri cu privire la activitatea structurilor infodocumentare și la obstacolele care apar atunci când dorim să ne informăm vor fi deosebit de interesante și de utile din următoarele considerente:

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

- fiind la finalul studiilor, cunosc în mare măsură modul în care ar trebui să se prezinte aceste structuri, modul cum ar trebui să abordeze și să răspundă cererilor de informare venite din partea utilizatorilor, respectiv sunt familiarizați cu aspectele teoretice ale domeniului;
- câțiva dintre ei au avut ocazia, prin intermediul unor burse de studiu, să cunoască structuri infodocumentare din străinătate și modul cum își desfășoară acestea activitatea;
- mulți lucrează deja în astfel de structuri și pot face propuneri pentru îmbunătățirea serviciilor, având o perspectivă asupra sistemului nu numai din exterior, ci și din interior;
- au o experiență destul de vastă în calitate de utilizatori ai serviciilor de informare (număr și tip de structuri infodocumentare frecventate, intervalul de ani în care au apelat la aceste servicii etc.).

Din analiza lucrărilor elaborate de studenți (30) pe parcursul anului universitar 2002-2003, s-au evidențiat următoarele aspecte:

În privința **structurilor infodocumentare frecventate**, s-a constatat că acestea sunt de diverse tipuri: biblioteci școlare (în perioada școlii generale și a liceului), biblioteci publice (din orașele natale și din București – Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu" și filiale ale acesteia), biblioteci universitare (Biblioteca Centrală Universitară din București și filiale ale acesteia – Biblioteca Facultății de Litere în special, dar și altele), Biblioteca Națională și în special Cabinetul Bibliologic „Dan Simonescu" din cadrul acesteia, Biblioteca Centrală Pedagogică, Biblioteca Institutului Național de Informare și Documentare, Biblioteca Consiliului Britanic din București etc.

În ceea ce privește **comportamentul lor în procesul căutării și regăsirii informației**, majoritatea preferă căutările nedelegate și, acolo unde este posibil, căutările nedelegate în manieră automatizată.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Mulți dintre studenții anului IV se caracterizează ca fiind „utilizatori independenți".

Marea majoritate a celor care au participat la acest studiu nu recurg la căutarea delegată din diferite motive:

a) Caracteristicile programului de interogare a sistemului:

Atunci când metoda căutărilor automatizate nu este eficientă (programul de gestiune a bazelor de date folosit de bibliotecă nu este prea bine cunoscut, de exemplu) se renunță și se preferă căutarea nedelegată manuală („*(...) prefer căutarea nedelegată manuală – recunosc nu mă descurc cu ALICE, SGBD-ul bibliotecii. Cel mai adesea aleg documentele de la raft. Consider că este metoda cea mai eficientă datorită dimensiunilor reduse ale bibliotecii. Aranjarea la raft mă avantajează, fiind destul de familiarizată cu sistemul de clasificare Dewey*", remarcă o studentă în legătură cu Biblioteca Consiliului Britanic din București).

b) Lipsa de timp a bibliotecarilor:

(„*Despre căutare delegată nici nu poate fi vorba aici, chiar dacă aș vrea, din cauza densității mari de utilizatori pe cap de bibliotecar*", observație care se referă la Biblioteca Facultății de Litere).

c) Nefamiliarizarea cu aranjamentul topografic al documentelor:

Se apelează la bibliotecari doar pentru orientare spre anumite surse de informare atunci când aranjarea la raft nu permite găsirea documentelor dorite. („*De obicei nu apelez la ajutorul bibliotecarului, îmi caut singură informația dorită, dar în biblioteca respectivă aranjarea la raft este absolut anapoda, așa că nu aș fi reușit singură să găsesc ce căutam,* " observă un student în legătură cu o bibliotecă publică din țară). („*Nu solicit ajutorul bibliotecarei decât atunci când sunt într-o situație specială, disperată. Însă nu se poate numi o căutare delegată – a fost vorba*

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

doar de localizare a documentelor", observație care se referă la Cabinetul Bibliologic „Dan Simonescu" din cadrul Bibliotecii Naționale).

d) Comunicarea interpersonală defectuoasă cu bibliotecarul: *(„Prima impresie oferită de personalul Bibliotecii Facultății de Litere a fost una destul de neplăcută și am decis să nu apelez la ajutorul acestuia.").*

Se poate deci vorbi uneori de o mică asistență din partea personalului de bibliotecă, dar nu de o delegare propriu-zisă a procesului de căutare a informației.

În alt caz, cel al BCU București, studenții subliniază faptul că această structură răspunde preferinței lor pentru căutări nedelegate automatizate (*„VUBIS se bazează pe meniuri și este deci foarte ușor de folosit"*), dar remarcă și faptul că această bibliotecă oferă și posibilitatea unei căutări delegate eficiente prin angajații de la Serviciul de Referințe, iar la calculatoarele puse la dispoziția utilizatorilor pentru acces la catalogul informatizat al bibliotecii *„există în permanență un bibliotecar gata să ofere asistență specializată, lucru care este de apreciat"*.

Unii studenți sunt însă de părere că: *„Totuși, cel mai sigur este să apelezi la ajutorul unui bibliotecar. Așa este cel mai ușor și mai rapid"*.

Este interesant că deși utilizatorii-studenți au indicat, în majoritatea lor, preferința pentru căutările neasistate de bibliotecar, ei subliniază rolul bibliotecarilor ca intermediari în procesul transferului informației și importanța unei bune comunicări – atitudini constructive a acestora.

Dacă bibliotecarul este bine antrenat în procesul căutării informației, utilizatorii, chiar dacă preferă "independența", sunt dispuși să delege responsabilitatea căutării unui specialist. Este o confirmare

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

a faptului că unul din factorii care influențează această decizie este experiența anterioară avută cu personalul sau cu sistemul de informare.

În privința **motivului care stă la baza alegerii făcute de studenți pentru a frecventa o structură sau alta,** acesta este reprezentat în principal de tipul de nevoie de informare pe care o au. Astfel, pentru lucrări de specialitate sunt preferate BCU și Cabinetul Bibliologic de la Biblioteca Națională, iar pentru lecturi în timpul liber, pentru documente de cultură generală bibliotecile publice, Biblioteca Facultății de Litere, Biblioteca Consiliului Britanic.

„Colecția este relativ mică și foarte specializată, cu acces liber la raft" (despre Cabinetul Bibliologic).

„Biblioteca are o colecție relativ mică, dar foarte diversă, în acces liber la raft. Folosesc colecția aceasta în general pentru lectura în timpul liber sau chiar pentru împrumut de casete video, colecția de documente specializate în domeniul biblioteconomiei și științei informării fiind destul de slabă" (despre Biblioteca Consiliului Britanic).

„Colecția aceasta o folosesc destul de rar în ultima perioadă, datorită sărăciei de publicații în domeniul biblioteconomiei și științei informării" (despre Biblioteca Facultății de Litere).

În lucrările redactate, studenții au făcut și o serie de observații generale cu privire la structurile infodocumentare, la utilizatorii acestora, ca și la relația utilizatorilor cu personalul din aceste instituții. Dintre elementele remarcate de studenți cu privire la aceste aspecte menționăm:

- Cele mai multe dintre structurile infodocumentare pe care le frecventează sau în care au lucrat nu sunt pregătite să se adapteze cerințelor contemporane, să se transforme în centre de servicii informaționale.
- Structurile infodocumentare ar trebui să conștientizeze mai bine faptul că menirea existenței lor o constituie utilizatorii

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

şi satisfacerea nevoilor de informare ale acestora. Câtă vreme bibliotecile nu conştientizează acest lucru şi nu iau măsuri în acest sens, există pericolul ca aceste instituţii să fie ocolite, mai ales acum când alternativele de informare precum Internetul sunt din ce în ce mai accesibile.

• Foarte mulţi utilizatori nu reuşesc să depăşească postura de simpli solicitanţi: nu cunosc sursele, facilităţile oferite de sistemele de informare şi nu le exploatează la adevărata lor valoare. Această problemă se poate soluţiona prin instituirea unei educaţii pentru informaţie, a unui sistem care să promoveze în mod organizat diversele componente ale culturii informaţionale. Cunoaşterea formelor sub care se prezintă informaţia devine o necesitate acută în sistemele informatizate.

• Impresia generală pe care folosirea serviciilor de bibliotecă o lasă este aceea că utilizatorul trebuie să adopte în primul rând o atitudine servilă dublată de multă răbdare pentru că în bibliotecile de la noi există un anumit dezinteres faţă de utilizatori determinat de nivelul scăzut de salarizare şi de dispoziţia celor care lucrează în aceste instituţii.

• Ar fi bine să existe o relaţie puternică bibliotecă – şcoală/ facultate, bibliotecar – profesor pentru ca biblioteca să preîntâmpine nevoile elevilor/studenţilor.

• Incapacitatea de a-şi exprima nevoile de informare duce la frustrări, la reproşuri la adresa bibliotecarului care nu i-a oferit ce îi trebuie. De aceea, este foarte importantă comunicarea dintre bibliotecar şi utilizator.

• Ar fi util ca în procesul de achiziţie să fie implicaţi şi utilizatorii, prin consultarea lor directă sau prin intermediul unor chestionare.* Astfel, utilizatorul simte că are un cuvânt de spus

* Este sigur că achiziţia surselor în respectivele structuri se face pe baza observării nevoilor de informare ale utilizatorilor, dar este posibil ca acest proces să fie unul prea "discret" şi utilizatorii să nu sesizeze că de fapt ei iau parte la aceste opţiuni.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

în privința documentelor pe care biblioteca le va cumpăra, că părerea lui contează și va acorda o încredere mai mare instituției la ale cărei activități participă el însuși. Pot fi soluționate în acest mod unele din cauzele care stau la baza pierderii utilizatorilor de către structurile infodocumentare.

• Utilizatorii sunt un factor dinamic în transferul informației, dar pot fi și un factor de rezistență dacă nu cunosc mecanismele procesului de informare. În general, vor să beneficieze de servicii de informare, dar au puțină considerație pentru unitățile infodocumentare și pentru personalul acestora. Este necesar ca utilizatorii să accepte disciplina, să acorde încredere bibliotecii și să participe, să se implice în propria lor formare.

• Utilizatorii trebuie să știe ce li se poate oferi și ce nu, să cunoască piața structurilor infodocumentare românești, însă acest lucru depinde de felul în care acestea din urmă își promovează imaginea și serviciile. Atitudinea bibliotecarilor este foarte importantă și ei contribuie la construirea imaginii bibliotecii.

• Costurile serviciilor oferite ar trebui să țină cont de posibilitățile financiare ale utilizatorilor, dar și de calitatea serviciilor oferite.

• Utilizatorii ar trebui să fie corecți în relația cu structurile infodocumentare. Utilizatorii vin și ei cu o serie de atitudini și comportamente necorespunzătoare care în general îngreunează obținerea rezultatelor dorite. Printre aspectele negative constatate la nivelul comportamentului utilizatorilor se numără: întârzierea returnării documentelor, pierderea documentelor împrumutate, neclaritatea cererii de informare, deteriorarea intenționată sau neintenționată a documentelor, deranjarea documentelor la rafturile cu acces liber, deteriorarea sau pierderea permiselor de intrare etc.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Lucrările studenților au permis și evidențierea punctuală, pe categorii de biblioteci, a celor mai importante aspecte întâlnite în procesul de căutare a informației, precum și a unor propuneri pe care studenții le-au făcut pentru îmbunătățirea activității și serviciilor în respectivele biblioteci.

În legătură cu **bibliotecile școlare (frecventate în timpul școlii generale și a liceului)**, studenții consideră că acestea le ofereau aproape toate documentele care le erau necesare, iar bibliotecarele erau amabile și ofereau elevilor tot sprijinul posibil pentru efectuarea temelor și a referatelor. Aspectele negative constatate se referă la fondul documentar uzat fizic (pagini lipsă, coperte rupte) și cam sărac în privința numărului de exemplare.

În cazul **bibliotecilor publice** (Biblioteca Municipală „Mihail Sadoveanu" și filiale ale acesteia: „Dimitrie Bolintineanu", "Cezar Bolliac", „George Călinescu", „Ion Creangă") aspectele pozitive se referă la numeroasele evenimente culturale, întruniri, expoziții etc. organizate de aceste biblioteci la care sunt invitați să participe și utilizatorii și la profesionalismul unora dintre bibliotecarii care lucrează în aceste structuri (uneori pare a fi singura calitate, singurul aspect pozitiv).

Aspectele negative se referă în principal la fondurile de carte neactualizate de mulți ani și deteriorate fizic într-o măsură care le face inutilizabile.

Propunerile privind îmbunătățirea activității și serviciilor în bibliotecile publice au în vedere:

- Adaptarea în continuare a acestora la noile direcții și anume transformarea lor în centre de informație și cultură. Pe lângă activitățile de conservare a documentelor și de diseminare a informației, bibliotecile publice vor trebui să creeze o atmosferă educațional-culturală.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

• Mediatizarea evenimentelor găzduite de aceste instituții și atragerea comunității de utilizatori în sensul implicării lor în aceste activități.

• Îmbunătățirea atitudinii personalului în relațiile cu utilizatorii.

Marea majoritate a aspectelor negative semnalate în legătură cu **Biblioteca Națională a României** sunt legate de factori obiectivi care țin de condițiile în care această prestigioasă instituție este nevoită să-și desfășoare activitatea:

• Căutarea documentelor în catalog întâmpină dificultăți. (Dacă documentul este apărut înainte de 1992 trebuie căutat în catalogul tradițional).

• Există neconcordanțe între ce „spune" catalogul informatizat și ce există de fapt în colecție.

• Lipsa spațiului de depozitare face ca documentele cele mai noi să fie indisponibile chiar dacă apar în catalog.

• Timpul de așteptare pentru a primi documentul solicitat depășește o jumătate de oră. Ce se poate întâmpla în această situație? Așa cum spune un student, *„Pentru a mi se aduce o carte am așteptat 45 de minute, a doua oară am sperat la mai bine, a treia oară nu am mai apelat la această structură".*

În privința **propunerilor** pentru îmbunătățirea serviciilor oferite utilizatorilor:

• În cazul Bibliotecii Naționale, principala problemă care ar trebui rezolvată, în opinia studenților, este cea a spațiului, nu numai de depozitare, dar și de funcționare.

• De asemenea, ar fi de dorit remedierea situației catalogului tradițional, în sensul actualizării acestuia precum și o comunicare mai personală a bibliotecarilor cu utilizatorii.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Studenții doresc mai mult decât o relație care se mărginește la a respecta Regulamentul de funcționare.

Cabinetul Bibliologic „Dan Simonescu" din cadrul Bibliotecii Naționale este în schimb preferat de mulți studenți, și aceasta datorită bibliotecarei care lucrează aici, pe care o caracterizează ca fiind un bibliotecar competent și conștiincios, o persoană care îndrumă și acordă ajutor.

Deși spațiul este insuficient (doar 4-6 locuri în sală), mulți studenți apelează la acest cabinet datorită colecției de documente foarte bogată în domeniul bibliologiei și științei informării și a catalogului tradițional aflat în cabinet care este însă actualizat.

În ceea ce privește bibliotecile universitare, Biblioteca Facultății de Litere este prima structură infodocumentară cu care studenții au luat contact la începutul studiilor universitare. Unii vorbesc de încercarea lor inițială *„de a ajunge la o carte"* ca despre *„o aventură". („Cote, fișe bibliografice, rezervări, prelungiri – sunau bizar.")* Problemele întâmpinate la început au fost legate de necunoașterea procedurilor necesare pentru a avea acces la documente.

Aspectele pozitive menționate se referă la:

- Căutarea în catalogul informatizat considerată destul de simplă. Cheile de căutare în VUBIS sunt numeroase.
- Câțiva studenți și-au mărturisit preferința pentru sala de lectură a acestei biblioteci, considerată *„frumoasă, superbă, monument arhitectonic"*, dar aceasta din punct de vedere estetic și nu funcțional.

Aspectele negative se referă la:

- Aglomerația sau suprasolicitarea bibliotecii, mai ales în perioadele de sesiune, care este menționată de studenți ca un element restrictiv în buna funcționare a acestei structuri.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

• Sala de lectură este foarte prost încălzită în perioadele de iarnă, nu are o iluminare corespunzătoare, iar zgomotul este prea mare în sală, din diverse motive.

• Se aşteaptă foarte mult timp pentru primirea cărţilor solicitate. De multe ori utilizatorului i se aduce o cu totul altă carte, iar atunci când la raft nu este găsită cartea solicitată, utilizatorului i se spune că nu există şi atât, fără nici o explicaţie.

• Numărul exemplarelor existente atât la sală, cât şi la împrumut nu acoperă nevoile studenţilor.

• La împrumut, coada care se forma la ghişeu, înainte de informatizare, s-a mutat acum la calculator.

• Gradul mare de deteriorare fizică a documentelor (lipsa paginilor, coperte rupte sau dezlipite, publicaţii foarte fragile).

Propunerile studenţilor pentru îmbunătăţirea activităţii la Biblioteca Facultăţii de Litere au vizat:

• Instalarea unui fotocopiator pentru a economisii, timpul utilizatorilor.

• Existenţa unui număr mai mare de exemplare în cazul documentelor frecvent solicitate.

• Instituirea unor măsuri de protecţie a integrităţii documentelor.

• Redactarea unor broşuri pentru studenţii din anul I cu instrucţiuni privind paşii care trebuie urmaţi pentru a ajunge la documentele dorite.

• Existenţa unui cărucior pe care bibliotecara să-l plimbe printre mese şi să aducă astfel cartea utilizatorului, fără a-l striga şi a-i intrerupe pe ceilalţi din studiu.

• Eliminarea din catalog a fişelor atunci când documentele nu mai există la raft.

• Îmbunătăţirea/schimbarea atitudinii personalului faţă de utilizatori.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Biblioteca Centrală Universitară din Bucureşti s-a dovedit a fi structura infodocumentară preferată de majoritatea studenților, mai ales după redeschiderea sa din noiembrie 2001.

Motivele sunt următoarele:

- Diversitatea colecțiilor.
- Condițiile plăcute de lectură (mulți au remarcat dimensiunile şi eleganța acestei biblioteci, condițiile de lectură la nivel occidental oferite utilizatorilor).
- Amabilitatea personalului de la sălile de lectură şi de la Serviciul de Referințe.
- Site-ul BCU este bine construit. Căutarea în catalog este simplă. Există ambele variante de interfețe: grafică şi non-grafică. Se oferă şi o mulțime de alte informații, link-uri etc.

Există însă şi câteva aspecte negative semnalate de studenți în legătură cu această structură:

- La început, este destul de dificil să te adaptezi sistemului (procedurile de la intrare şi cele pentru a ajunge la documentele necesare).
- Mulți studenți se plâng de risipa de timp, la intrare şi în interior, în aşteptarea cărților (uneori peste 30 de minute).
- Serviciile de fotocopiere şi printare sunt scumpe comparativ cu posibilitățile financiare ale studenților.
- Bibliografiile şi alte instrumente de acest tip (de exemplu, Bibliografia Română Curentă) nu sunt disponibile în format electronic, studenții fiind nevoiți să fotocopieze informațiile de care au nevoie.
- Există numeroase greşeli în înregistrările bibliografice ale documentelor (omiteri ale unor elemente, ordinea elementelor cam haotică etc.).
- BCU oferă acces la documente numai în incinta sa. Singura excepție o constituie angajații care pot împrumuta.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

• În cazul documentelor în acces liber la raft, cu toate că la un moment dat sunt folosite de utilizatori, acestea apar în OPAC ca fiind disponibile.

O altă structură infodocumentară frecventată de unii studenți este **Biblioteca INID**. Studenții au mărturisit că le-a făcut plăcere să frecventeze această bibliotecă în ciuda condițiilor nu tocmai adecvate studiului pe care această structură le oferă. Au apreciat în special atmosfera creată de bibliotecara foarte amabilă și dornică să fie de ajutor utilizatorilor.

În concluzie, putem redacta o listă **a problemelor majore cu care utilizatorii (studenții) s-au confruntat în procesul de căutare și regăsire a informației** și care grevează asupra gradului de satisfacție a acestora:

a) probleme legate de existența în fonduri a documentelor care răspund nevoilor de informare ale utilizatorilor (prea puține documente pe un anumit subiect, documentele noi sau în limbi străine în anumite domenii lipsesc, părți din documentele existente sunt distruse, deci documentele sunt inutilizabile).

b) probleme legate de accesibilitatea documentelor deținute (documentele nu sunt încă prelucrate sau uneori nu sunt accesibile datorită lipsei spațiilor de depozitare sau erorilor de catalogare, indexare).

c) probleme legate de comunicarea bibliotecar/utilizator (unii bibliotecari au o atitudine necorespunzătoare față de utilizatori și nu își îndeplinesc rolul de intermediari între aceștia și universul resurselor de informare; în același timp, unii utilizatori îngreunează procesul căutării și regăsirii informației din motive obiective sau subiective).

d) probleme legate de condițiile în care se oferă serviciile bibliotecii (spațiu de lectură insuficient și neadecvat studiului și timpul de așteptare, pentru a primi documentele solicitate sau răspunsul la cererea de informare, este foarte mare).

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

O listă generală cu **propuneri** evidențiate de analiza desfășurată cuprinde aspecte care pot fi remediate fără a implica resurse financiare, respectiv tehnologice și care în majoritate se referă la elementul uman: bibliotecar și utilizator.

- Informarea preliminară a utilizatorilor prin broșuri sau diverse alte materiale în legătură cu drepturile și obligațiile lor, cu tarifele practicate de bibliotecă, cu modalitățile de acces la colecții și la servicii etc.
- Organizarea unor cursuri de formare a utilizatorilor, care să-i familiarizeze cu sistemul, cu serviciile oferite, cu instrumentele pe care le au la dispoziție, cu fondurile deținute de bibliotecă.
- Participarea personalului bibliotecilor la cursuri de specializare (în cazul celor care nu sunt specialiști în biblioteconomie și știința informării) sau de formare continuă (în cazul specialiștilor în domeniu) care le vor permite să vină în întâmpinarea nevoilor de informare ale utilizatorilor.
- Descurajarea cazurilor în care personalul are atitudini necorespunzătoare față de utilizatori și atunci când se descoperă greșeli în îndeplinirea activităților pe care trebuie să le desfășoare, dar și penalizarea utilizatorilor atunci când se constată abateri de la normele de conduită care afectează procesul comunicării. Deoarece problemele financiare existente la nivelul salarizării personalului influențează negativ atitudinea acestuia față de utilizatori, ar trebui găsite soluții pentru motivarea și recompensarea celor care își îndeplinesc bine activitatea.
- Conceperea unor strategii de marketing eficiente la nivelul structurilor infodocumentare pentru promovarea serviciilor pe care le oferă și atragerea utilizatorilor potențiali (organizarea de acțiuni culturale, de exemplu).

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Considerăm că evidențierea problemelor și a propunerilor făcute de o categorie specială de utilizatori – și anume cea a viitorilor profesioniști în informare și documentare – este oportună și pertinentă pentru că se bazează pe opiniile unor utilizatori care au standarde ridicate ale comportamentului informațional – asigurate de cunoașterea teoretică a procedurilor care formează lanțul documentar și uneori chiar experiență practică în activitățile biblioteconomice – dar în același timp au nevoi de informare specifice, ca de altfel toți utilizatorii care se adresează unei structuri infodocumentare.

Analiza desfășurată confirmă de altfel un enunț fundamental și general acceptat în sectorul activităților de informare documentară: pentru a-și îndeplini rolul de intermediar între universul resurselor de informare și comunitatea utilizatorilor și pentru a-și îmbunătăți activitatea și serviciile oferite, structurile bibliotecare românești trebuie să răspundă cât mai bine și mai repede nevoilor de informare ale utilizatorilor, deoarece în ciuda dificultăților pe care le întâmpină în procesul căutării informației sau poate tocmai din aceste considerente, utilizatorii sunt conștienți de importanța acestor structuri în transferul cunoașterii umane.

Un student afirma: *„Pe parcursul celor patru ani de studiu am înțeles că este nevoie de timp, înțelegere, răbdare pentru a putea afla ce se ascunde dincolo de rafturile unei biblioteci. Dincolo, se află „o lume veche și nesfârșit de nouă".*

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

II. INTERMEDIARII DE INFORMAȚII ȘI DOCUMENTE

NECESITATEA DEZVOLTĂRII PROFESIONALE CONTINUE A BIBLIOTECARILOR ȘI A SPECIALIȘTILOR DIN DOMENIUL INFORMĂRII

Societatea contemporană este caracterizată de o serie de evoluții spectaculoase la nivelul tuturor domeniilor de activitate. Chiar și cele mai conservatoare zone au fost afectate de schimbări profunde.

Domeniul biblioteconomiei și științei informării a cunoscut transformări majore la nivelul conceptelor, structurilor, activităților, resurselor etc. Utilizarea tot mai intensă a calculatorului, dezvoltarea rapidă a tehnologiei informației, a tehnologiilor de rețea, ritmul tot mai susținut al producției de informație, toate caracteristici ale societății informaționale, au adus noi provocări pe scena profesiilor informării documentare. Bibliotecile, centrele de informare etc. au nevoie astăzi de specialiști capabili să opereze cu tehnicile tradiționale, dar care să se descurce și cu tehnicile moderne.

În prezent, nivelurile de pregătire și de competență ale bibliotecarilor și ale profesioniștilor din domeniul informării sunt foarte inegale. Tipul de structură în care aceștia lucrează, fondurile financiare avute la dispoziție, obiectivele și prioritățile instituției, deschiderea managerilor spre nou se numără printre factorii care stau la baza acestei inegalități. La nivelul structurilor infodocumentare este necesară

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

dezvoltarea unor noi servicii care să corespundă cerințelor actuale ale utilizatorilor. Dezvoltarea unor astfel de servicii bazate în special pe noile tehnologii ale informației presupune și o continuă dezvoltare a competențelor și a cunoștințelor bibliotecarilor și specialiștilor din domeniul informării. Necesitatea dezvoltării profesionale continue a fost recunoscută de toți specialiștii domeniului, dar, așa cum arată I. Stoica, "ceea ce lipsește nu este dorința oamenilor de a se perfecționa permanent, ci voința de a constitui un sistem de educație continuă în domeniu".[1]

Numeroase studii efectuate în țări europene au constatat, totuși, pe lângă existența unor niveluri foarte diferite de educație și de competență în cazul bibliotecarilor și faptul că în unele țări dezvoltarea noilor servicii de informare a luat amploare și că personalul dobândește noi competențe în domeniul informatic. Trebuie menționat că principala barieră în dezvoltarea noilor servicii este lipsa de cunoștințe informatice, lipsa bibliotecarilor specializați în informatică. Alte obstacole cu care bibliotecile se confruntă sunt:

– la nivelul profesiei și al instituțiilor:
  - rezistența internă la produsele informatice;
  - lipsa competențelor manageriale;
  - insuficienta instruire;
  - frica de schimbare;
  - nesiguranța privind strategia și alegerea soluțiilor adecvate.

– la nivel extern:
  - lipsa unei politici clare;

---

[1]Ion Stoica, *Profesiile informării documentare și educația permanentă*.Comunicare prezentată la Seminarul internațional "Educația continuă a personalului de specialitate în marile biblioteci", București, 14 decembrie 2001.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

- lipsa unei politici de colaborare între biblioteci;
- lipsa fondurilor pentru investiții în domeniul tehnologiei informației și al costurilor de operare;
- lipsa suportului tehnic;
- nerezolvarea unor probleme legate de copyright.[2]

Viitorul profesiilor din domeniul biblioteconomiei și științei informării depinde în mare măsură de programele de instruire și educație permanentă oferite personalului din biblioteci și centre de informare. Este necesară o planificare atentă a instruirii în scopul unei utilizări sporite a tehnologiei informației în structurile documentare.

Un studiu efectuat la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene a oferit numeroase informații cu privire la nevoile de instruire și educație ale bibliotecarilor din aceste țări. Deoarece există atât structuri complet automatizate, cât și unele doar parțial automatizate, au fost elaborate două seturi de abilități care țin de tehnologiile informării și comunicării necesare bibliotecarilor la un nivel de bază / introductiv și la un nivel mai avansat.

Astfel, programele de educație continuă ar trebui să răspundă nevoilor de instruire tehnologică ale bibliotecarilor și ale specialiștilor din domeniul informării, prin oferirea unor cursuri pe următoarele subiecte:

– la un nivel de bază:
- introducere în domeniul sistemelor de bibliotecă automatizate;
- regăsirea informației online;
- regăsirea în baze de date pe CD-ROM;
- CD-ROM-ul ca mijloc de comunicare;
- prelucrarea textelor.

---

[2]Vezi J. Thorhauge; G. Larsen; H. P. Thun; H. Albrechtsen, *Bibliotecile publice și societatea informației*. București: Asociația Bibliotecarilor din Bibliotecile Publice din România, 1998, p. 73-74.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

– la un nivel mai avansat:

- navigarea în rețea (Internet);
- integrarea în rețea cu acces la bibliografia națională;
- integrarea în rețea cu acces la sistemele locale;
- conectarea interbibliotecară (OPAC);
- furnizarea electronică a documentelor;
- programe de calculator pentru manipularea documentelor full-text;
- prezentări interactive ale bibliotecii;
- înregistrări Marc;
- proiectarea bazelor de date pentru documente locale;
- construirea homepage-urilor pentru biblioteci;
- educația utilizatorilor pentru folosirea instrumentelor bazate pe tehnologiile informării și comunicării;
- arhitectura client / server;
- managementul documentelor;
- obiecte multimedia.

Subiectele cursurilor pentru nivelul mai avansat au fost formulate în relație cu cinci dimensiuni conținând numeroase servicii noi:

- integrarea în rețea;
- navigarea în rețea;
- interfețele cu utilizatorii;
- învățarea în rețea;
- comunicarea științifică.[3]

În cadrul studiului menționat mai înainte, educația continuă a fost definită nu sub forma unor activități educaționale care să conducă la obținerea unui titlu științific, ci sub forma unor cursuri scurte pentru

[3]Vezi Niels Ole Pors; Trine Schreiber, Librarian Training in Information and Communication Technologies: A Typology of Needs and Deliverables, 1996. În: European Commission, *Telematics for Libraries*, 1998. (CD-ROM)

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

bibliotecari cu studii superioare şi pentru alţi profesionişti din domeniul informării care au ca obiectiv doar dobândirea abilităţilor. Printre metodele de furnizare a programelor de educaţie continuă se numără: cursuri scurte, seminarii, instruire la nivelul campusului, instruire la locul de muncă, autoinstruire, învăţământ la distanţă şi teleconferinţe.[4]

Evoluţiile înregistrate la nivelul tehnologiilor, noile modalităţi de comunicare a informaţiei şi chiar noile servicii pe care structurile infodocumentare le oferă de câţiva ani au determinat şi schimbarea rolului bibliotecarilor. Apar noi roluri profesionale, noi profesii în domeniul informării. Literatura de specialitate abundă în denumiri precum: agent de informare, proiectant de Web, editor manager de informaţie, cercetător al informaţiei, gatekeeper, consultant în informare, specialist pe subiect, educator, navigator în reţele, administrator de informaţie, administrator de reţea, proiectant multimedia web, webmaster, editor electronic etc. Toate pun accentul pe noile abilităţi pe care bibliotecarii trebuie să le aibă pentru a-şi îndeplini cât mai bine rolul fundamental de intermediar între universul resurselor de informare şi comunitatea utilizatorilor. Chiar şi acest rol fundamental se pare că va cunoaşte unele modificări, căci bibliotecarul va deveni din simplu intemediar agent de informare şi producător de cunoştinţe. În viitor, bibliotecarul va trebui să analizeze, să interpreteze informaţia, să o reordoneze şi să o sintetizeze, să facă analiza conţinutului unui domeniu larg.

Bibliotecarii trebuie să-şi dezvolte competenţele de organizare a cunoştinţelor, de căutare a informaţiilor, de educare a utilizatorilor, de înţelegere a structurii informaţiei. Trebuie să dobândească competenţe editoriale, de cercetare, de realizare a unor proiecte practice, de interpretare a cunoştinţelor şi de evaluare a calităţii resurselor de cunoaştere. De asemenea, trebuie să aibă deprinderi

[4] *Ibidem.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

pentru munca în echipă, pentru utilizarea creativă a mediilor electronice pentru discuții profesionale, pentru proiecte bazate pe partajarea resurselor și pentru proiectarea sistemelor de informare.[5]

Astfel, administratorul de informație trebuie să aibă deprinderi pentru indexarea resurselor și pentru organizarea cunoștințelor, navigatorul trebuie să aibă cunoștințe privind navigarea pe web și instrumentele de căutare, proiectantul multimedia web trebuie să aibă deprinderi pentru elaborarea de sisteme și pentru programare, webmaster-ul – cunoștințe despre tehnologia de rețea, despre hardware și software, administratorul de rețea –deprinderi de coordonare și catalogare, gatekeeper-ul – cunoștințe vaste despre piața tehnologiilor informației și despre potențialul acestora, editorul electronic trebuie să aibă deprinderi pentru utilizarea instrumentelor de editare electronică și de comunicare scrisă în formă electronică, cercetătorul – deprinderi pentru lucrul în echipă, pentru educarea pentru cercetare, pentru comunicarea scrisă, consultantul în informație deprinderi de interpretare, de valorificare, de comunicare scrisă etc.[6]

Se poate ușor constata că instruirea și educația permanentă a bibliotecarilor și a specialiștilor din domeniul informării constituie în prezent o problemă extrem de importantă pentru care structurile infodocumentare, instituțiile de învățământ de profil și asociațiile profesionale trebuie să găsească soluțiile cele mai adecvate.

Nivelul de pregătire și de competență al bibliotecarilor fiind foarte inegal (programele de educație continuă sunt organizate în maniere foarte diferite, în unele țări existând o mare varietate de oferte,

---

[5]Vezi Hanne Albrechtsen; Leif Kajberg, Dezvoltarea profesională: educație, instruire și educație permanentă. În: J. Thorhauge; G. Larsen; H. P. Thun; H. Albrechtsen, *Bibliotecile publice și societatea informației.* București: Asociația Bibliotecrilor din Bibliotecile Publice din România, 1998, p. 68-69.

[6]*Ibidem.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

iar în altele programele de acest fel fiind inexistente), este necesară planificarea şi dezvoltarea sistematică a educaţiei continue pentru această categorie profesională, ca şi elaborarea unor standarde în cazul acestor programe, la nivel naţional, regional, continental şi internaţional. Acesta constituie un aspect deosebit de important al epocii noastre, căci aşa cum spune I. Stoica, "Adevărata provocare a societăţii contemporane constă tocmai în capacitatea şi modalităţile de a organiza un sistem viabil şi productiv de educaţie permanentă".[7]

Pentru îmbunătăţirea educaţiei permanente a bibliotecarilor şi a specialiştilor din domeniul informării, experţii recomandă o serie de măsuri precum:

- dezvoltarea unitară a noilor programe de învăţământ;
- reorientarea generală către cercetarea specializată pe probleme;
- încurajarea proiectelor pilot pentru instituirea de noi servicii;
- realizarea unor schimburi profesionale la nivel naţional, regional şi internaţional;
- organizarea de vizite de studiu pentru a se lua cunoştinţă şi a se analiza exemple relevante;
- încurajarea schimbării activităţilor şi cuprinderea personalului în programe de pregătire suplimentară;
- extinderea programelor de învăţământ la distanţă;
- stimularea iniţiativei pentru cooperare în domeniul instruirii şi educaţiei;
- îmbunătăţirea pachetelor de instruire;
- combinarea metodelor de instruire;
- spriinirea dezvoltării unui cadru comun la nivel continental sau internaţional pentru educaţia continuă;

[7] Ion Stoica, *Op.cit.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

- încurajarea inițiativelor pentru utilizarea învățării în rețea;
- lansarea de inițiative pentru instituirea unor forumuri de comunicare pe net pentru personalul de bibliotecă;
- îmbunătățirea metodelor de instruire.[8]

Există la nivelul continentului european țări în care există numeroase posibilități de perfecționare a personalului din structurile infodocumentare.

În Marea Britanie, de exemplu, există politici care stimulează educația permanentă pentru întreaga populație. În ceea ce privește domeniul biblioteconomiei și științei informării, se pot obține calificări profesionale postuniversitare la 16 instituții de învățământ superior. De asemenea, Asociația Bibliotecarilor oferă o serie de cursuri de perfecționare profesională pentru a-i sprijini pe noii intrați în acest domeniu, precum și cursuri care vizează dezvoltarea profesională continuă de genul: *Tehnici de management, Management organizațional, Management al performanței, Management și instruire a personalului, Abilități profesionale și tehnice* etc. O altă asociație din domeniu, Aslib, oferă cursuri de instruire cu durata între 1 și 3 zile pe teme precum: *Folosirea tehnologiei informației în biblioteca dumneavoastră, Marketing strategic, Folosirea motoarelor de căutare pe Internet, Tehnici de comunicare avansate* etc. Cursuri de instruire cu caracter general sau specifice profesiei de bibliotecar sunt oferite și de numeroase organizații comerciale. Cei fără sudii superioare pot frecventa colegiile locale pentru cursuri în vederea obținerii atestatelor profesionale naționale sau a atestatelor profesionale scoțiene. Există și grupuri de instruire în colaborare (Alianța Bibliotecilor Universitare din Centrul și Estul Angliei, Grupul de Instruire al Bibliotecilor Universitare Scoțiene etc.)

---

[8] Vezi Niels Ole Pors; Trine Schreiber, *Op. cit.*; Hanne Albrechtsen; Leif Kajberg, *Op. cit*, p. 72.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

care oferă cursuri de perfecționare. Așa cum constata și Cate Newton, în Marea Britanie există numeroase inițiative oficiale și numeroase oportunități centralizate pentru perfecționarea profesională a bibliotecarilor și a specialiștilor din domeniul informării.[9]

În Franța, programe de perfecționare profesională în domeniul biblioteconomiei și științei informării oferă organismele însărcinate cu formarea continuă în bibliotecile de stat. Acestea sunt Centrul Regional de Formare în vederea obținerii gradațiilor profesionale în biblioteci (există 12 astfel de centre în Franța) și Școala Națională Superioară de Științele Informării și ale Bibliotecilor. Cursuri de pregătire în domeniul limbilor străine, al managementului, al gestiunii, al biroticii, al informaticii oferă Ministerul Culturii. Există însă și instituții private care oferă astfel de programe de pregătire profesională. Biblioteca Publică de Informare, de exemplu, pe lângă stagii intensive cu durata între o jumătate de zi și șase zile și stagii extensive la instituțiile amintite mai înainte, recurge pentru dezvoltarea profesională continuă a personalului și la metode precum: vizitarea altor instituții documentare din zona pariziană, participarea la congrese, colocvii, saloane, reuniuni etc.[10]

Și în România se încearcă oferirea unor programe de educație continuă a bibliotecarilor, cât mai adecvate nevoilor acestora. Dar așa cum subliniază I. Stoica, actualele forme de educație continuă, practicate de marile biblioteci sau de asociațiile profesionale, au un conținut exagerat de redundant și nu se focalizează pe elementele de noutate, iar "Reglementările privind educația permanentă, în zona

---

[9] Vezi Cate Newton, *Perfecționarea personalului bibliotecilor din Scoția*. Comunicare prezentată la Seminarul internațional "Educația continuă a personalului de specialitate în marile biblioteci", București, 14 decembrie 2001.

[10] Vezi Suzanne Mallet, *Formarea în Biblioteca Publică de Informare*. Comunicare prezentată la Seminarul internațional "Educația continuă a personalului de specialitate în marile biblioteci", București, 14 decembrie 2001.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

profesiilor infodocumentare, sunt sărace, nu acoperă toate câmpurile mari de specializare şi, mai ales, ignoră managementul domeniului".[11]

La nivelul bibliotecilor din zona învăţământului, se doreşte centrarea formării continue a personalului pe următoarele priorităţi strategice:

- "formarea / dezvoltarea unor «eurocompetenţe în informare şi documentare» care să fie unanim recunoscute, astfel încât un specialist format în orice context educaţional să poată fi competitiv pe plan european;
- realizarea celei de-a treia alfabetizări atât de solicitate de nivelul dezvoltării "culturii informaţionale";
- contribuţia la asigurarea calităţii educaţiei, cel puţin, în domeniile:
  - standardelor de competenţă;
  - sistemului de consiliere şi orientare;
  - egalităţii şanselor de acces şi parcurgere;
  - optimizării serviciilor publice, a calităţii educaţiei şi învăţării.
- participarea efectivă a bibliotecarilor la extinderea învăţării informatizate la domiciliu, creându-se oportunităţi pentru ca educaţia permanentă să fie cât mai apropiată de interesele / nevoile diferitelor grupuri / organizaţii / persoane;
- contribuţia acestei categorii de personal la formarea unei «noi culturi a informaţiei şi cunoaşterii», cu efecte atât în formarea iniţială, cât şi în cea continuă, a tuturor membrilor societăţii, tineri şi adulţi."[12]

---

[11] Ion Stoica, *Op. cit.*

[12] Elisabeta Georgescu; George Corbu, *Formarea continuă a personalului didactic auxiliar – bibliotecari.* Comunicare prezentată la Seminarul internaţional "Educaţia continuă a personalului de specialitate în marile biblioteci", Bucureşti, 14 decembrie 2001.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

La nivelul Ministerului Culturii şi Cultelor există un Centru pentru Formare, Educaţie Permanentă şi Management în Domeniul Culturii. Acesta propune programe pentru formarea şi dezvoltarea profesională a personalului de conducere şi execuţie din instituţiile de cultură (aşezăminte culturale, biblioteci, muzee). Există trei trepte de formare şi dezvoltare profesională: formarea de bază, aprofundarea cunoştinţelor şi specializarea superioară în conformitate cu cerinţele instituţiei angajatoare şi cu opţiunile personale.

Cele 12 programe desfăşurate de sectorul Biblioteci pe parcursul anului 2001 (5 programe de iniţiere-formare, 1 program de actualizare a cunoştinţelor – "Biblioteca între tradiţie şi modernitate. Utilizatorii de informaţie", 1 program de specializare a conservatorilor de bibliotecă, 1 program legat de sfera informatizării serviciilor de bibliotecă şi a creării de reţele şi baze de date – "Digitizarea periodicelor româneşti vechi şi contemporane", 3 programe de "Management de bibliotecă" şi 1 program în domeniul relaţiilor publice şi al comunicării) s-au adresat în total la peste 400 de cursanţi şi au avut printre obiective:

- "stabilirea unor criterii unitare de management pentru bibliotecile publice;
- comunicarea – interpersonală şi interinstituţii;
- crearea şi dezvoltarea competenţelor profesionale în domeniul informării-documentării;
- dezvoltarea abilităţilor de lucru în echipă şi deprinderea asumării responsabilităţii;
- crearea şi dezvoltarea abilităţilor de lucru în domeniul informatizării bibliotecilor".[13]

[13] Silvia Nestorescu, *Pregătirea profesională a bibliotecarilor din sistemul bibliotecilor publice româneşti.* Comunicare prezentată la Seminarul internaţional "Educaţia continuă a personalului de specialitate în marile biblioteci", Bucureşti, 14 decembrie 2001.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

În România, răspunsul la nevoia de menținere a profesiilor infodocumentare la nivelul necesar de înțelegere și de utilizare a potențialului pe care acestea îl au îl constituie, așa cum spune I. Stoica, "un sistem echilibrat de educație permanentă, care să antreneze forțe științifice, administrative și resurse ale asociațiilor profesionale".[14]

Indiferent de tipul bibliotecilor (publice, școlare, universitare, specializate) sau de țara în care se găsesc, acestea trebuie să aibă politici cât mai clare privind formarea și dezvoltarea profesională continuă a personalului, să stabilească noi niveluri de competență ale acestuia și astfel să îmbunătățească în permanență asistența și serviciile pe care le oferă utilizatorilor.

BIBLIOGRAFIE

ALBRECHTSEN, Hanne; KAJBERG, Leif. Dezvoltarea profesională: educație, instruire și educație permanentă. În: THORHAUGE, J.; LARSEN, G.; THUN, H. P.; ALBRECHTSEN, H. *Bibliotecile publice și societatea informației.* București: Asociația Bibliotecarilor din Bibliotecile Publice din România, 1998, p. 66-72.

GEORGESCU, Elisabeta; CORBU, George. *Formarea continuă a personalului didactic auxiliar – bibliotecari.* Comunicare prezentată la Seminarul internațional "Educația continuă a personalului de specialitate în marile biblioteci", București, 14 decembrie 2001.

MALLET, Suzanne. *Formarea în Biblioteca Publică de Informare.* Comunicare prezentată la Seminarul internațional "Educația continuă a personalului de specialitate în marile biblioteci", București, 14 decembrie 2001.

NESTORESCU, Silvia. *Pregătirea profesională a bibliotecarilor din sistemul bibliotecilor publice românești.* Comunicare prezentată la Seminarul

[14] Ion Stoica, *Op. cit.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

internațional "Educația continuă a personalului de specialitate în marile biblioteci", București, 14 decembrie 2001.

NEWTON, Cate. *Perfecționarea personalului bibliotecilor din Scoția.* Comunicare prezentată la Seminarul internațional "Educația continuă a personalului de specialitate în marile biblioteci", București, 14 decembrie 2001.

PORS, Niels Ole; SCHREIBER, Trine. Librarian Training in Information and Communication Technologies: A Typology of Needs and Deliverables, 1996. În: European Commission, *Telematics for Libraries*, 1998. (CD-ROM)

STOICA, Ion. *Profesiile informării documentare și educația permanentă.* Comunicare prezentată la Seminarul internațional "Educația continuă a personalului de specialitate în marile biblioteci", București, 14 decembrie 2001.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

BIBLIOTECARII ŞI SPECIALIŞTII DIN DOMENIUL INFORMĂRII – MANAGERI AI CUNOAŞTERII

Fenomenul cunoaşterii stă la baza progresului societăţii, supravieţuirea, dezvoltarea şi succesul organizaţiilor fiind asigurate de resurse strategice precum informaţia şi cunoaşterea. În ultimii ani, reprezentanţi de seamă ai unor diferite domenii de activitate au afirmat că lumea intră într-o eră numită "Economia Cunoaşterii", că are loc o "Revoluţie a Cunoaşterii", ale căror efecte se vor face simţite la nivelul tuturor ţărilor de pe Glob.

Una dintre primele consecinţe ale acestor aprecieri a fost faptul că marile organizaţii au început să acorde o atenţie deosebită cunoaşterii şi managementului cunoaşterii, ajungând ca în doi-trei ani să facă investiţii de milioane de dolari în acest domeniu.

Constatarea că o eficacitate sporită şi un mai mare succes pot veni din managementul cunoaşterii, că acesta deschide organizaţiilor calea spre competiţie, spre performanţă a făcut ca managementul cunoaşterii să devină un concept cheie în dezvoltarea organizaţiilor, o chestiune strategică, esenţială pentru supravieţuirea acestora în societatea contemporană.

Managementul cunoaşterii, ca subdisciplină a noului concept de economie a cunoaşterii, reprezintă o metodă, un concept nou de

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

management care urmăreşte transformarea calităţilor intelectuale ale personalului din organizaţie în putere competiţională şi valoare nouă.[1] Concentrându-se asupra utilizării intelectului profesional în activităţi care folosesc cunoaşterea individuală şi externă, managementul cunoaşterii oferă valoare organizaţiilor, le particularizează.

Depăşind simpla adunare şi manipulare a datelor în vederea obţinerii informaţiilor, procesul de management al cunoaşterii se referă la achiziţionarea, crearea, conservarea şi aplicarea sau reutilizarea cunoaşterii, obiectivul său fundamental fiind valorificarea resurselor de cunoaştere şi a capacităţilor de cunoaştere ale organizaţiei pentru a da acesteia din urmă posibilitatea să înveţe şi să se adapteze mediului său în schimbare.[2]

Alături de alte organizaţii ale societăţii contemporane, structurile infodocumentare au resimţit şi ele schimbările pe care le-a generat Economia Cunoaşterii. Bibliotecile au trebuit să se adapteze la aceste modificări, să răspundă la provocările Erei Informaţionale şi să evolueze din instituţii care conservă şi oferă accesul la un patrimoniu într-o parte a unui depozit global al cunoaşterii. Bibliotecile sunt organizaţii care trebuie să aibă un rol activ în Revoluţia Cunoaşterii, implicându-se în organizarea cunoaşterii, în crearea unei interfeţe între cunoaştere şi oameni, realizând o reţea globală a cunoaşterii. În acest moment, biblioteca poate deveni un centru al cunoaşterii, o parte a autostrăzii informaţionale. Toate schimbările care au avut şi au loc la nivelul economiei, al dezvoltării tehnologiilor informării şi comunicării, al societăţii, în general, oferă structurilor infodocumentare o

---

[1] Vezi Tang Shanhong, Knowledge Management in Libraries in the 21st Century. În: *66th IFLA Council and General Conference*. Jerusalem, 2000, p. 1.

[2] Vezi Ethel Auster; Chun Wei Choo, Managing Information for the Competitive Edge. New York: Neal Schuman, 1995. Apud Seonghee Kim, The roles of knowledge professionals for knowledge management. În: *65th IFLA Council and General Conference*. Bangkok, 1999, Booklet 7, p. 75.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

oportunitate deosebită pentru a-şi extinde rolul în procesul de transfer al cunoaşterii.

Atunci când vorbim de rolul bibliotecii în societate şi de revizuirea acestuia, T. Ershova şi Y. Hohlov consideră că în contextul dezvoltării Societăţii Cunoaşterii trebuie avute în vedere şi câteva aspecte ce caracterizează realitatea de astăzi:

- Informaţia şi cunoaşterea formează baza pentru luarea deciziilor şi pentru acţiune, în special în dezvoltare.
- Calitatea deciziilor depinde de calitatea şi cantitatea informaţiilor. Deşi există o informaţie abundentă, calitatea acesteia trebuie evaluată.
- Accesul la informaţie şi cunoaştere are ca rezultat o îmbunătăţire a calităţii vieţii, cu condiţia să existe un cadru oportun.
- Întotdeauna va exista inegalitate în societate. Deoarece nu este posibilă eliminarea inegalităţii, societatea are responsabilitatea de a face tot posibilul să o reducă.

De asemenea, există alţi trei factori cu efect major asupra rolului bibliotecii în societate:

- Creşterea exponenţială a informaţiei.
- Complexitatea tot mai mare a cunoaşterii şi a reprezentărilor sale.
- Transformarea sistemului literar.

În funcţie de toate aceste aspecte, biblioteca trebuie să-şi revizuiască funcţiile pentru a-şi continua misiunea.[3]

Faptul că cel mai important element pentru succesul individului şi al organizaţiei a devenit astăzi cunoaşterea, importanţa acordată

[3] Vezi Tatiana V. Ershova; Yuri E. Hohlov, Migrating from the library of today to the library of tomorrow: re- or e-volution? În: *66th IFLA Council and* General *Conference*. Jerusalem, 2000, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

informației și cunoașterii și cererile tot mai numeroase ale oamenilor pentru obținerea acestor două resurse, au oferit contextul necesar pentru dezvoltarea bibliotecii, pentru revizuirea obiectivelor și funcțiilor sale.

Managementul cunoașterii a devenit astfel și pentru structurile infodocumentare o problemă cheie. Dacă în trecut funcțiile convenționale ale unei biblioteci erau să achiziționeze, să prelucreze, să conserve și să disemineze informații și documente pentru comunitatea utilizatorilor, în viitor, biblioteca va deveni un depozit al cunoașterii umane, va participa la inovarea cunoașterii, va deveni o legătură importantă în lanțul inovării cunoașterii, după cum prevăd analiștii fenomenului, iar cât despre managementul cunoașterii în biblioteci, acesta "ar trebui să se concentreze asupra cercetării și dezvoltării efective a cunoașterii, asupra creării bazelor cunoașterii, asupra schimbului și partajării acesteia între membrii personalului, asupra accelerării prelucrării explicite a cunoașterii implicite și asupra realizării partajării acesteia".[4]

Punctul central al managementului cunoașterii în biblioteci este managementul resurselor umane, iar obiectivul său este să promoveze înnoirea cunoașterii. Tehnologia informației este doar un instrument. Managementul cunoașterii în biblioteci include managementul înnoirii cunoașterii, managementul diseminării cunoașterii, managementul aplicării cunoașterii, managementul resurselor umane.

Pornind de la faptul că obiectivul general al managementului cunoașterii este să ofere valoare organizațiilor, să ajute la creșterea organizațiilor și că organizațiile cu cel mai mare succes sunt cele în care managementul cunoașterii este parte a activității fiecărui membru al personalului, organizațiile trebuie să-și încurajeze fiecare angajat să devină un manager al cunoașterii și trebuie, de asemenea, să se

[4] Tang Shanhong, *Op. cit.*, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

creeze un set de roluri şi abilităţi pentru activitatea de strângere, distribuire şi utilizare a cunoaşterii.[5]

Profesiile din domeniul cunoaşterii se dezvoltă rapid, deoarece organizaţiile au nevoie de oameni care au abilităţile, instruirea şi know how-ul necesare pentru a obţine cunoaştere din diferite surse, pentru a o organiza în sisteme şi structuri, pentru a o prelucra şi pentru a o exploata în mod productiv. Treptat, specialiştii din domeniul cunoaşterii se identifică unii pe alţii şi încep să-şi dezvolte o comunitate a lor.

Printre sarcinile profesioniştilor cunoaşterii se numără reprezentarea variatelor tipuri de cunoaştere organizaţională, dezvoltarea de metode şi sisteme de structurare şi accesare a cunoaşterii, distribuirea şi furnizarea cunoaşterii, depozitarea şi regăsirea cunoaşterii etc. Urmărind să sporească accesibilitatea şi calitatea cunoaşterii, astfel încât organizaţia să aibă o imagine clară a sa şi a mediului său, profesioniştii cunoaşterii proiectează şi dezvoltă produse şi servicii de cunoaştere care promovează învăţarea şi conştientizarea, ei prezervă memoria organizaţiei pentru a furniza continuitate şi context pentru acţiune şi interpretare.[6]

În literatura de specialitate se vorbeşte despre o combinaţie de abilităţi "tari" (cunoaştere structurată, abilităţi tehnice şi experienţă profesională) şi de abilităţi "mai slabe" (un simţ sigur al aspectelor culturale, politice şi personale ale cunoaşterii) pe care un bun profesionist al cunoaşterii ar trebui să o aibă.

Sylvia Webb consideră că cel mai important pentru succesul funcţiei de management al cunoaşterii este ca cei implicaţi să aibă o înţelegere clară a rolului lor organizaţional mai larg. Ei trebuie să fie

---

[5] Vezi Thomas H. Davenport, Laurence Prusak, *Working Knowledge. How Organizations Manage What They Know*. Boston, Harvard Business School Press, 1998, p. 107.

[6] Vezi Seonghee Kim, *Op. cit.*, p. 75-76.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

tot timpul în stare de veghe în privința dezvoltărilor externe care pot influența organizația.

Ca sarcini cheie ale celor implicați în managementul cunoașterii se pot enumera:

- colectarea noilor materiale,
- selectarea,
- introducerea,
- indexarea,
- căutarea și regăsirea,
- furnizarea rezultatelor către utilizatorul final.

Alte sarcini regulate ar include:

- curățarea datelor și ștergerea înregistrărilor redundante,
- verificări ale securității sistemelor,
- stabilirea de legături cu alte funcții interne,
- crearea de legături relevante cu surse externe,
- actualizarea oricărui manual de proceduri specifice operației.[7]

O altă grupare a abilităților considerate necesare pentru o persoană care lucrează în domeniul managementului cunoașterii și al informației este în abilități care se referă la mangementul activității de zi cu zi și care, deși sunt esențiale pentru cei care lucrează într-un departament care se concentrează asupra cunoașterii, sunt valabile și pentru cei care lucrează în majoritatea celorlalte departamente, și în abilități care sunt mai specifice pentru activitățile legate de managementul cunoașterii și al informației. Cele două categorii se prezintă astfel:

1. Abilități operaționale generale zilnice:
   - înțelegere a organizației (a afacerilor și a activităților organizației),

[7] Vezi Sylvia P. Webb, *Knowledge Management: linchpin of change. Some practical guidelines.* London, Aslib, 1998, p. 27-29.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

– aplicații informatice (prelucrare de texte, CD-ROM-uri, rețele, poștă electronică),

– abilități interpersonale,

– comunicare orală,

– comunicare scrisă,

– management al activităților personale (folosirea timpului, stabilirea priorităților, înregistrarea rezultatelor, respectarea termenelor limită),

– management (planificare, luare a deciziilor, resurse umane, buget),

– implicare organizațională.

2. Abilități care țin de managementul cunoașterii și al informației:

– cunoaștere a surselor (tipărite / electronice, interne/ externe, evaluare),

– cunoaștere și înțelegere a subiectului,

– management al informației și al evidenței (metode de indexare, dezvoltare a bazelor de date, construire de tezaure, metode de regăsire / furnizare, stocare electronică, politică de conservare, structurare a înregistrărilor, legislație, standarde),

– rețele (interne / externe),

– utilizatori / modele de utilizare (analiza nevoilor, măsura satisfacerii acestora)

– servicii de informare curentă (monitorizare, rezumare, servicii de știri),

– îndrumare și instruire a utilizatorilor,

– contribuție la strategia cunoașterii și a informației.[8]

Atât în S.U.A., cât și în Europa, marile organizații și-au desemnat în ultimii ani așa numiții *chief knowledge officers* (*CKOs*)

[8] *Ibidem*, p. 31.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

care să conducă misiunea managementului cunoaşterii. Alte organizaţii au creat postul de *chief learning officer*, un rol înrudit care implică atât managementul cunoaşterii, cât şi facilitarea învăţării organizaţionale. Ambele poziţii sunt foarte importante, se află în vârful ierarhiei. Alte posturi înrudite sunt: *director of intellectual capital*, poziţie care se găseşte la Skandia, compania de asigurări suedeză, *director of knowledge transfer*, post existent în cadrul Buckman Laboratories, *global director of intellectual asset / intellectual capital management*, la Dow Chemical etc.

Aşa cum subliniază Davenport şi Prusak, rolul unui CKO este complex şi multifaţetat, printre multiplele responsabilităţi pe care le are un CKO, două fiind în mod special importante: construirea unei culturi a cunoaşterii şi crearea unei infrastructuri a managementului cunoaşterii. Pentru ocuparea poziţiei este necesară o combinaţie de abilităţi tehnice, umane şi financiare.[9]

Pentru ca organizaţia să aibă succes este clar în momentul actual că trebuie să existe persoane responsabile cu managementul cunoaşterii, posturi şi resurse speciale pentru aceste persoane în grila organizaţiei.

Managementul cunoaşterii este încă în faza de dezvoltare şi tot mai multe ramuri de activitate conştientizează importanţa aplicării sale. Pentru biblioteconomie şi ştiinţa informării, managementul cunoaşterii reprezintă o oportunitate deosebită, iar profesioniştii informaţiei şi ai bibliotecii trebuie să înţeleagă rolul decisiv pe care îl pot avea în acest domeniu. Câteva dintre cele mai importante posturi din managementul cunoaşterii sunt deţinute de specialişti din domeniul managementului, al finanţelor şi al tehnologiei informaţiei. Pentru a ocupa astfel de posturi, bibliotecarii şi specialiştii în informare au nevoie de schimbări în gândire, atitudine şi, de asemenea, de schimbări la nivelul educaţiei şi al instruirii.

---

[9] Vezi Thomas H. Davenport, Laurence Prusak, *Op. cit.*, p. 114.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Dar mai întâi, pentru a se putea stabili semnificația managementului cunoașterii pentru profesioniștii informației, trebuie avute în vedere câteva aspecte, după cum arată Denis Reardon:

- "Reprezintă managementul cunoașterii un nou domeniu de experimente?
- Este un proces nou, important și esențial?
- Este managementul cunoașterii perceput ca o etichetă nouă și atractivă ce conferă credibilitate intelectuală sau științifică activității desfășurate de profesioniștii informației și astfel riscă să fie devalorizat?
- Sau este alt capriciu al managementului? Este vin vechi în sticle noi?
- "Bibliotecarii sunt manageri ai cunoașterii prin excelență". Este mulțumire de sine sau aroganță în această afirmație?"[10]

Dacă pentru o lungă perioadă de timp bibliotecarii au fost percepuți ca specialiști care lucrează în culise, nefiind implicați în funcțiile de bază ale organizației, în acest moment, această categorie profesională trebuie să-și revizuiască rolul pentru a deveni și a fi percepută ca o categorie de profesioniști ai cunoașterii. Pentru a deține această poziție, bibliotecarii nu trebuie să se limiteze la administrarea cunoașterii, ci împreună cu utilizatorii și experții în tehnologia informației trebuie să participe la stabilirea politicilor, structurilor, proceselor și sistemelor cunoașterii care vor alimenta învățarea organizațională. După cum susține S. Kim, profesioniștii cunoașterii trebuie să fie capabili să extragă, să filtreze și să disemineze cunoașterea externă. Ei trebuie să proiecteze și să dezvolte seturi de aplicații pentru grupuri de lucru care sunt de fapt platforme pentru managementul cunoașterii.

---

[10] Denis F. Reardon, Knowledge Management: the Discipline for Information and Library Science Professionals. În: *Paper of the 64th IFLA General Conference*. Amsterdam, 1998, Booklet 7, p. 87.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Trebuie să lucreze alături de utilizatori în colectarea şi analizarea informaţiei strategice şi să acţioneze ca instructori şi consultanţi care transferă abilităţile de colectare şi cercetare a cunoaşterii în cadrul organizaţiei.[11]

Din acest motiv, va trebui să se acorde o importanţă majoră instruirii profesionale şi educaţiei continue a bibliotecarilor în direcţia îmbunătăţirii abilităţii de a achiziţiona şi inova cunoaşterea.

Cum educaţia din domeniul biblioteconomiei şi ştiinţei informării s-a concentrat până acum asupra abilităţilor, tehnicilor, proceselor şi managementului resurselor bibliografice şi de informaţie, nu se poate spune că a produs manageri ai cunoaşterii. În ultimii ani însă, în educaţia biblioteconomică şi de ştiinţa informării au fost introduse şi elemente care ţin de managementul cunoaşterii. Cât mai curând, în educaţia oferită profesioniştilor din structurile infodocumentare trebuie incluse şi elemente care se concentrează pe natura cunoaşterii şi pe aspecte privind achiziţia, dezvoltarea, comunicarea şi utilizarea cunoaşterii.[12]

Pentru a înţelege cât mai bine rolul pe care bibliotecile îl au în domeniul cunoaşterii, nu trebuie să uităm că aceste structuri ocupă o poziţie deosebit de importantă în lanţul sistemului ştiinţific, în inovarea cunoaşterii, deoarece ele colecţionează, prelucrează, depozitează şi distribuie informaţie şi cunoaştere, apoi ele participă direct în procesul de cercetare ştiinţifică şi, de asemenea, sunt implicate în conversia cunoaşterii. Tang Shanhong consideră că managementul cunoaşterii în biblioteci are, printre altele, rolul de a promova relaţia în şi între biblioteci, între bibliotecă şi utilizator, şi are, de asemenea, rol în accelerarea fluxului cunoaşterii. "Bibliotecile vor realiza cercetări privind dezvoltarea şi aplicarea resurselor de informaţie, construirea

[11] Vezi Seonghee Kim, *Op. cit.*, p. 77.

[12] Vezi Denis F. Reardon, *Op. cit.*, p. 91.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

de biblioteci virtuale, protecția drepturilor de proprietate intelectuală în era electronică, punând astfel bazele pentru inovarea cunoașterii".[13]

Promovarea schimbului de cunoaștere între membrii personalului, consolidarea abilităților acestora pentru inovare și pentru învățare, transformarea bibliotecii într-o organizație de învățare și de fapt crearea unui mediu pentru inovare, schimb, studiu și aplicare a cunoașterii constituie obiective ale managementului cunoașterii în biblioteci.[14]

Bibliotecile și bibliotecarii trebuie să fie mediatori în Societatea Cunoașterii și trebuie să depună toate eforturile pentru a-și menține și consolida această poziție în contextul unei piețe a muncii foarte competitive. Trebuie să fie la zi cu noile tehnologii și cu metodele de extragere a cunoașterii pentru a-i sprijini pe utilizatorii din orice domeniu de activitate.

Pe măsură ce nevoile utilizatorilor se vor schimba și nivelul dezvoltării tehnologice va crește, și în funcție de structura organizației, rolul profesioniștilor din domeniul cunoașterii se va modifica, de asemenea, evoluând odată cu dezvoltarea infrastructurii cunoașterii.

BIBLIOGRAFIE

DAVENPORT, Thomas H.; PRUSAK, Laurence. *Working Knowledge. How Organizations Manage What They Know.* Boston: Harvard Business School Press, 1998, 199 p.

ERSHOVA, Tatiana V.; HOHLOV, Yuri E. Migrating from the library of today to the library of tomorrow: re- or e-volution? În: *66th IFLA Council and* General *Conference*. Jerusalem, 2000.

[13] Tang Shanhong, *Op. cit.*, p. 2.
[14] *Ibidem*, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

KIM, Seonghee. The roles of knowledge professionals for knowledge management. În: *65th IFLA Council and General Conference.* Bangkok, 1999, Booklet 7, p. 73-78.

MIAO, Qihao. To be or not to be: Public Libraries and the Global Knowledge Revolution. În: *Paper of the 64th IFLA General* Conference. Amsterdam, 1998, Booklet 0, p. 35-44.

REARDON, Denis F. Knowledge Management: the Discipline for Information and Library Science Professionals. În: *Paper of the 64th IFLA General Conference.* Amsterdam, 1998, Booklet 7, p. 87-92.

SHANHONG, Tang. Knowledge Management in Libraries in the 21st Century. În: *66th IFLA Council and General Conference.* Jerusalem, 2000.

WEBB, Sylvia P. *Knowledge Management: linchpin of change. Some practical guidelines.* London, Aslib, 1998, 68 p.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

ÎNVĂȚAREA – PRINCIPALA MODALITATE DE ADAPTARE A SPECIALIȘTILOR DIN STRUCTURILE DOCUMENTARE LA NOUL MEDIU INFORMAȚIONAL

Învățarea a devenit una dintre nevoile permanente ale societății contemporane. Majoritatea organizațiilor care își desfășoară în prezent activitatea în diferite domenii pun un accent deosebit pe acest aspect, facilitând învățarea și oferind angajaților tot mai multe oportunități de dezvoltare profesională. Învățarea trebuie să constituie în actualul context general o activitate constantă.

Dar procesul de învățare a fost afectat în ultima perioadă de o serie de schimbări, așa încât caracteristicile sale nu mai sunt aceleași de acum 10-15 ani. Dezvoltarea rapidă a tehnologiilor informării și comunicării a determinat apariția unor noi tehnologii educaționale și a unor noi medii de învățare.

Impactul schimbărilor economice, sociale, politice, educaționale și tehnologice rapide a fost resimțit în toate domeniile de activitate, inclusiv la nivelul biblioteconomiei și științei informării. Nu numai gama și organizarea serviciilor de bibliotecă și de informare au cunoscut modificări, ci și profesia în sine și în special educația și instruirea profesională de care beneficiză specialiștii acestui domeniu.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Modalitățile de comunicare au cunoascut transformări semnificative și acestea au dus la schimbări vizibile la nivelul structurilor infodocumentare. Accesul tot mai extins la informație, viteza în creștere în obținerea informației, complexitatea sporită a procesului de regăsire și analizare a informației, progresul tehnologiilor de rețea sunt câteva dintre elementele care au dus la modificarea mediului în care bibliotecarii și specialiștii în informare lucrează.

Așadar, noul mediu electronic în rețea a afectat profund lumea informației și a avut un impact major asupra rolului profesioniștilor din acest domeniu. Ei trebuie să fie pregătiți pentru viitor și pentru schimbări. Organizațiile au nevoie de "o cultură colectivă care este deschisă pentru schimbare, o cultură în care învățarea, calitatea și excelența sunt foarte apreciate și în care dobândirea de noi abilități este considerată un proces permanent și mijlocul de a face față schimbării continue".[1]

Modalitățile în care structurile infodocumentare își desfășoară activitatea și în care furnizează servicii utilizatorilor trebuie reexaminate, ca și rolul pe care aceste instituții îl au în societate.

Pentru a face față provocărilor acestui nou secol, bibliotecarii și specialiștii din domeniul informării trebuie să se adapteze noilor cerințe de pe piața informației. Pregătirea și abilitățile tradiționale ale profesioniștilor din structurile infodocumentare vor constitui și în viitor o bază solidă, dar alături de acestea, bibliotecarii trebuie să deprindă noi abilități și competențe. Lucru nu foarte greu de realizat, deoarece biblioteca reprezintă un spațiu de învățare care oferă nu numai utilizatorilor, ci și bibliotecarilor și celorlalți specialiști numeroase oportunități. În acest sens, biblioteca ar trebui să aibă câteva imperative de acțiune printre care:

---

[1] Chutima Sacchanand, Workplace learning for information professionals in a changing information environment. În: *66th IFLA Council and General Conference*. Jerusalem, 2000, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

- "Să creeze oportunități continue de învățare.
- Să promoveze cercetarea și dialogul.
- Să încurajeze colaborarea și învățarea în echipă.
- Să pună la punct sisteme pentru a capta și partaja învățarea."[2]

În prezent, modalitățile de accesare a informației solicitate de utilizatori sunt mai numeroase, dar pentru managementul acestei informații, specialiștii trebuie să-și îmbunătățească și să-și extindă în mod permanent abilitățile. Cele privind catalogarea, clasificarea, indexarea, activitatea de referințe și educația utilizatorilor sunt încă relevante în mediul electronic și ele constituie baza de la care trebuie să se plece. Organizarea resurselor de informație reprezintă una dintre cele mai importante funcții, iar bibliotecarii trebuie să îndeplinească această activitate și în mediul electronic. Având în vedere cantitatea vastă de informație disponibilă, este evident că abilitățile de cercetare, de analizare și de evaluare a resurselor vor fi extrem de valoroase, iar rolul intermediarilor în procesul de transfer al informației va avea o importanță tot mai mare. Chiar dacă în teorie accesul utilizatorilor la informație a devenit mai ușor, în practică localizarea informației care să satisfacă nevoile exprimate de aceștia este din ce în ce mai dificilă și specialiștii din structurile infodocumentare vor fi tot mai solicitați să-i asiste pe utilizatori în cadrul procesului de informare.

Pentru un management cât mai eficient al resurselor și serviciilor în rețea, bibliotecarii și specialiștii din domeniul informării vor avea nevoie de o serie de abilități personale și transferabile care să-i ajute să se adapteze la mediul informațional în schimbare. Specialiștii structurilor infodocumentare trebuie să-i asiste pe utilizatori în regăsirea informației și apoi să le ofere instrumente pentru a evalua și a utiliza resursele regăsite.

---

[2] *Ibidem*, p. 9.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Un alt rol esențial al bibliotecarilor se referă la educația utilizatorilor care în prezent, pe lângă familiarizarea cu modul de organizare al structurii documentare, cu serviciile de informare disponibile, cu modul de utilizare al acestora, cu modalitatea de identificare a resurselor căutate, și pe lângă dezvoltarea abilităților de informare, trebuie să includă și sesiuni de instruire care să urmărească dobândirea de către utilizatori a abilităților de căutare a informației pe Internet.[3]

În privința programelor de educație a bibliotecarilor și a specialiștilor în informare din viitor, acestea ar trebui să cuprindă activități care să ofere atât un cadru teoretic, cât și unul practic al domeniului, ca și activități prin care să se poată dobândi o serie de competențe profesionale. Cursurile de educație generală și cursurile de specialitate ar trebui să fie componente ale educației oferite viitorilor specialiști.

În cadrul cursurilor de specialitate, elementele esențiale ar trebui să abordeze următoarele aspecte:

- "Mediul și politica informațională.
- Generarea, comunicarea și utilizarea informației.
- Managementul agențiilor de informare.
- Evaluarea nevoilor de informare și proiectarea serviciilor care să răspundă acestor nevoi.
- Managementul resurselor de informație.
- Aplicarea tehnologiei informației la organizarea și regăsirea informației.
- Cercetare, analiză și interpretare.
- Evaluare a rezultatelor utilizării informației și a bibliotecii.

---

[3] Vezi Kate Sharp, Internet Librarianship: Traditional Roles in a New Environment. În: *66th IFLA Council and General Conference.* Jerusalem, 2000, p. 2-4.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

- Comunicarea şi procesul de transfer al informaţiei".[4]

Specialiştii din domeniul informării trebuie să ţină pasul cu schimbările tot mai rapide şi mai numeroase din societate. Ei îşi modifică rolul şi comportamentul, învaţă să facă faţă schimbărilor. Îşi actualizează cunoştinţele şi abilităţile în mod permanent, dezvoltarea profesională îmbinându-se cu dezvoltarea personală, deoarece ultima influenţează în mod semnificativ învăţarea profesională. Bibliotecarii şi specialiştii în informare trebuie, de asemenea, să dezvolte o înţelegere a oamenilor, a utilizatorilor, a colegilor, deoarece această înţelegere contribuie la asigurarea îndeplinirii misiunii, a scopurilor şi a obiectivelor instituţiei în care lucrează. Ei trebuie să înveţe să coopereze, să lucreze în echipă, să partajeze resursele şi să deprindă principiile automanagementului care îi va ajuta în obţinerea unor standarde înalte de calitate şi de servicii. Pe scurt, profesioniştii informaţiei ar trebui să urmărească în cadrul programelor de educaţie continuă următoarele elemente:

- Să înveţe să se schimbe.
- Să înveţe să se dezvolte pe plan profesional.
- Să înveţe să se dezvolte pe plan personal.
- Să înveţe să înţeleagă oamenii.
- Să înveţe să se descurce la locul de muncă.[5]

Specialiştii din structurile infodocumentare au la dispoziţie, pentru a învăţa, o serie de modalităţi, atât formale, cât şi informale. Ei pot participa la diverse forme de educaţie continuă organizate fie în interiorul, fie în exteriorul instituţiei în care îşi desfăşoară activitatea. Printre aceste forme de educaţie continuă se numără: frecventarea de

---

[4] Evelyn Daniel; Susan Lazinger; Olé Harbo. Guidelines for Library / Information Educational Programs: for discussion. În: *66th IFLA Council and General Conference*. Jerusalem, 2000, p. 2.

[5] Vezi Chutima Sacchanand, *Op. cit.*, p. 5-6.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

întâlniri, ateliere și conferințe profesionale; participarea la comitete profesionale, la cursuri scurte, intensive, la cursuri universitare special organizate în acest scop; efectuarea de vizite de studiu, de stagii etc.

O altă modalitate este învățarea în colaborare care s-a dovedit că duce la o mai mare eficiență și calitate științifică. Prin procesul de învățare în colaborare, învață și individul și grupul, dar și organizația. De asemenea, învățarea auto-direcționată, care nu este neapărat învățare solitară, maximizează responsabilitatea și controlul individual, având rezultate semnificative. Interacțiunea cu alte persoane este și ea deosebit de utilă, deoarece oamenii sunt resurse importante de învățare, fiecare având cunoștințe, abilități, experiențe, competențe, valori și atitudini diferite.

Profesioniștii informației pot învăța de la colegi, de la persoane din exteriorul organizației atât în modalități formale, cât și informale. Alăturându-se asociațiilor profesionale și științifice, ei pot, de asemenea, să aibă acces la numeroase surse de învățare și de cunoaștere. Și nu în ultimul rând, învățarea prin experiență este și ea esențială și mult mai eficientă pentru specialiștii din domeniul biblioteconomiei și științei informării decât cea bazată pe frecventarea unor cursuri.[6]

Învățarea constituie o investiție pe termen lung în viitorul organizației, iar participarea, cooperarea, colaborarea sunt activități care ar trebui să însoțească învățarea și să-i ajute pe specialiștii din domeniul informării să se adapteze la noul mediu de lucru. Învățarea va trebui să fie constantă, iar structurile infodocumentare ar trebui să se transforme în organizații ale învățării care să ofere utilizatorilor și angajaților cât mai multe oportunități de dezvoltare profesională și personală.

---

[6] *Ibid.*, p. 6-7.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

BIBLIOGRAFIE

DANIEL, Evelyn; LAZINGER, Susan; HARBO, Olé. Guidelines for Library / Information Educational Programs: for discussion. În: *66th IFLA Council and General Conference*. Jerusalem, 2000.

SACCHANAND, Chutima. Workplace learning for information professionals in a changing information environment. În: *66th IFLA Council and General Conference*. Jerusalem, 2000.

SHARP, Kate. Internet Librarianship: Traditional Roles in a New Environment. În: *66th IFLA Council and General Conference*. Jerusalem, 2000.

VIRKUS, Sirje. Education and Training of Librarians and Information Professionals in the Networked Environment. În: *63rd IFLA General Conference*. Copenhagen, 1997. Booklet 7, p. 48-52.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

TEHNICA MUNCII INTELECTUALE ŞI DEZVOLTAREA PERSONALITĂŢII UMANE

Consideraţii introductive

Omul a încercat dintotdeauna să domine universul. Acest lucru se poate realiza doar prin cunoaştere. Dar cum se poate ajunge la o cunoaştere mai vastă a realităţii care ne înconjoară?

Ştiinţa şi tehnica au cunoscut în ultimul timp o evoluţie rapidă, numărul descoperirilor ştiinţifice şi al invenţiilor tehnice înregistrând o creştere semnificativă, tehnologiile comunicării dezvoltându-se, de asemenea, într-un ritm similar. Aceste fapte, dar şi numeroase altele, au determinat schimbări rapide în toate domeniile de activitate, schimbări la care omul a trebuit să se adapteze prin educaţie.

Ceea ce a făcut însă ca educaţia să devină în secolul al XX-lea o problemă globală este explozia demografică, şcolară şi informaţională care a însoţit evenimentele, atât pozitive, cât şi negative, care au marcat acest secol.

La nivel individual, pentru extinderea cunoaşterii nu există experienţe general- valabile. Fiecare persoană trebuie să găsească o cale cât mai bună şi mai potrivită puterilor şi aptitudinilor sale.

Individul este modelat de idealurile societăţii şi nu invers, iar acţiunea pe care societatea o exercită asupra membrilor săi este

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

educația. Școala sistematizează și acumulează această acțiune. Educația există numai în societate și se desfășoară doar după structura și necesitățile acesteia.

În funcție de epocă și de țară, educația a variat foarte mult. Una era educația în Antichitate, alta era în Evul Mediu și alta în epocile moderne. Nevoile societăților și idealul pe care acestea îl aveau despre om au stat la baza acestor diferențe.

Émile Durkheim considera că : "fiecare societate își face un anumit ideal despre om, despre ceea ce trebuie să fie el, atât din punct de vedere intelectual, cât și fizic și moral; acest ideal este, într-o oarecare măsură, același pentru toți cetățenii, dar de la un punct oarecare el se diferențiază după mediile particulare pe care orice societate le cuprinde în sânul ei."[1] Deci educația a diferit în timp nu numai după societate, ci chiar în cadrul aceleiași societăți, după grupurile sociale mai mici, după natura și rolul lor.

În definiția pe care a dat-o educației, Durkheim arată că aceasta este „acțiunea exercitată de către generațiile adulte asupra celor ce nu sunt coapte pentru viața socială. Ea are ca obiect să provoace și să dezvolte la copil un număr oarecare de stări fizice, intelectuale și morale, pe care le reclamă de la el atât societatea politică în ansamblul ei, cât și mediul special căruia îi este cu deosebire destinat."[2]

Conform concepției durkheimiene, educația este „un fapt social", este „socializarea metodică a tinerei generații", pentru societate aceasta fiind doar „mijlocul prin care ea își pregătește, în sufletul copiilor, condițiile esențiale ale propriei sale existențe."[3]

---

[1] Durkheim, Émile. *Educație și sociologie*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1980, p. 38.

[2] Idem, *Op. cit.*, p. 39.

[3] Idem, *Op. cit.*, passim.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Cei mai mulți pedagogi consideră că idealul educației este formarea de personalități cât mai distincte, cât mai autonome. Ființa umană are trăsături complexe și ierarhizate, sistemice, de ordin bio-psiho-socio-cultural, și pentru a înțelege omul și a-l putea educa în mod științific, este necesar să se țină seama atât de date din biologie și psihologie, cât și de date de ordin sociologic și cultural.

Personalitatea umană este așa cum o cere grupul social, în care aceasta se dezvoltă. De exemplu, în societățile primitive, societatea fiind nediferențiată, și personalitatea este nediferențiată. Însă, pe măsura evoluției societății, odată cu diferențierea continuă influențată de diviziunea muncii și diferențierea valorilor, personalitatea începe să se desprindă de grup și devine tot mai diferențiată. Se poate vorbi de un maximum de dezvoltare în societățile moderne în care se pot observa personalitățile cele mai distincte și mai autonome. Acestea nu sunt altceva decât produsul evoluției sociale. Personalitatea este considerată de unii ca o întretăiere de cercuri sociale. (Simmel, Durkheim).

Marin Stoica arată că dezvoltarea și inovarea socială, prin formarea omului ca personalitate, creator de valori materiale și spirituale, constituie funcția principală a educației.[4] Rolul hotărâtor în formarea, cultivarea și valorificarea disponibilităților creatoare ale individului revine, așadar, educației. Instituțiile de învățământ trebuie să aibă în centrul preocupărilor formarea și dezvoltarea armonioasă a personalității creative, capabilă să se adapteze la condițiile în schimbare ale vieții.

De-a lungul istoriei umanității, relația educație-cultură-civilizație-personalitate a constituit un element determinant în formarea armonioasă a omului. În Grecia antică, educația se desfășura în funcție de vârstă: până la 7 ani educația avea loc în familie, de la 7 la 21 de ani se desfășura în școlile publice unde se învățau citirea, scrisul, aritmetica, muzica și gimnastica. După 21 de ani urma educația

---

[4] Vezi Stoica, Marin. *Psihopedagogia personalității*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1996, p. 58.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

superioară, științifică: literatură, filosofie, științe naturale, fizică, politică, retorică, științe militare. Centrul acestei educații îl constituia formarea valorilor spirituale.

În Roma antică, educația copiilor începea, de asemenea, în familie sub formă de joc, iar de la 7 ani urma școala primară în cadrul căreia copiii învățau să calculeze și să recite versuri. Între 12 și 16 ani se frecventa gimnaziul unde se învăța latina, greaca, geometria, astronomia, muzica, istoria romană și geografia. După vârsta de 17 ani, tinerii puteau urma fie școala superioară de retorică unde se studia retorica, literatura și dreptul, fie școli speciale de drept, medicină sau arhitectură. Educația la romani urmărea formarea unor cetățeni capabili să se integreze în viața socială.[5]

Componentele educației au fost regândite pe măsura dezvoltării pe care au cunoscut-o toate domeniile de activitate. Pentru a forma o personalitate integrală receptivă la schimbări, educația a trebuit să anticipeze aceste schimbări. Acest ultim aspect este extrem de important în special pentru perioada contemporană.

Trebuie menționate, de asemenea, și aspectele legate de reorientarea educației de la conținutul informativ spre principiile formative, și anume formarea personalității prin educarea și însușirea metodologiei și a procedurilor de învățare, prin deprinderea modului de a învăța, de a cerceta. În acest sens, Vasile Țapoc consideră că „Acumularea cunoștințelor în procesul de învățământ este necesară, dar nu și suficientă. Cunoștințele se învechesc, dar dacă studentul posedă arta îmbogățirii lor, va face față mai ușor împrejurărilor schimbătoare ale vieții."[6]

---

[5] Vezi Țapoc, Vasile. *Disertația Științifică. Inițiere în cercetarea științifică și filosofia succesului*. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, 2000, p. 4-5; Stoica,Marin. *Op. cit.*, p. 32-33, 35-36.

[6] Țapoc,Vasile. *Op. cit.*, p. 9.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Psihologii şi pedagogii, oamenii de ştiinţă în general, au încercat încă din cele mai vechi timpuri să pună bazele unei ştiinţe a creării deprinderilor, a metodelor ştiinţifice, o ştiinţă a însuşirii cât mai temeinice a cunoaşterii. Căci aşa cum spunea Aristotel, „trei lucruri sunt necesare pentru educaţie: talentul, exerciţiul, o metodă de studiu."[7]

Ştiinţa de a învăţa cu toate aspectele pe care le presupune, dar în special tehnica informării cu procesele de căutare şi regăsire, ca şi arta lecturii ocupă în prezent o poziţie esenţială în cadrul educaţiei.

Pornind de la faptul că tehnica muncii intelectuale sau arta însuşirii ştiinţei nu este altceva decât ştiinţa dezvoltării personalităţii şi a talentului, vor fi abordate în paginile care urmează elemente privind anumite tehnici ale muncii intelectuale, în special cele care contribuie la dezvoltarea personalităţii umane pe direcţia inovaţiei, a cercetării. În acest sens, accentul se va pune mai ales asupra personalităţii studentului, a celor care învaţă de la acest nivel în sus. O atenţie deosebită va fi acordată lecturii, ca proces fundamental în dezvoltarea tehnicii de muncă intelectuală, de calitatea lecturii fiind legată şi calitatea dezvoltării intelectuale.

Elemente privind tehnica muncii intelectuale şi dezvoltarea personalităţii umane în direcţia creativităţii

Tehnica muncii intelectuale ar trebui să constituie o parte integrantă din educaţia tuturor oamenilor, indiferent de vârsta şi profesia lor. A. Toffler afirma că „Analfabetul de mâine nu va mai fi cel care nu ştie să citească, ci va fi cel care nu a învăţat cum să înveţe."[8] Şi aceasta pentru că tehnicile muncii intelectuale au rolul de a facilita deschiderea

[7] Aristotel. Apud: Ţapoc, Vasile, *Op. cit.*, p. 6.
[8] Toffler, A. Apud: Ţapoc, Vasile, *Op. cit.*, p. 8.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

intelectuală spre conținutul diverselor activități socio-profesionale și de cercetare științifică, și, de asemenea, au rolul de a asigura adaptarea cât mai bună a oamenilor la diferitele schimbări care au loc la nivelul întregii societăți contemporane. Având la bază rezultate ale cercetărilor desfășurate în discipline precum pedagogia și sociologia, psihologia și în special psihologia învățării, tehnica muncii intelectuale se integrează în preocuparea tot mai constantă pentru calitate înregistrată la nivelul tuturor domeniilor de activitate.

În școală, în general, se dobândește capacitatea de a desfășura activități intelectuale. Foarte devreme apare capacitatea de a gândi, de a cunoaște, de a avea o activitate rațională, de a opera cu noțiuni științifice. Pregătirea pe care o oferă școala, indiferent de nivel, nu este însă suficientă. Toate cunoștințele, abilitățile și tehnicile deprinse trebuie dezvoltate în permanență, trebuie valorificate prin activități creatoare. Se poate totuși afirma că în cadrul liceului și apoi al facultății se pun adevăratele baze în vederea formării unui stil propriu de muncă intelectuală.

Primele elemente ale personalității, dar care se pot încă modifica, apar în copilărie, însă ceea ce este esențial în personalitatea unui om se conturează în adolescență și în perioada de maturitate incipientă, adică în perioada de studenție. Procesul educativ care are loc în acest interval contribuie în mare măsură la cristalizarea personalității. De-a lungul timpului, personalitatea a fost definită din perspectiva mai multor orientări și teorii: teoria biologică, teoria psihanalitică, teoria factorială, orientarea experimentalistă, teoria integrativ-dinamică, teoria învățării, teoria sistemelor etc. M. Stoica definește această noțiune astfel: „organizarea dinamică și unitară în procesul învățării a structurilor cognitiv-operaționale, afectiv-motivaționale, psihomotrice, dinamico-energetice, afectiv-motivaționale și atitudinal-valorice, manifestate în comportamentul subiectului."[9]

[9] Stoica, Marin. *Op. cit.*, p. 68.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

O dimensiune esențială a personalității este creativitatea, iar școala are un rol important în dezvoltarea capacităților creative ale copiilor. Printre factorii creativității se numără: aptitudinile intelectuale, aptitudinea interogativă (de căutare), flexibilitatea cognitivă, sensibilitatea estetică și posibilitatea de sesizare a destinului, a încrederii creatorului în viitorul său.

S-a afirmat că atitudinea creativității este prezentă la niveluri variabile, dar la toți indivizii normali și, de asemenea, că procesul creativ poate fi realizat în mod intenționat, că el poate fi învățat și dezvoltat la un mare număr de oameni.[10]

Ned Herrmann a împărțit oamenii în trei categorii în funcție de creativitate. Astfel, o primă categorie o formează cei care sunt în mod constant creativi, persoane care exercită în mod activ datele lor creative pentru plăcere și profit. O a doua categorie îi include pe cei care sunt uneori creativi, care au momente de inteligență creativă din timp în timp. Și în sfârșit, în a treia categorie intră cei care pot să fie creativi, dar încă nu au exploatat acest potențial.[11]

În perioada studiilor universitare se poate vorbi atât despre desăvârșirea personalității, cât și despre dezvoltarea potențialului creator al studenților. Pentru a gândi sistematic și eficient, pentru a folosi noul, pentru a fi creativ este necesar un efort susținut și constant. Acest efort trebuie să continue și să fie amplificat pe parcursul întregii vieți.

Studiile au arătat însă faptul că tinerii nu au suficiente deprinderi practice în primul rând pentru o dezvoltare armonioasă a personalității și apoi pentru desfășurarea unor activități creative. Este vorba de acele deprinderi practice de folosire a tehnicilor de muncă intelectuală. Tehnica autoeducativă, a studiului individual nu se desfășoară în mod

---

[10] Vezi Druță, Florin. *Psihologie și educație*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1997, p. 99-100.

[11] Vezi Herrmann, Ned. *Les dominances cérébrales et la créativité*. Paris: Retz, 1992. Apud: Druță, Florin, *Op. cit.*, p. 136.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

corespunzător, este preferat sistemul preluării cunoştinţelor în dauna exersării metodelor şi a tehnicilor de muncă independentă, ale descoperirii şi creativităţii. Adesea, aceste tehnici au fost învăţate la modul informal-accidental, sunt utilizate doar în anumite situaţii, iar aplicarea lor diferă. La nivelul elevilor şi studenţilor pot fi distinse câteva categorii: cei care cunosc şi aplică tehnicile de muncă intelectuală, cei care cunosc unele tehnici, dar nu le folosesc, şi cei care nu le cunosc sub nici o formă.

Studiul individual este o formă de dobândire a cunoştinţelor, specifică pentru învăţământul universitar. Dar însuşirea cunoştinţelor este, de fapt, individuală, indiferent de nivelul de învăţământ. Totuşi, fiecare nivel are un anumit specific în privinţa modului de efectuare a studiului individual.

Astfel, pe parcursul gimnaziului şi liceului elevii îndeplinesc prin studiul individual în special operaţiile de memorizare. La nivel universitar, această formă de dobândire a cunoştinţelor se amplifică, devine mult mai complexă. Studenţii trebuie să aprofundeze cunoştinţele predate în cadrul cursului. Ei trebuie să cerceteze în mod critic şi alte surse, să sintetizeze cunoştinţele acumulate. Este vorba deci de un mod creator de a aprofunda cunoştinţele. În această etapă predomină nu procesele de memorizare, ci procesele de sintetizare şi adâncire a cunoştinţelor. Tehnicile cerute pentru un astfel de studiu sunt utile şi ulterior, de fapt pe parcursul întregii existenţe, când este necesar ca fiecare persoană să-şi actualizeze în mod constant cunoştinţele şi să fie la curent cu ultimele dezvoltări din ştiinţă şi tehnică.

Necesitatea orientării, înţelegerii şi exersării metodelor şi tehnicilor de muncă intelectuală la toate nivelurile de învăţământ a fost constatată de mult timp. În acest fel, aceste metode şi tehnici sunt integrate în cadrul procesului de învăţare sau studiere a diferitelor discipline.

Atunci când se abordează aspecte legate de munca intelectuală trebuie avute în vedere atât metodele de gândire, de învăţare, cât şi

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

aspectele educative ale organizării şi îndrumării muncii intelectuale. Nu numai procedeele şi sistemele de informare prezintă importanţă, ci şi strategia de activitate, de organizare şi conducere care asigură desfăşurarea în condiţii cât mai bune a muncii intelectuale.

Un aspect care nu trebuie ignorat în legătură cu formarea armonioasă a personalităţii este că aceasta presupune mai multe tipuri de educaţie: intelectuală/ştiinţifică, estetică, fizică, tehnologică, profesională, moral-civică şi religioasă. O poziţie centrală o ocupă în mod evident educaţia intelectuală. Aceasta vizează o serie de obiective. Menţionăm în continuare cele mai importante dintre aceste obiective:

- Asimilarea de către elevi / studenţi a unui sistem de cunoştinţe fundamentale, cu valoare operaţională, din principalele domenii de activitate, astfel încât ei să poată gândi independent şi aplica aceste cunoştinţe.
- Lărgirea continuă a orizontului de cultură generală, care facilitează formarea culturii profesionale şi creativitatea.
- Dezvoltarea curiozităţii ştiinţifice, a intereselor de cunoaştere, a sentimentelor intelectuale, a pasiunii pentru promovarea ştiinţei şi a culturii umaniste.
- Formarea deprinderilor de muncă intelectuală privind: localizarea, selectarea, organizarea şi evaluarea informaţiilor, asimilarea lor prin lectură ştiinţifică pe bază de fişe-conspect şi fişe de idei.
- Dezvoltarea spiritului de observare, a capacităţii de prelucrare, interpretare şi operare cu informaţiile asimilate.
- Însuşirea metodelor, a tehnicilor şi a regulilor de învăţare eficientă.
- Dezvoltarea inteligenţei şi a creativităţii, dimensiuni importante ale personalităţii omului contemporan.
- Dezvoltarea capacităţilor cognitiv-operaţionale, de a gândi logic, analitic, critic, sintetic şi interpretativ, de a sesiza

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

esențialul și relațiile dintre obiecte, fenomene și procese, de a combina și recombina cunoștințele în forme noi, de a efectua raționamente în lanț și supraetajate.

- Formarea capacității de a extrapola și interpola informații, de a formula ipoteze de rezolvare a problemelor.
- Formarea capacității de invenție și inovație și a atitudinii creative.
- Dezvoltarea capacității de a gândi interdisciplinar, de a coopera și respecta regulile de igienă a muncii intelectuale.[12]

În cadrul procesului de evoluție a unei personalități apte de a se perfecționa pe toată durata existenței, însușirea metodelor și tehnicilor de muncă intelectuală este esențială.

Există țări precum Suedia, S.U.A., Germania ș.a. în care instituțiile de învățământ au elaborat un curriculum care prevede în mod expres predarea-învățarea metodelor și tehnicilor de muncă intelectuală. Studiul și exersarea acestora sunt prezente de la ciclul primar până la cursurile postuniversitare. Întâi se învață cum să se organizeze munca de învățare, cum să se însușească anumite deprinderi elementare (timp, loc, instrumente) și, apoi, cum să se însușească procedeele științifice caracteristice învățării diferitelor discipline.

În legătură cu învățarea metodelor și tehnicilor de muncă intelectuală s-a vorbit despre importanța relației general-particular.[13] Conținutul, logica și metodele de cercetare ale științelor influențează modalitățile de învățare. Fiecare știință are metodele sale proprii. Astfel, în chimie, metoda analizei cantitative este de bază; în învățarea limbilor străine, metoda conversației este esențială etc.

„A întocmi o bibliografie folosind fișe, a efectua un experiment într-un laborator de chimie, a lucra cu microscopul în biologie, a lucra

---

[12] Vezi Stoica, Marin. *Op. cit.*, p. 99-100.

[13] Vezi *Metode și tehnici de muncă intelectuală*. Coordonator Leon Țopa. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1979, passim.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

cu dicționare, a folosi instrumente de măsurare, a aplica procedee de concentrare intelectuală, a folosi calculatorul etc. toate aceste acțiuni, ocurente unui scop de cunoaștere, de producție sau de acțiune socială constituie tehnici, procedee, operații de muncă intelectuală, de amploare și importanță inegală, având un conținut variat, după natura obiectului, a disciplinei sau practicii în care lucrăm."[14]

Tehnicile muncii intelectuale sunt influențate și de standardizarea procedeelor, tehnicilor și operațiilor de cercetare științifică. La nivelul învățământului superior, metodele active, participative se aproprie până la identificare cu metodele cercetării, experimentării.

Karl Steinbuch a analizat profilul studentului și trăsăturile de bază ale personalității acestuia. Pentru a fi pregătit să învețe toată viața și să desfășoare activități creatoare sunt necesare câteva elemente dintre care menționăm:

- Pregătirea necesară și capacitatea de a învăța în mod constant.
- Capacitatea de a gândi logic, analitic, critic și structurat.
- Capacitatea de a gândi operațional.
- Capacitatea de a-și propune scopuri și de a opta.
- Capacitatea de a coopera.
- Capacitatea de a persevera.
- Capacitatea de concentrare și de precizie etc.[15]

Studiile efectuate la nivelul învățământului superior au arătat că în această etapă a procesului educativ este necesară o participare activă, intensă, specializată și critică a studentului. De asemenea, s-a constatat că preocuparea autoeducațională a studentului este precis

---

[14] *Ibidem*, p. 24.

[15] Vezi Steinbuch, Karl. *Programm 2000*. Stuttgart: Deutsche Verlags-Anstalt, 1970, p.187. Apud: *Metode și tehnici de muncă intelectuală*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1979, p. 52-53.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

profilată, în măsura în care este formată prin activitatea profesională de cercetare.[16]

Învățământul superior se caracterizează prin autonomia studiului, prin cooperare, cercetare. Cultivarea proceselor autoeducaționale la studenți este prioritară, dar trebuie remarcat că preocupările autoeducaționale la studenți diferă în funcție de facultate.

Elementele care definesc învățământul superior, dar și statutul studentului ca persoană care poate opta în toate domeniile de viață determină caracteristicile învățării la studenți. Este vorba de accentuarea autonomiei în învățare, apoi de faptul că studentul poate să-și elaboreze o învățare conștientă, responsabilă, organizată, însușindu-și obiective, conținuturi, metode de instruire și sisteme de evaluare în procesul formării sale. Formele și metodele învățării la studenți diferă de cele specifice învățării la elevi. Nu trebuie uitat că verificarea învățării se produce la intervale mai lungi și vizează conținuturi mai cuprinzătoare. În învățământul superior se pune accent pe rolul creator, inventiv al celor care învață, și, de asemenea, la acest nivel se explorează problemele esențiale, de importanță, actuale și de perspectivă. Specifică la studenți este și învățarea deontologică.[17]

În articolul intitulat „În căutarea sensului educației", Claude Bernard arată că „esența muncii intelectuale este:

1. fie căutarea sensului,
2. fie combinarea elementelor selecționând relațiile care „marchează",
3. fie inventarea unui sens, căci sensul nu există, ci devine."[18]

---

[16] Vezi *Metode și tehnici de muncă intelectuală*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1979, p. 48.

[17] *Ibidem*, p. 49-50.

[18] Bernard, Claude. À la recherche du sens de l'éducation, p. 50. În: *Lecteurs et lectures en éducation*. Sous la direction de Jean Hassenforder. Paris: Editions L'Harmattan, 1993, 357 p.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Obiectivele care se urmăresc la nivelul absolventului de învățământ superior prin însușirea metodelor și tehnicilor de muncă intelectuală sunt:

- Folosirea specializată și critică a acestor metode și tehnici:
  - realizarea impactului creator între teorie și metodă, între teorie și practică;
  - capacitatea operațională, însușită critic, de educație permanentă prin autoactivitate și creativitate.
- Însușirea unei munci profesionale prin stăpânirea creatoare a programelor științifice necesare.
- Deschiderea și capacitatea de inovare în munca științifică, de cercetare și proiectare, în viața social-culturală, artistică.
- Capacitatea de a lua decizii în comun, de a opta și evalua lucruri, situații și oameni:
  - cunoașterea de sine și metodele perfecționării profesionale, ale desăvârșirii culturii.

La nivelul adultului între 25-50 de ani, aceste obiective sunt:

- Capacitatea de a determina cerințele obiective și subiective de integrare social-profesională și de perfecționare profesională, științifică, culturală:
  - adecvarea bugetului de timp prin autoconducere și organizare a activităților sub aspect familial, profesional și subiectiv;
  - dezvoltarea maximă a personalității și a creativității.
- Capacitatea de transfer al deprinderilor la situații și modalități de muncă noi.
- Păstrarea tonusului vital și a capacității creatoare prin respectarea igienei muncii intelectuale; menținerea capacității de compensare a unor lipsuri generate de vârstă, prin randamente bune cu ajutorul altor calități.[19]

---

[19] Vezi *Metode și tehnici de muncă intelectuală*. Coordonator Leon Țopa. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1979, p. 54-55.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Se poate spune deci că în munca intelectuală sunt esențiale câteva reguli: studierea unei mari cantități de materiale documentare și de informații, permanenta perfecționare prin trecerea de la o treaptă la alta a cunoașterii, menținerea tonusului intelectual prin igiena minții.

Nu trebuie omis faptul că există mai multe paliere ale muncii intelectuale. Astfel la nivelul elevului / studentului, se poate vorbi de munca intelectuală la cursuri, munca intelectuală acasă (deci studiul individual), munca intelectuală în bibliotecă ș.a.

În legătură cu ultimul palier trebuie spus că aceste instituții, structurile infodocumentare, trebuie să se integreze în mediul de muncă intelectuală al fiecărui individ. Tehnicile de muncă intelectuală în bibliotecă se perfecționează în permanență. Pentru desfășurarea muncii intelectuale în bibliotecă este necesară cunoașterea unor aspecte care sunt specifice acestei activități, pornind de la cele mai simple până la cele mai complexe.

Elemente privind munca intelectuală în bibliotecă

Metodele de informare fac parte din ansamblul muncii intelectuale. Deprinderea folosirii principiilor și tehnicilor de prelucrare a informației trebuie să se formeze de timpuriu din perioada gimnaziului și liceului și să continue și să se consolideze în perioada facultății, atunci când studiul individual ocupă un rol esențial în dezvoltarea personalității.

A fost adesea subliniată necesitatea existenței a trei componente la nivelul informării individuale a studentului, și anume:

- *„informarea fundamentală* care este constituită din cunoștințe și noțiuni de bază în profilul și în domeniul respectiv;
- *informarea tematică* care are scopul obținerii de informații pe o temă sau problemă specifică, de exemplu, pentru

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

abordarea unei teme de cercetare ştiinţifică, pentru fundamentarea şi elaborarea soluţiei de dezvoltare a acesteia;

- *informarea generală, curentă* care asigură studentului un orizont ştiinţific larg, alimentat continuu cu noutăţile, cu progresul, cu direcţiile de dezvoltare şi cu tendinţele propriului domeniu şi ale celor învecinate."[20]

Biblioteca poate fi percepută de către elevi / studenţi prin intermediul procesului de cercetare ca un loc pentru descoperire şi dezvoltare personală. Este necesară însă, în acest scop, o anumită instruire pe care profesorii şi bibliotecarii o pot oferi pe baza unei înţelegeri complete a modului în care elevii / studenţii percep procesul de cercetare şi, de asemenea, a modalităţii în care învăţarea prin cercetare poate fi facilitată. În ultimul timp, în ţări precum Regatul Unit al Marii Britanii şi al Irlandei de Nord, S.U.A., Australia şi Canada au fost dezvoltate numeroase modele de instruire privind activitatea care trebuie desfăşurată în bibliotecă. Implementarea efectivă a unor astfel de modele depinde de înţelegerea de către profesori şi bibliotecari a faptului că elevii / studenţii variază în ceea ce priveşte nivelul de abstractizare cu care pot lucra, că ei sunt persoane active a căror cunoaştere creşte atunci când utilizează informaţia şi că ei cunosc schimbări ale sentimentelor, ca şi schimbări în gândire pe parcursul procesului de informare.

Prezentăm în continuare un astfel de model care poate contribui la perceperea activităţii de cercetare în bibliotecă ca o oportunitate pentru descoperire şi dezvoltare personală. Acest model a fost realizat în Canada, în cadrul Universităţii Alberta. Fiecare etapă a acestui model se caracterizează prin câteva acţiuni.

1. Planificarea
   - stabilirea subiectului

[20] Ibidem, p. 158-159.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

- identificarea surselor de informare
- identificarea audienței și a formatului de prezentare
- stabilirea criteriilor de evaluare
- procesul de revizuire

2. Regăsirea informației
   - localizarea resurselor
   - adunarea resurselor
   - procesul de revizuire
3. Prelucrarea informației
   - alegerea informației relevante
   - evaluarea informației
   - organizarea și înregistrarea informației
   - realizarea legăturilor și a inferențelor
   - crearea produsului
   - revizuire și editare
   - procesul de revizuire
4. Partajarea informației
   - prezentarea concluziilor
   - demonstrarea unui comportament corespunzător al audienței
   - procesul de revizuire
5. Evaluarea
   - evaluarea produsului
   - evaluarea procedurilor și abilităților de cercetare
   - procesul de revizuire.[21]

În etapa de Planificare, studenții au posibilitatea de a-și forma o imagine clară asupra întregului proces de cercetare.

[21] Vezi Oberg, Dianne. Teaching the research process for discovery and personal growth. În: *65th IFLA Council and General Conference*. Bangkok, 1999, p. 52-60.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

În etapa de Regăsire a informației, studenții obțin sursele de informare de care au nevoie.

În cadrul etapei de Prelucrare a informației, studenții selectează și sintetizează informația pertinentă pentru subiectul lor. Este vorba, de fapt, de o etapă cu două faze. După selectarea și înregistrarea informației, studenții realizează un produs de cercetare prin organizarea și sintetizarea informației într-un mod unic și personal.

În etapa de Partajare a informației, studenții prezintă produsul de cercetare într-un mod care are înțeles pentru o anumită asistență.

În etapa de Evaluare, accentul cade pe implicarea studenților în evaluarea atât a procesului, cât și a produsului de cercetare.

Elemente privind procesul de lectură

Munca intelectuală are în vedere toate formele de fixare a informației, nu se rezumă doar la citit, la lectură. Lectura însă are un rol fundamental în cadrul tehnicilor de muncă intelectuală. Lectura a fost și este pentru om principala modalitate de intrare în zona cunoașterii.

S-a spus că tehnicile muncii intelectuale cu cartea și prin carte au virtuți superioare, fiind caracterizate de coerență, logică, modalități de sistematizare, de aprofundare și dezbatere și, de asemenea, s-a afirmat că acest instrument pe care îl reprezintă cartea, rămâne mijlocul principal al răspândirii, sistematizării, interpretării și asimilării creatoare a cunoștințelor din toate domeniile științei, tehnicii, artei, culturii.[22]

Factorii educativi au un rol important atât în favorizarea apariției și dezvoltării lecturii, cât și în formarea la elevi / studenți a unor atitudini

[22] Vezi *Metode și tehnici de muncă intelectuală*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1979, passim.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

de receptare corectă a informațiilor, de sistematizare a lor, de organizare rațională, în timp și spațiu, a studiului cărții.

Problema centrală a lecturii este cea a determinării sensului, omul încercând să capteze și să descifreze prin lectură un mesaj. Receptarea mesajului duce la un proces de actualizare a vechilor cunoștințe, dar și la noi asocieri, și, posibil, la descoperirea de noi adevăruri.

Barbara Swaby consideră că „domeniul lecturii constituie una dintre zonele cele mai uimitoare , complexe și aparent copleșitoare din întreaga educație."[23]

Procesul lecturii eficiente presupune câțiva parametrii:

- cel al cuprinderii (explorării) globale a textului;
- cel al chestionării, al întrebărilor și al primelor evaluări și decizii;
- citirea desfășurată;
- recapitularea;
- cel al revenirii pentru a revedea lucrurile, o citire selectată, uneori și integrală.[24]

A aborda problema lecturii înseamnă a aborda o zonă vastă și complexă care poate fi cercetată din mai multe perspective, cu diverse mijloace.

Lectura înseamnă în primul rând decodificare, iar reușita actului de lectură depinde de echilibrul dintre lizibilitatea textului și competența cititorului.

În lucrarea „Introducere în teoria lecturii", Paul Cornea distinge între două accepții majore ale conceptului de „lectură". Astfel, mai

---

[23] Swaby, Barbara E. R. *Teaching and learning reading. A pragmatic Approach*. Boston: Little, Brown and Company, 1984, p. 2.

[24] Vezi Robinson, Francis. Apud: *Metode și tehnici de muncă intelectuală*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1979, p. 67-69.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

întâi se poate vorbi de o accepție restrânsă la comunicarea scriptică, și apoi de una extinsă la orice tip de comunicare. În primul caz, prin lectură se înțelege „ansamblul activităților perceptive și cognitive vizând identificarea și comprehensiunea mesajelor transmise scriptic", iar în al doilea caz este vorba de identificarea și comprehensiunea mesajelor transmise cu ajutorul altor sisteme semnificante decât grafismul.[25]

Există posibilitatea grupării practicilor curente de lectură în funcție de două modalități de abordare a textului. Prima, numită de Escarpit hipolografică este stângace, dependentă, de slab randament și constituie un stadiu al perioadei de ucenicie, iar a doua, hiperlogografică este avizată, autonomă, potențial productivă și se bazează pe recunoașterea simultană a mai multor cuvinte. Dintre modurile de lectură hiperlogografice menționăm: lectura liniară, lectura receptivă, lectura literară, lectura informativă globală, lectura exploratorie, lectura de cercetare, lectura rapidă.[26]

Adevărata lectură este o lectură motivată. Robert Escarpit vorbea de două tipuri de comportament care corespund unui motiv rațional sau unuia existențial. Considerarea cărții exclusiv ca sursă de informații corespunde unui comportament obiectiv. Cititorul nu participă, ci utilizează. Comportamentul proiectiv are la bază lectura care oferă un cadru experienței cititorului. În cadrul lecturii obiective se poate distinge între lectura de studiu sau lectura de învățare, lectura complementară sau de informare și lectura de consultare.[27]

Lectura se adaptează scopului urmărit, naturii textului, dar și circumstanțelor. În funcție de nevoi și împrejurări, diversele moduri de a citi (obiectiv ori proiectiv; eferent ori estetic; liniar, exploratoriu ori selectiv; senzual ori logic; nonșalant sau programat; identificatoriu

---

[25] Vezi Cornea, Paul. *Introducere în teoria lecturii*. Iași: Polirom, 1998, p. 13.

[26] *Ibidem*, p. 119-121.

[27] Escarpit, Robert. *Sociologie de la littérature*. Paris, 1960, passim.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

sau critic; consumatorist ori asimilatoriu etc.) sunt practicate izolat sau în combinație. Lectura depinde de posibilitățile, aptitudinile, tendințele fiecărui individ, fiind un act extrem de complex.

Paul Cornea arată că lectura poate fi studiată din două perspective diferite: explicarea și comprehensiunea, acest proces al lecturii implicând un complex de activități care articulează procese automatizate cu procese conștiente, iar dacă luăm drept criteriu fidelitatea față de structurile textului, practicile lectorale pot fi repartizate astfel: pe o poziție superioară, a maximei adecvări, interpretarea (o lectură prin excelență avizată, tinzând spre maxima fidelitate a restituirii sensului), pe o poziție de mijloc lectura standard (aceasta duce la o comprehensiune mai mult sau mai puțin satisfăcătoare a textului și la o reprezentare mentală a lumii ficționale de pregnanță și completitudine variabile), iar pe o poziție inferioară lectura liberă (după bunul plac – o lectură la discreție, arbitrară, degajată de constrângeri exterioare, decisă de subiect, potrivit idiosincraziilor lui).[28]

Iată cum este caracterizată interpretarea: „o lectură controlată, raționalizată, sistematică, întreprinsă de expert sau de critic, uneori și de cititorul care le împrumută metoda; ea constituie un termen de referință, un fundal pe care se proiectează lectura standard, spre a-și verifica intuițiile ori spre a-și măsura abaterile, un orizont (teoretic) al deplinei expansiuni și eflorescențe ale sensului."[29]

Émile Faguet consideră că lectura comportă trei personaje: autorul, cititorul, iar criticul este mediatorul.[30] Cititorul, lectorul îndeplinește trei funcții: performarea, evaluarea, cooperarea. În primul caz, lectorul are sarcina de a înțelege, „de a afla ce vor să spună,

[28] Vezi Cornea, Paul. *Op. cit.*, p. 202-203.

[29] Idem, *Op. cit.*, p. 204.

[30] Vezi Faguet, Émile. *Arta de a citi*. București: Albatros, 1973, p. 9.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

semnificanții, ceea ce se traduce prin decodificarea semnelor și interpretarea lor"; în al doilea caz, lectorul evaluează, ia atitudine față de textul pe care îl performează, din punct de vedere afectiv și axiologic; în cel de-al treilea caz, este vorba de o funcție cooperativă a lectorului care decurge din primele două.[31]

Eugen Heroveanu observa faptul că menirea cărții nu este numai de a ne informa, de a ne îmbogăți cunoștințele, de a ne mulțumi sufletul, ci și de a ne stimula gândirea, cele mai bune cărți fiind de altfel cele care dau mai mult de lucru spiritului, imaginației și facultăților noastre afective.[32] La rândul său, Faguet remarca faptul că „a ști să citești e o artă și există o artă de a citi", iar „arta de a citi este arta de a gândi plus încă ceva.(...) Trebuie să gândești și să citești încet, pe îndelete, cu prudență, fără să te grăbești, făcându-ți mereu obiecții, atât ție, cât și autorului."[33]

Nicolae Iorga a afirmat, de asemenea, că „A citi fără a gândi este a mânca fără a mistui. Spiritul dă afară tot ce nu poate apropia prin munca propriei gândiri".[34]

Nicolae Balotă remarca în lucrarea sa „Arta lecturii" că lectura poate să devină un mod de a fi și că arta lecturii năzuiește spre producerea unor forme noi.[35] Evident aceasta depinde de fiecare lector în parte.

Mihai Eminescu spunea: „Citește! Citește mereu, creierul tău va deveni un laborator de idei și imagini din care vei întocmi înțelesul și filosofia vieții."[36]

---

[31] Vezi Cornea, Paul. *Op. cit.*, p. 61-63.

[32] Vezi Heroveanu, Eugen. *Despre arta de a citi și alte lucruri în legătură cu această temă*. București: Editura „Cartea Românească", 1940, p. 27.

[33] Faguet, Émile. *Op. cit.*, p. 58.

[34] Iorga, Nicolae. Apud: Țapoc, Vasile. *Op. cit.*, p. 43.

[35] Vezi Balotă, Nicolae. *Arta lecturii*. București: Cartea Românească, 1978, p. 6, 11.

[36] Eminescu, Mihai. Apud: Țapoc, Vasile. *Op. cit.*, p. 39.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

O tipologie a lectorilor ar include: lectorul „alter ego" – primul cititor al rândurilor pe care le scriu acum sunt eu însumi (lectura coincide aproape cu elaborarea scriptică, iar elaborarea scriptică se transformă în lectură); lectorul vizat – destinatarul (este cel pe care îl are nemijlocit în vedere emitentul unui text); lectorul prezumtiv – numit de unii şi ideal (este cel pe care autorul îl revendică fără a-l cunoaşte, este cititorul pe care şi-l imaginează poetul neînţeles, reprezintă de obicei o proiecţie a narcisismului auctorial, un construct fantasmatic de substituţie); lectorul virtual – numit şi implicit sau model (este un construct abstract cu rolul de a prestructura potenţialităţile semantice ale textului); lectorul înscris (este cititorul reprezentat „în carne şi oase" în text); lectorul real – empiric (este cititorul propriu-zis).[37]

Putem spune că pentru fiecare individ, lectura poate avea o semnificaţie aparte. Sunt relevante în acest sens afirmaţiile pe care diverse personalităţi le-au făcut în legătură cu această temă.

Descartes considera lectura „ca o strălucită conversaţie cu cele mai oneste spirite ale trecutului", Goethe nota „Am ajuns aproape la 80 de ani, citesc mereu, dar nu pot spune că ştiu multe şi nici că ştiu să citesc", iar pentru Borges, lectura constituia „o formă a fericirii."[38]

Un proverb latinesc spune că „Cine notează citeşte de două ori." Căci lectura nu înseamnă doar pricepere şi înţelegere, conectare la universul de idei al cărţii ci, în acelaşi timp, presupune fixarea informaţiilor pentru o regăsire ulterioară. Notele personale fac parte din tehnica muncii intelectuale, ele contribuie la disciplinarea procesului de lectură şi studiu. Este vorba de o deprindere de a recepta într-un mod critic şi de a sintetiza conţinutul.

---

[37] Vezi Cornea, Paul. *Op. cit.*, p. 61-63.

[38] Descartes. Apud: Heroveanu, Eugen. *Op. cit.*, p. 52; Goethe, I. W. Apud: Ţapoc, Vasile. *Op. cit.*, p. 39; Borges. Apud: Cornea,Paul. *Op. cit.*, p. 5.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

O problemă care s-a pus întotdeauna atunci când este vorba de cărți și de lectură este cea a selecției. S-a vorbit de cărți a căror valoare universală și permanentă nu ne permite să le ignorăm.

Din cele mai vechi timpuri, o serie de personalități din diverse țări (Anglia, Italia, Franța) au încercat să realizeze liste cu cele mai bune cărți din lume. Și la noi în țară s-au întocmit astfel de liste, una fiind realizată chiar de Ion Heliade Rădulescu.

Eugen Heroveanu s-a ocupat, de asemenea, de acest aspect. El notează: „iată, lucrările pe care cred că orice om care citește, e dator să le cunoască dacă nu să le și aibă în biblioteca sa: Biblia, Homer, Platon, Tacit, Virgil, Dante, Shakespeare, Cervantes, Molière, Racine, Pascal, Schiller, Goethe. (...) Iată acum și o listă complementară, – și minimală – de cărți, pe care orice român e dator – ca român – să le citească și să le aibă: Cronicarii (în special Costineștii și Neculce), Grigore Alexandrescu, Mihai Eminescu, Ion Creangă și Mihail Sadoveanu."[39]

Se poate observa că aceste două liste au în vedere în principal domeniul literaturii și se limitează la scriitorii considerați de valoare la începutul secolului al XX-lea, lucru de înțeles dacă ne gândim când au fost întocmite aceste liste.

În ceea ce privește domeniul filosofiei, putem aminti Nota bibliografică pe care Bertrand Russell o face la lucrarea „Problemele filosofiei":

„ Cel care vrea să dobândească o cunoaștere elementară a filosofiei va constata că este mai ușor și mai profitabil să citească unele dintre scrierile marilor filosofi, decât să încerce să obțină o imagine generală din manuale. Se recomandă în special: Platon – Republica" (în special cărțile VI și VII), Descartes – „Meditații", Spinoza – „Etica", Leibniz – „Monadologia", Berkeley – „Trei

[39] Heroveanu, Eugen. *Op. cit.*, p. 13.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

dialoguri între Hyles şi Philonous", Hume – „Cercetare asupra intelectului omenesc", Kant – „Prolegomene la orice metafizică viitoare."[40]

În prezent, se vorbeşte de o a treia revoluţie pe care a traversat-o lectura, şi anume trecerea la suportul electronic. Lectura electronică prezintă atât avantaje, cât şi dezavantaje. În linii mari, se poate spune că lectura se dematerializează, ea poate înfrânge orice limitare impusă de spaţiu şi timp, dar ea cere o participare intensă, mult mai responsabilă, ea devine un exerciţiu flexibil, creator, stimulativ, este fluidă şi productivă.[41]

În ciuda apariţiei noilor mijloace de comunicare, cele existente deja nu vor dispărea, lectura electronică nu va elimina lectura tradiţională care va continua să ocupe o poziţie deosebit de importantă în viaţa oamenilor, iar televiziunea şi calculatorul nu vor elimina cartea tradiţională, căci aşa cum constata Paul Cornea „lectura mediază o formă de cunoaştere specifică, indispensabilă culturii şi, dincolo de ea, însăşi existenţei sociale."[42]

Concluzii

Despre tehnica muncii intelectuale s-a vorbit foarte mult. Încă de acum câteva secole s-a remarcat faptul că durata de viaţă a unui om nu este suficientă pentru a parcurge tot ceea ce s-a scris. În prezent, situaţia nu s-a îmbunătăţit prea mult, având în vedere că timpul a rămas acelaşi, iar posibilităţile cerebrale ale minţii omeneşti sunt neschimbate.

---

[40] Russell, Bertrand. *Problemele filosofiei*. Bucureşti: Editura All, 1995, p. 106.

[41] Vezi Cornea, Paul. *Op. cit.*, p. XI-XV.

[42] Idem, *Op. cit.*, p. 11.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Se înregistrează însă o creştere considerabilă a cantităţii de informaţii. Şi nici noile tehnologii nu ne oferă mijloace mai bune de stăpânire a acestor informaţii în unitatea de timp de care dispunem.

Tehnicile muncii intelectuale ne pot însă ajuta să ne orientăm în vastitatea cunoştinţelor existente, să ne însuşim esenţa şi să contribuim şi noi la dezvoltarea ştiinţei, a cunoaşterii în general.

Însuşirea şi perfecţionarea metodelor şi tehnicilor de muncă intelectuală în perioada optimă, la vârsta cea mai potrivită, duce la formarea unei personalităţi armonios dezvoltate, determină crearea unui stil propriu de muncă intelectuală.

Acest stil constă în modalitatea particulară în care sunt utilizate şi dezvoltate metodele şi tehnicile muncii intelectuale. Profilul personalităţii, cultura, munca profesională, lumea ideilor, nivelul dezvoltării tehnicilor şi instrumentelor muncii intelectuale reprezintă factori care determină stilul muncii intelectuale.

Neîncetat, metodele şi tehnicile intelectuale se multiplică şi se restructurează, astfel încât structura muncii intelectuale contemporane a devenit complexă, interdisciplinară.

Prin însuşirea unor metode şi tehnici de muncă intelectuală cât mai eficace se poate învăţa mai mult şi mai bine, nu doar atunci când suntem elevi sau studenţi, ci şi după aceea.

Căci aşa cum spun psihologii şi pedagogii, „arta de a-ţi însuşi ştiinţa este...o ştiinţă. Este ştiinţa muncii cu cartea. Este ştiinţa deprinderii metodelor de cercetare în laborator. Este ştiinţa selecţiei materialului ştiinţific, ştiinţa memorizării, a analizei, a ipotezei, a deducţiei logice. Este ştiinţa întregului proces al învăţăturii, a artei de a munci în specialitatea aleasă."[43]

---

[43] *Arta însuşirii ştiinţei*. Bucureşti: Editura Politică, 1968, p. 70.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

Arta însuşirii ştiinţei. Bucureşti: Editura Politică, 1968, 228 p.

BALOTĂ, Nicolae. *Arta lecturii.*Bucureşti: Cartea Românească, 1978, 440 p.

BARTOŞ, Gheorghe; VLAD, Valeriu; VLAD-BUDOIU, Voichiţa. *Munca intelectuală, îndrumări pentru cei ce studiază şi scriu.* Cluj: Editura Dacia, 1971, 112 p.

CACONAULT, Marlaine; OEUVRARD, Françoise. *Sociologie de l'éducation.* Paris: La Decouverte, 1995, 127 p.

CAZACU, Aculin. *Sociologia educaţiei.* Bucureşti: Hyperion XXI, 1992, 124 p

CORNEA, Paul. *Introducere în Teoria Lecturii.* Ed. a II a. Iaşi: Polirom, 1998, 256 p.

DACEY, John S.; TRAVERS, John F. *Human Development: across the lifespan.* Boston: McGraw-Hill, 1996, 612 p.

DICU, A.; DIMITRIU, E. *Probleme de psihosociologie a educaţiei.* Bucureşti: Editura Ştiinţifică, 1973, 264 p.

DRUŢĂ, Florin. *Psihologie şi Educaţie.* Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1997, 175 p.

DURKHEIM, Émile. *Educaţie şi Sociologie.* Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1980, 112 p.

ELLIS, David. *New Horizons in information retrieval.* London: The Library Association, 1990, 138 p.

FAGUET, Émile. *Arta de a citi.* Bucureşti: Albatros, 1973, 151 p.

FILLOUX, Jean-Claude. *La personnalité.* Paris: Presses Universitaires de France, 1967, 128 p.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

FLOREA, Cornel. *Ce cercetăm, cum cercetăm.* Bucureşti: Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983, 127 p.

HASSENFORDER, Jean. *La Bibliothèque - institution éducative.* Paris: Lecture et Bibiliothèque, 1972, 214 p.

HEROVEANU, Eugen. *Despre arta de a citi. Şi alte lucruri în legătură cu această temă.* Bucureşti: Editura „Cartea Românească", 1940, 125 p.

HUBER, Winfrid. *Introduction à la psychologie de la personnalité.* Liège: Pierre Mardeja, 1991, 349 p.

JINGA, Ioan. *Educaţia ca investiţie în om.* Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1981, 180 p.

LEENDARDT, Jacques ; JOZSA, Pierre. *Lire la lecture: essai de sociologie de la lecture.* Paris: Le Sycomore, 1982, 422 p.

Lecteurs et lectures en éducation. Sous la direction de Jean Hassenforder. Paris: Edition L'Harmattan, 1993, 357 p.

Les Étudiants et la Lecture. Sous la direction de Emmannel Fraisse. Paris: Presses Universitaires de France, 1993, 265 p.

Metode şi tehnici de muncă intelectuală. Coordonator Leon Ţopa. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1979, 205 p.

MONTEIL, Jean-Marc. *Educaţie şi Formare. Perspective psihosociale.* Iaşi: Polirom, 1997, 200 p.

OTTAWAY, A. K. C. *Education and society: an introduction to the sociology of education.* New York: Routledge & Kegal Paul, 1985, 232 p.

PAVELCU, Vasile. *Cunoaşterea de sine şi cunoaşterea personalităţii.* Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1982, 380 p.

RUSSELL, Bertrand. *Problemele filosofiei.* Bucureşti: Editura All, 1995, 110 p.

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

SALKIND, Neil S. *Theories of human development.* New York: John Wiley, 1985, 270 p.

STOICA, Marin. *Psihopedagogia personalității.* București: Editura Didactică și Pedagogică, 1996, 291 p.

SWABY, Barbara E. R. *Teaching and Learning Reading. A Pragmatic Approach.* Boston: Little, Brown and Company, 1984, 352 p.

ȚAPOC, Vasile. *Disertația științifică. Inițiere în cercetare științifică și filosofia succesului.* Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, 2000, 196 p.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ "CAROL I" BUCUREȘTI

VERIFICAT 2017

Tiparul s-a executat sub cda nr. 1120/2003
la Tipografia Editurii Universității din București

Daniela Nencin

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro

4 lei

LEI 6.5n

ISBN 973-575-819-9

Lei 65000

https://biblioteca-digitala.ro / https://unibuc.ro